

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ÇEVRE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

2'nci Toplantı
28 Şubat 2022 Pazartesi

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- KARARLAR

1.- Tali komisyon olarak (2/4222) esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneliyle birlikte maddelerinin ayrı ayrı görüşülmesi hususuna ilişkin karar

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve 87 Milletvekilinin, Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi (2/4222) (Tali Komisyon)

ÇEVRE KOMİSYONU

2'nci Toplantı
28 Şubat 2022 Pazartesi

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Çevre Komisyonu saat 10.06'da açıldı.

Tali komisyon olarak (2/4222) esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneliyle birlikte maddelerinin ayrı ayrı görüşülmesi hususu kabul edildi.

Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve 87 Milletvekilinin, Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi (2/4222) görüşmeleri tamamlanarak kabul edildi.

Komisyon gündeminde görülecek başka konu bulunmadığından saat 14.19'da toplantıya son verildi.

28 Şubat 2022 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.06

BAŞKAN: Muhammet BALTA (Trabzon)

BAŞKAN VEKİLİ: Muhammet Müfit AYDIN (Bursa)

SÖZCÜ: Sadir DURMAZ (Ankara)

KÂTİP: Barış AYDIN (Ankara)

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çevre Komisyonumuzun saygıdeğer üyeleri, çok değerli milletvekili arkadaşlarım, kamu kurum ve kuruluşlarımızın kıymetli temsilcileri, toplantımıza katılan değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır. Çevre Komisyonunun 27’nci Yasama Döneminin Beşinci Yasama Yılıının 2’nci toplantısını açıyorum.(*)

Toplantımızın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

II.- KARARLAR

1.- Tali komisyon olarak (2/4222) esas numaralı Kanun Teklifi’nin geneliyle birlikte maddelerinin ayrı ayrı görüşülmesi hususuna ilişkin karar

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Gündemimizde, Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve 87 milletvekili tarafından Meclis Başkanlığına sunulan ve Bakanlıkça Komisyonumuza tali komisyon olarak havale edilen (2/4222) esas numaralı Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi yer almaktadır.

Öncelikle, kısa bir bilgi vermek istiyorum: Bugün gündemimizde yer alan kanun teklifinin esas komisyonu Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonudur. Çevre Komisyonu olarak söz konusu teklifi tali komisyon olarak görüşeceğiz.

Teklifin geneliyle birlikte maddelerin ayrı ayrı görüşülmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve 87 Milletvekilinin, Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi (2/4222) (Tali Komisyon)

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Önce teklifin genelini, daha sonra da maddeleri tek tek görüşeceğiz. Bir hususu da toplantının başlangıcında ifade etmek istiyorum: Esas komisyon toplantısı bugün saat 16.00’da başlayacağı için Komisyon raporunun toplantı saatinden önce esas komisyona ulaştırılması gerekmektedir. Bu kapsamda, raporumuzun esas komisyonda dikkate alınabilmesi açısından muhalefet şerhlerinin öncelikle hazırlanarak Komisyon Başkanlığımıza bugün en geç 14.30’a kadar ulaştırılması hususunda desteğinizi ve gereğini rica ediyorum.

Geneli üzerinde görüşmelere başlamadan önce teklifle alakalı birkaç hususu ifade etmek istiyorum: Bilindiği üzere, enerji kaynaklarımızı verimli ve çevreye duyarlı bir şekilde değerlendirerek ülke refahına en yüksek katkıyı sağlama misyonu çerçevesinde enerjide ithalat bağımlılığını azaltma

(*) Coronavirus salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalarına katılmaktadır.

adına, yerli ve yenilenebilir kaynaklarımızdan maksimum seviyede faydalanılması doğrultusunda politikalar benimsenmesinin taraftarıyız. Bu kapsamda, son dönemde, özellikle son on yıllık dönemde yenilenebilir elektrik kapasitemizde gözle görülebilir bir ilerleme kaydedilmiştir. 2022 Ocak ayı sonu itibarıyla elektrik kurulu gücümüz yaklaşık 100 bin megavat olarak gerçekleşmiştir. Bu kapasitenin yüzde 65'i yerli, yüzde 53,9'u kısmi yenilenebilir enerji kaynaklarından oluşmaktadır.

Elektrik enerjisi arz güvenliğinin sağlam bir şekilde tesis edilebilmesi için enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda, fosil yakıtlara bağımlılığın azaltılması noktasında nükleer enerji, yenilenebilir enerji kaynaklarının alternatifi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, kanun teklifi, enerji çeşitliliğimizi sağlamak adına önemli olan nükleer enerjiden faydalanırken nükleer enerji faaliyetlerine ilişkin olası zararlı etkilerden halkımızın, çevremizin korunması adına gerekli önlemlerin alınmasına yönelik düzenlemeler içermektedir. Nükleer Düzenleme Kurumunun yetki ve sorumlulukları ile nükleer zararlar hakkında hukuki sorumluluk rejiminin belirlenmesi, nükleer tesis, radyasyon tesisi, radyoaktif atık tesisi işletmek ve radyasyon uygulamalarını yürütmek için Nükleer Düzenleme Kurumundan lisans alınmasının zorunlu olması, lisans alabilmek için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı veya Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına göre kurulmuş tüzel kişiliği haiz olunması, Nükleer Düzenleme Kurumu tarafından verilen lisans, izin ve yetki belgesinin devrinin mümkün olmaması, kanun teklifi kapsamındaki faaliyetler ve yetkilendirilen kişilerin Nükleer Düzenleme Kurumunun denetimine tabi olması, radyoaktif atıkların çevreye salınmasının ve bırakılmasının yasaklanması gibi düzenlemeleri içermektedir.

Sayın milletvekillerimiz, şimdi gündemimize geçiyorum. Gündemimizde yer alan (2/4222) esas numaralı Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi üzerindeki görüşmeleri açıyorum.

Sayın Komisyon üyelerimiz, şimdi teklifin ilk imza sahibi Çorum Milletvekilimiz Oğuzhan Kaya'ya söz vererek teklif hakkında Komisyonumuzu bilgilendirmelerini istirham ediyorum.

Sayın Kaya, buyurun.

OĞUZHAN KAYA (Çorum) – Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; teklif sahibi olduğum (2/4222) sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi'nin geneli üzerinde söz almış bulunuyorum. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ülkemizin nükleer enerji alanındaki çalışmaları 1956 yılında Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının kurucu üyesi olmasına dayanmaktadır. Bir yıl sonra, 1957 yılına gelindiğinde, bugün görüştüğümüz kanun teklifinin idari ve hukuki altyapısının temelleri atıldı ve Atom Enerjisi Komisyonu oluşturuldu. Atom Enerjisi Komisyonu, 1960'lı yıllarda araştırma, reaktörlerimizin kurulumu, Akkuyu ve Sinop dâhil olmak üzere nükleer santrallerimizin kurulacağı sahaların seçimi, insan kaynaklarımızın oluşturulması için eğitim ve altyapımızın kurulumu gibi pek çok önemli çalışmaları hayata geçirdi.

1982 yılına geldiğimizde, dönemin idari ve hukuki ihtiyaçlarını karşılamak, temelleri atılan nükleer enerji altyapımızın gelişimini sağlamak ve nükleer güç santrallerini kurmak için Atom Enerjisi Komisyonu yeniden yapılandırılarak Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, kısaca TAEK kurulmuş oldu. TAEK, 1982'den 2018 yılına gelinceye kadar hem nükleer enerji alanında AR-GE yapan, radyoaktif atık yönetimini gerçekleştiren ve araştıran, reaktörlerimizi işleten hem de nükleer enerji ve yoğunlaştırıcı radyasyon alanında düzenleme ve denetleme yapan bir kurum olarak faaliyetlerini gerçekleştirdi. TAEK, gerek hukuki çerçeve gerek AR-GE ve gerekse altmış beş yıllık hayalimiz olan bir nükleer güç santralinin kurulumu için çok önemli çalışmalar yaptı. 1956 yılından günümüze kadar gelen tüm çalışmalar, küresel barışın tesisi, ülkemizin menfaati ve vatandaşlarımızın refahı ve faydası gözetilerek yürütüldü. Bu dönemdeki tüm faaliyetlerimiz taraf olduğumuz anlaşmalar gereği uluslararası denetçilerle denetlendi. Barışçıl amaçla yürütülen faaliyetlerimiz, bu denetçilerce de teyit edildi. 2018 yılında ise

uluslararası alanda kabul gören son dönem nükleer güvenlik standartlarını idari yapımıza aktarmak, taraf olduğumuz anlaşmalardaki yükümlülüklerimizi yerine getirmek ve nükleer enerji alanında ülkemizdeki hukuki çerçeveyi bir adım daha ileriye taşımak için nükleer enerji alanında yeni bir düzenleme yapmaya ihtiyaç hasıl oldu. Bu bağlamda, TAEK'in düzenleyici-denetleyici fonksiyonu ile nükleer enerji ve radyasyon uygulamaları alanında faaliyet gösteren yapısının birbirinden ayrılması için çalışmalar tamamlandı. Böylece gerek nükleer enerjinin barışçıl amaçla kullanımı sırasında çalışanların, halkın, çevrenin, gelecek nesillerin, iyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerinden korunması gerekse de bu alandaki uluslararası gereklilikleri de dikkate alarak nükleer enerji ve yoğunlaştırıcı radyasyona ilişkin faaliyetler üzerinde düzenleyici ve denetleyici faaliyetlerde bulunma yetkisi ve göreviyle donatılan Nükleer Düzenleme Kurumu, 2/7/2018 tarihli 702 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle kuruldu. Böylece radyoaktif atık yönetimi, AR-GE faaliyetleri ve diğer radyasyon faaliyetleri TAEK bünyesinde kaldı, sonrasında yapılan bir dizi düzenlemeyle de TAEK, Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu kısaca TENMAK adı altında yeniden yapılandırıldı. Ancak malumunuz olduğu üzere Anayasa Mahkemesinin 30/12/2020 tarihli kararıyla 702 sayılı Kanun Hükmünde Kararname iptal edildi. Söz konusu iptal kararı da 9 Mart 2022 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir sonra yürürlüğe girmektedir.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz; nükleer güç santralleri uzun soluklu projelerdir. Bu nedenle, bu projeler güçlü ve istikrarlı yönetim, sağlam hukuki çerçeve ve yetişmiş insan gücüyle yapılır. Ülkemizde kurulan geçmiş bütün hükümetler son altmış beş yılda nükleer enerjiden barışçıl amaçlarla faydalanmayı bir devlet politikası olarak benimsemişlerdir. Sayın Cumhurbaşkanımızın önderliğinde AK PARTİ hükümetlerimizin de gösterdiği çabayla nükleer enerji hedefimizin gerçekleşmesine geçmişte hiç olmadığı kadar yakınız. 2010 yılına gelinceye kadar yapılan 4 büyük uluslararası proje yarışmasında nükleer santral kurma hedefi maalesef gerçekleştirilemedi. 2010 yılında, geçmişten ders alarak, Rusya Federasyonu'yla Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projemiz için bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma kapsamında ilk reaktörün temeli 2018 yılında, Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Putin'in katılımıyla atılmıştır. Şu an 4 ünitesinde inşaatın devam ettiği Akkuyu Nükleer Güç Santrali, dünyanın en büyük nükleer güç şantiyesidir. Akkuyu sahasında 20 binden fazla çalışan bulunmaktadır. Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin ilk ünitesi cumhuriyetimizin 100'üncü yılında işletmeye alınacak, birer yıl arayla diğer üniteler de işletmeye alındığında Türkiye'nin toplam elektrik talebinin yaklaşık yüzde 10'u Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nden karşılanmış olacaktır.

Akkuyu'nun yanında Sinop ve Trakya bölgesinde kurulacak iki yeni nükleer santral için de çalışmalarımız devam etmektedir.

Nükleer enerji, işletme sırasında karbon salımı yapmaz. Küresel iklim krizini yakından hissettiğimiz bu dönemde nükleer santraller enerji sektöründen kaynaklanan sera gazı emisyonlarını önlemede ön plana çıkmaktadır. Bugün Avrupa'da 10 ülkede; Fransa, Polonya, Macaristan, Çekya, Bulgaristan, Slovakya, Romanya, Hırvatistan ve Finlandiya'da nükleer enerjinin yeşil ve sürdürülebilir bir enerji kaynağı olarak kabul edilmesi için Avrupa Birliği Komisyonuna bir tasarı verilmiş, Avrupa Birliği Komisyonu bu tasarımı kabul etmiş yani Avrupa Birliği, nükleer enerjiyi 2050 yılı karbondioksit hedefi için hem yeşil hem de sürdürülebilir bir yatırım olduğunu kabul etmiştir.

Fransa, geçtiğimiz haftalarda 14 yeni nükleer reaktör yapacağını açıkladı. ABD, Rusya, Çin, İngiltere ve Güney Kore gibi ülkeler yeni nesil nükleer reaktör tasarımlarına AR-GE kaynağı açıklıyor. Şu an dünyada 440 nükleer reaktör işletmede, 52 reaktör ise inşa hâlinindedir. AK PARTİ olarak

hedefimiz, ülkemizin güçlü, rekabet edebilir, güvenilir ve sürdürülebilir bir enerji altyapısına sahip olmasını sağlamaktır. Nükleer santral projemiz de bu hedefi gerçekleştirmede önemli bir adımı ülkece atmamızı sağlayacaktır.

Değerli milletvekilleri, nükleer enerji ülkemiz için bir tercihin çok ötesinde bir anlam ifade etmektedir. Millî bir hedef olan nükleer projemizin tüm hızıyla sürdüğü bu günlerde, nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyonun güvenli, emniyetli kullanımı sağlamak için hukuki düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Nükleer enerji ve radyasyon sektöründe çalışanların, bireylerin, toplumun, gelecek nesillerin ve çevrenin, tüm dünyada olduğu gibi, korunmasını sağlamak adına yeni bir Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi hazırlanmış ve bu vesileyle 702 sayılı KHK'nin iptaliyle doğacak olan hukuki boşluğu da giderilmesi hedeflenmiştir.

Bununla birlikte, 1961 yılından bu yana tarafı olduğumuz 1960 tarihli Nükleer Enerji Sahasında Hukuki Mesuliyete Dair Sözleşme'yi değiştiren 2004 Protokolü, 4 Ocak 2022 itibarıyla ülkemizde ve dünyada yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. 2004 Protokolü'yle önemli ölçüde değişikliğe uğrayan Paris Sözleşmesi, taraf devletlere bazı hususlarda düzenleme yapma konusunda birtakım yükümlülükler getirmekte veya birtakım hususlarda da takdir yetkisi tanımaktadır.

Kıymetli milletvekilleri, bu bağlamda kanun teklifi geneli itibarıyla söylemek gerekirse 3 ana esasa dayanan bölümlerden oluşmaktadır. İlk esasa göre kanun teklifinde Nükleer Düzenleme Kurumunun yetki ve sorumlulukları ile nükleer düzenlemeye tabi hususların, yetkilendirme konularının, idari ve cezai yaptırımlara ilişkin hükümlerin yer aldığı ayrı ayrı bölümler bulunmaktadır.

İkinci bölümde ise, nükleer enerji alanındaki hukuki sorumluluklarla ilgili hükümleri içeren düzenlemeler kanun teklifinde ayrı olarak yer almaktadır. Bu bölümde işletenin münhasır, kusursuz, miktar ve zaman açısından sınırlı sorumluluğu, sigorta ve teminat yükümlülükleri, Nükleer Zarar Tespit Komisyonu hükümleri düzenlenmiştir.

Son olarak da radyoaktif atık ve işletmeden çıkarma yöntemine ilişkin düzenleme içeren bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde ülkemizin radyoaktif atık politika ve stratejisi belirlenmekte, yetkilendirilen kişilerin ve devletimizin sorumlulukları yer almakta ve radyoaktif atıklara ilişkin özel hesaplar düzenlenmektedir.

Komisyonumuzda bugün görüşmelerine başladığımız kanun teklifinde nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyona ilişkin faaliyetlerin yürütülmesinde esas alınacak genel ilkeler belirlenmiş, bu ilkelerin belirlenmesinde ülkemizin ve Avrupa Birliği'nin uyum süreci kapsamında uygulamakta olduğu Avrupa Birliği'nin 2013/53 sayılı İyonlaştırıcı Radyasyonun Neden Olduğu Tehlikelere Karşı Temel Koruma Standartları Direktifi, Nükleer Güvenlik Sözleşmesi, Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Anlaşma, Nükleer Denemelerin Kapsamlı Yasaklanması Anlaşması gibi uluslararası düzenlemeler dikkate alınmıştır. Teklifte, ülkemizin statüsüne taraf olduğu Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı tarafından oluşturulan ve uluslararası terminolojide “güvenlik” “emniyet” ve “nükleer güvence” kavramları özel olarak tanımlanmış ve kapsamları belirlenmiştir.

Ülkemizin de tarafı olduğu ve Anayasa'da öngörülen usule uygun olarak yürürlüğe giren bir kanun hükmü niteliği taşıyan Nükleer Güvenlik Sözleşmesi'nin 9'uncu maddesi “Her akit taraf bir nükleer tesisin güvenliği için asıl sorumluluğun ilgili lisans sahibine ait olmasını temin edecek ve her lisans sahibinin sorumluluklarını yerine getirmesini temin etmek için uygun tedbirleri alacaktır.” hükmünü amirdir. Nükleer enerji alanında bir faaliyeti yürütmekte yetkilendirilen kişilerin o faaliyete ilişkin asıl sorumlu olmalarına dair bu yasal prensipten hareketle, teklifte nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyon alanındaki faaliyetleri göstermek üzere Nükleer Düzenleme Kurumundan yetki alan kişilerin yükümlülükleri düzenlenmiş, bunun yanı sıra Nükleer Düzenleme Kurumunun bahse konu faaliyetler

üzerinde düzenleyici kontrolünün çerçevesi de çizilmiştir. Nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyona ilişkin faaliyetlerin Nükleer Düzenleme Kurumuna bildirimde bulunulmadan veya Nükleer Düzenleme Kurumundan yetki alınmadan yürütülemeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda, Nükleer Düzenleme Kurumu tarafından bahse konu faaliyetlerin yürütülmesine yönelik olarak verilecek yetki kalemleri belirlenmiş, nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyona ilişkin faaliyetler yürütenlerin Nükleer Düzenleme Kurumu tarafından denetlenenliği düzenlenmiştir.

Hazırlanan kanun teklifiyle radyoaktif atıklar ve kullanılmış yakıtlara ilişkin hükümler ihdas edilmiş, Türkiye Cumhuriyeti egemenlik alanı dışında yürütülen ve faaliyet sırasında ortaya çıkmış olan radyoaktif atıkların Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisine sokulması yasaklanmıştır. Ülkemizde yürütülen faaliyetler neticesinde ortaya çıkan radyoaktif atıkların bertarafında Türkiye Enerji ve Nükleer Maden Araştırma Kurumu TENMAK yetkili kılınmıştır. Radyoaktif atık yönetimine ve işletmeden çıkarmaya ilişkin kurulacak özel hesaplar, bu hesaplara yapılacak katkı payı ödemelerinin nasıl belirleneceği ve bu hesaplarda yapılacak katkı payı ödemelerinin neler olduğu, hesapların gelirleri ve işleyişine ilişkin usuller de bu kanun teklifinde düzenlenmiştir. Bahse konu özel hesapları yönetmekle görevli Hesaplar Yönetim Kurulunun oluşumuna ilişkin düzenlemeler de Nükleer Düzenleme Kanun Teklifi marifetiyle ihdas edilmektedir.

Teklifte tarafı olduğumuz nükleer enerji sahasında hukuki mesuliyete dair sözleşmenin -Paris Sözleşmesi- 2004 Protokolü'yle getirilen değişiklikler de dâhil olmak üzere Paris Sözleşmesi'ne paralel olarak nükleer enerji alanında hukuki sorumluluk rejimine ilişkin düzenlemelere de yer verilmiştir. Nükleer santralleri işletenin, nükleer tesisin ya da nükleer maddenin taşınması esnasında meydana gelen bir nükleer hadiseden kaynaklanan zararlardan kendisinin, personelinin ve tesisle ilgili teknoloji, mal ve hizmet sağlayanın herhangi bir kusurunun olup olmadığına bakılmaksızın ve münhasıran sorumlu olacağı esaslı miktar ve zaman açısından belirli sınırlar dâhilinde kabul edilmiş, sorumluluğun sigorta veya diğer mali güvencelerle teminat altına alınması zorunluluğu öngörülmüştür.

Teklifle, ülkemizde iç hukukun da bir kanun hükmünde olan Paris Sözleşmesi'nin kurduğu hukuki sorumluluk rejimindeki norm ve ilkelere bütünüyle sadık kalınmış, Paris Sözleşmesi'nin iç hukukta düzenleme bakımından takdir yetkisi bıraktığı hususlarda ise kamu yararı gözetilmiştir.

Kanun teklifinde, işletenin hukuki sorumluluğuyla ilgili olarak ilkeler ve istisnalar düzenlenmiş, nükleer zararla ilgili olarak özellikle de Kanun hükümlerinin, kanunda hüküm bulunmayan hâllerde de Paris Sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. Nükleer tesis işletenin kusursuz sorumluluğu ilkesi düzenlenmiş olup işletenin kusurunun olup olmadığına bakılmaksızın sorumlu olacağı ile işleten dışında herhangi bir kişinin sorumlu olmayacağı öngörülmüştür.

Kanun teklifimiz kapsamında, uluslararası nükleer sorumluluk hukukunun temel prensiplerinden bir diğeri olan “işletenin sorumluluğunun miktar bakımından sınırlandırılması” ilkesi kaleme alınarak işletenin bir nükleer hadiseden doğan nükleer zararlar için hukuki sorumluluğunun miktarı kanunla sınırlandırılmıştır.

Teklifte, sigorta ya da başkaca bir mali güvence altına alınmadan nükleer risk taşıyan faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin önüne geçilmesi amacıyla, işletenin, Paris Sözleşmesi rejiminin bir diğer prensibi olan “zorunlu mali güvence” ilkesi kapsamındaki işletenin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Böylelikle, nükleer zarara neden olabilecek faaliyetler daha yürütülmeye başlamadan önce risklerin nükleer tesis işletenler tarafından mali teminat altına alınması sağlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulacak ve işletilecek nükleer tesisler ve bu nükleer tesislere ilişkin nükleer maddelerin taşınması faaliyetleri için yeterli sigorta veya teminatın bulunmaması yahut mevcut sigorta altyapısının miktar ve kapsam bakımından kanun teklifi kapsamındaki sorumluluk miktarını

teminat altına almada yetersiz kalması gibi olasılıklar dikkate alınarak, ülkemizdeki nükleer tesis ve taşıma faaliyetlerinin kanun teklifinin şart koştuğu şekilde sigortalanabilmesi için bir nükleer sigorta havuzu kurulması düzenlenmiş, işletenin mali güvence sağlamaya yönelik yükümlülüğünü nükleer sigorta havuzundan da karşılayabileceği hüküm altına alınmıştır.

Bir nükleer hadiseden doğan nükleer zararın ve tazminat miktarlarının belirlenmesi ve işletenin sorumlu olduğu toplam tutarın zarar görenler arasında adilane ve ivedi bir şekilde paylaşılması hususunda nükleer zararın tespiti ve tazminatın belirli bir öncelik sıralamasına göre paylaşılmasıyla ilgili sürecin belirlenmesi için bir “Nükleer Zarar Tespit Komisyonu” kurulması ve bu komisyonun işleyişine ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

Hem işletenin, sigortacı, diğer mali teminat verenler ve devletin yaptıkları ödemeler için nükleer zarara kasıtlı olarak sebep olan gerçek kişiye karşı rücu hakkına sahip olduğu, işletenin bir sözleşmeden doğan rücu hakkının koşul ve kapsamı ve sorumluluğa ilişkin tazminat talepleriyle ilgili zaman aşımı yönünden de düzenleme yapılmıştır.

Paris Sözleşmesi kapsamındaki bir diğer önemli ilke olan “münhasır yargılama yetkisi” ilkesi doğrultusunda hangi hâllerde Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinin yetkili olduğu, Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinin yetkili olduğu hâllerde ise Ankara mahkemelerinin kesin yetkili mahkeme olacağı düzenlenmiştir. Bu mahkemeye, nükleer hadiseden zarar gören üçüncü kişinin iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunması ve ekonomik durumunun da gerektirdiği hallerde istem üzerine davalının yani nükleer tesisi işletenin davacıya yani zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilme yetkisi tanınmıştır.

Kanun teklifiyle, Nükleer Düzenleme Kurumunun görevlerini yerine getirirken ihtiyaç duyacağı her türlü analiz, danışmanlık, gözetim, inceleme, araştırma, muayene, test, kontrol, eğitim ve sertifikalandırma gibi teknik destek hizmetlerini sağlamak amacıyla paylarının en az yüzde 51’i Nükleer Düzenleme Kurumuna ait olan, NÜTED Nükleer Teknik Destek Anonim Şirketinin kurulması öngörülmüştür.

Teklifte, nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyona ilişkin hapis cezaları, adli para cezaları ve idari para cezalarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Düzenlenen ceza hükümlerinde, ülkemizin taraf olduğu Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme ile Nükleer Maddelerin ve Nükleer Tesislerin Fiziksel Korunması Sözleşmesi’yle ülkemizin üstlenmiş bulunduğu yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacı kapsamında; ulusal mevzuatta suç olarak düzenlenmesi gereken fiiller ile Kurum tarafından yetkilendirilen faaliyetlerin yetkisiz olarak yürütülmesi durumları suç olarak düzenlenmiştir. İlâveten suçların örgütlü şekilde işlenmesi gibi durumlarda da suçun ağırlaştırıcı unsuru olarak düzenlenmiştir. Çalışanların, halkın, çevrenin ve gelecek nesillerin iyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerinden korunmasının sağlanması amacıyla nükleer tesis, radyasyon tesisi ve radyoaktif atık tesisini yetkisiz işletmek, radyasyon uygulamalarını yetkisiz yürütmek, nükleer maddeyi, radyoaktif kaynağı veya radyoaktif atığı sahihsiz kalacak şekilde terk etmek gibi fiiller suç olarak tanımlanmış ve etkin caydırıcılık özelliği olan cezalar öngörülmüştür. Teklifte nükleer güç santrallerinden dış muayenahanelerinde kullanılmak üzere dış röntgeni cihazlarına kadar farklı sektörlerde, farklı büyüklüklerde ve farklı alanlarda etkisi birbirinden çok farklı pek çok hususta düzenleyici kontrolün etkinliği sağlanması gerektiğinden idari para cezalarının belirlenmesinde faaliyetin özellikleri, radyasyona maruz kalma olasılığı ve maruz kalınan radyasyonun büyüklüğüyle orantılı bir yaklaşım esas alınmıştır. Ayrıca yetkilendirmenin iptali, kısıtlanması, askıya alınması da Nükleer Düzenleme Kurumu tarafından uygulanacak idari yaptırımlar arasında düzenlenmiştir. Nükleer enerji gibi çok önemli ve

kendine özgü riskler barındıran bir alanda uygulanacak idari para cezalarının tahsilatının yargı yoluna başvurulmasının ilgili vergi dairesine idari para cezasına ilişkin banka teminat mektubu verilmesi durumu hariç tahsilatı durdurmayacağını düzenleyerek, caydırıcılığın sağlanması amaçlanmıştır.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; teklifimizin hayırlı ve başarılı olmasını diliyor, teklife vereceğiniz katkılar için hepinize çok teşekkür ediyorum.

Komisyonumuzu saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Kaya, çok teşekkür ediyorum verdiğiniz bilgilerden dolayı.

Şimdi de Bakanlık adına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığından Bakan Yardımcımız Alparслан Bayraktar’a söz veriyorum.

Buyurun Sayın Bakan.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN BAYRAKTAR – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun çok değerli üyeleri; ben de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Biraz önce Sayın Vekilim aslında kanun teklifiyle alakalı bütün detayları çok güzel bir şekilde izah etti. Nükleer enerjinin Türkiye’nin enerji karışımı içerisinde yer alması bizim öncelikli hedeflerimiz arasında yer alıyor. Özellikle kendileri de konuşmalarında ifade ettiler: Türkiye’nin son dönemde, Paris İklim Anlaşması’nı onaylamasından sonra ve 2053 yılında karbon nötr bir ekonomi ve enerji sistemine sahip olma hedefi doğrultusunda nükleer biz olmazsa olmaz bir unsur olarak görüyoruz. Dolayısıyla nükleerin mutlaka Türkiye’nin enerji karışımı içerisinde yer alması gerektiğini düşünüyoruz. Türkiye’nin yenilenebilirle alakalı ortaya koyduğu ve hâlen potansiyelini daha üst düzeye çıkarmakla alakalı hedeflerinde de nükleer enerji santrallerinin önemli bir yeri olduğunu düşünüyoruz. Çünkü nükleer enerjinin özellikle kesintili enerji kaynakları olan yenilenebilir kaynakları destekleme anlamında da fevkalade önemli bir yeri var.

Burada konuşulan kanun teklifi maddesi aslında uzun süredir Avrupa Birliği’nin, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumunun bağımsız bir nükleer idari düzenleyici otorite ihtiyacını ifade etmelerinden dolayı gündeme getirdiğimiz, malum kanun hükmünde kararnamenin iptali sonrası bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç duyulan bir husustur. Dolayısıyla, Sayın Başkanım, eğer siz de uygun görürseniz Nükleer Düzenleme Kurumu Başkanı Zafer Bey’in bu konuyla alakalı teknik bir sunum yapmasını öneriyorum ve teşekkür ediyorum.

Hayırlı olmasını diliyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, çok teşekkür ediyorum Sayın Bayraktar.

Şimdi, Nükleer Düzenleme Kurumu Başkanı Zafer Demircan’a söz veriyorum.

Buyurun Sayın Demircan.

NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU BAŞKANI ZAFER DEMİRCAN – Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, Sayın Bakan Yardımcım, değerli hazırım; bugün burada Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi’ni Komisyonumuzla görüşmek üzere toplanmış bulunuyoruz. Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi, Türkiye’de üç önemli fonksiyonu icra etmek üzere hazırlanmış bir kanun teklifi. Bunlardan ilki uluslararası sözleşmeler kapsamında, Nükleer Güvenlik Sözleşmesi kapsamında nükleere giriş yapılan ülkelerde oluşturulması gereken nükleer düzenleyici altyapının sağlanması; ikincisi nükleer atıklarla, radyoaktif atıklarla ilgili sistematik bir yapının kurulması; üçüncüsü de üçüncü taraflara verilecek olan nükleer zararlardan dolayı bir hukuki sistemin inşa edilmesi idi. Bu üç

unsuru sağlamak üzere bu kanun teklifini hazırladık. Ben müsaadelerinizle hızlı bir şekilde bir sunum yapmak istiyorum. Hem kısa bir tarihçe hem de mevcut kanunumuzun içeriği anlamında fakat sunuma başlamadan önce şunu söylemek istiyorum: Sayın vekillerimiz, sayın başkanlarımız; biz, burada kurum olarak düzenleyici fonksiyonu icra etmeye çalışan, Türkiye’de oluşturulacak olan nükleer ekosistemin içerisinde tarafsız, bağımsız, şeffaf bir şekilde olması gereken nükleer güvenlik, emniyet ve güvence kapsamındaki kararların alınması sürecini şekillendirmeye çalışan bir kanun teklifiyle geldik karşınıza.

Şimdi, tarihi olarak baktığımızda ilk serüvenimiz 1955 yılında Amerika Birleşik Devletleri’yle yapılan “Barış İçin Atom” programı kapsamında yaptığımız anlaşma kapsamında Türkiye 1956 yılında ilk araştırma reaktörünü İstanbul Küçükçekmece’de kuruluyor ve akabinde 1982 yılına kadar önemli şekilde Atom Enerjisi Komisyonunun uluslararası sözleşmelere de taraf olması açısından bir gayret gösteriliyor. 1982 yılı itibarıyla kurumsal yapının ilk oluşumları Türkiye Atom Enerjisi Kurumu olarak açığa çıkıyor ve burada önemli faaliyetler yapılıyor, yine nükleer ve radyasyon uygulamalarında temel sistemler oturtuluyor. Bu arada, Akkuyu 1970-1975’li yıllar arasında lisanslama faaliyetlerine başlıyor. Fakat tabii ki bu süreç 2018 yılına kadar bu şekilde devam ederken 2018 yılında yeni bir kanun ihtiyacı doğuyor. Bu yeni kanun ihtiyacının ana sebebi şu: O günlerde TAEK hem kısmen düzenleyici hem kısmen uygulayıcı hem kısmen faydalanıcı olduğu için objektif olarak bir sistemin düzenlenmesi konusunda ayrıştırılması gerekiyordu ve nükleere yeni giriş yapan ülkelerde hem Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı hem de uluslararası nükleer güvenlik sözleşmeleri kapsamındaki angajmanların yerine getirilmesi anlamında ve daha profesyonel bir düzenleyici sistemin oluşturulması anlamında Nükleer Düzenleme Kurumu, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu içerisindeki düzenleyici faaliyet yapan birimlerden oluşturularak ayrıştırılıyor. Tabii, bu bir kanun hükmünde kararname marifetiyle yapılıyor, kanun hükmünde kararname aynı zamanda Anayasa Mahkemesine dava ediliyor ve yetki kanununa uygun olmadığı için iptaliyle neticeleniyor. Bugün burada olmamızın bir sebebi bu. Nükleer Düzenleme Kurumuna neden ihtiyaç var, bu kanuna neden ihtiyaç var? Öncelikle şunu belirtmek istiyorum: Önemli ölçüde uluslararası boyutu olan bir konu nükleer ve radyasyon konusu. Bu kapsamda, düzenleyici kurumlar ve bu düzenleyici kurumların oluşturacağı hukuki çerçeve önem arz ediyor. Akabinde, kamu kesimi de dâhil olmak üzere yetkilendirilecek tüzel kişilerin sorumluluklarının ve yükümlülüklerinin açık ve şeffaf bir şekilde belirlenmesi lazım. Yine, bu faaliyetler kapsamında açığa çıkması muhtemel nükleer radyoaktif atıklarla alakalı bir sistematik yaklaşım oluşturulması lazım. Çünkü bunlar hem insan sağlığı ve çevre sağlığı açısından giderilmesi gereken hususlar hem de maliyeti açısından yönetilmesi gereken unsurlar. Bu kapsamda, biz özel hesaplar yönetimiyle radyoaktif atıkların ve nükleer tesislerin işletmeden çıkartılmasıyla alakalı süreçlerin sorumluluklarını ve bunlarla ilgili mali yükümlülüklerini belirliyoruz.

Yine, önemli bir unsur Paris Sözleşmesi. Biliyorsunuz, 10 Aralık itibarıyla Türkiye’nin taraf olduğu 2004 Protokolü de dâhil olmak üzere Paris Sözleşmesi’nin uygulanması gerekiyor. Paris Sözleşmesi kendi içerisindeki düzenlemelerden sonra, yerel devletlerin de kendi içerisinde Paris Sözleşmesi kapsamında düzenlemeler yapmasını öngörmüş. Bazı hususların iç hukukta karşılanması gerekmekte. Biz de bu kapsamda, Paris Sözleşmesi’nin bize verdiği yetkilerle bir kısım düzenlemelerimizi yaptık ve bu kanun teklifini hazırladık. Daha önce de bahsetmiştim, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı kapsamında 9 Mart 2022 tarihi itibarıyla süremiz doluyor.

Şimdi, düzenleme hususuna genel anlamda bir konsept olarak bakacak olursak düzenleme aslında düzenlediği sektörün ciddi sonuçlar doğurması açısından gerekliliği olan bir husus. Burada, düzenleyici sisteminin en önemli ayaklarından bir tanesi yetkilendirme. Biz, nükleer enerji veya yoğunlaştırıcı radyasyonla alakalı faaliyet gösterecek olan tüzel kişilere veya gerçek kişilere öncelikli olarak yetkilendirme yapacağız. Bir kısım faaliyetler lisans adı altında, bir kısım faaliyetler izin, bir

kısım faaliyetler de onay gibi hususlarla yetkilendirilecekler ve yetkilendirilen tüm faaliyetlerin her aşamasında muhakkak nükleer güvenlikle alakalı, ki bizim bu güvenlikten kastımız, çevreye olası muhtemel risk oluşturacak tüm hususların teknik olarak değerlendirilmesini, mühendislik olarak bununla alakalı hususların dikkate alınmasını öngörüyoruz. Yine, denetim düzenleyici rejim içerisinde önemli bir unsur. Bu tür tesislerin inşaatı, ekipmanların imalatı, işletmesi ve radyasyon uygulamaları da dâhil olmak üzere her sürecinde denetlenmesi bir zaruret ve kurum olarak biz bu denetimi de düzenleyici rejim içerisinde gerçekleştiriyoruz.

Yine, mevzuata aykırılıklar ya da uygunsuzluklarla alakalı yetkilendirilen kişilerin idari yaptırımlarına da karar verecek bir düzenleyici sistemi öngörüyoruz. Nedir bu faaliyetlerimiz? Hızlı geçmek istiyorum, vaktimizi efektif kullanmak anlamında; özellikle nükleer tesisler, radyasyon tesisleri ve radyoaktif tesislerin inşaatı, işletmeye alınması, işletmeden çıkarılması gibi tüm süreçleri. Radyasyon uygulamaları dediğimiz tıp, tarım, sanayi, özellikle AR-GE araştırmalarında kullanılan uygulamalar. Yine, radyasyondan korunmaya yönelik hizmet verecek olan kurum ve kuruluşların değerlendirilmesi ulusal doz takip sistemi kapsamında kurumumuz tarafından yapılan işlemler. Bu faaliyetlere ilişkin her türlü kişi, tesis, cihaz, madde, laboratuvarlar, nükleer santrallerden tutun hızlandırıcılar, ışınlama tesisleri dâhil olmak üzere tüm bu saydığımız hususlar bizim yetkilendirme kapsamı içerisinde yer alacak unsurlar.

Nükleer enerjiye ilişkin olarak başlarsak bunların arasında en önemli ve en büyüklerinden bir tanesi bildiğiniz gibi Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projesi. Bu nükleerden elektrik enerjisi üreten tesislere ilişkin olarak bu tesislerin her türlü, her aşamasında özellikle burada kullanılacak ekipmanlar da dâhil olmak üzere, bu ekipmanları üretecek olan imalatçılar da dâhil olmak üzere bunların yetkilendirilmesi ve denetlenmesini de içermekte. Yine bu sistem içerisinde dolaylı olarak denetim ve gözetim faaliyeti yapacak kurumumuzun dışında üçüncü taraf yetkilendirilmiş denetim kuruluşlarının yetkilendirilmesi yine düzenleyici kapsamı içerisinde. Ayrıca, vasfı ve çalışacağı noktalara göre olması gereken vasıfları kurum tarafından belirlenen bir kısım personelin de -özellikle bunlar hassas personeller- lisanslanması süreçleri kurumumuz tarafından yapılmakta. İyonlaştırıcı radyasyon dediğimiz nükleer enerjinin dışında yetkilendirme yaptığımız diğer önemli unsur olan iyonlaştırıcı radyasyon faaliyetleri ise birçoğumuzun günlük hayatta faydasını gördüğümüz tıbbi uygulamalar ağırlıklı olan radyasyon tesisleri, radyoaktif atık tesisleri ve radyasyon uygulamaları olarak sınıflandırılabilen tesisler. Bunlar öncelikli olarak tabii ki dış hekiminden nükleer tıp uygulama birimlerine kadar sağlık sektöründe önemli bir büyüklüğe tekabül ediyor. Yine, hızlandırıcı tesisi dediğimiz AR-GE maksatlı ve aynı zamanda radyofarmasötik üretiminde de kullanılan tesislerimiz var ve bunun dışında radyoaktif atıkların geçici olarak depolandığı yerler var. Yine, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi anlamında uluslararası bir sözleşme kapsamında verdiğimiz emniyet ve güvenceye ilişkin işlemler var. Burada nükleer tesislerde ve radyoaktif atık tesislerinde nükleer güvenliğin yanı sıra nükleer emniyetin ve nükleer maddelerle ilgili de nükleer güvencenin sağlanması önemli bir husus ve kurumumuzun düzenlediği diğer önemli alan olarak da karşımıza çıkmakta. Biz burada aynı zamanda nükleer silahların yayılmasının engellenmesi anlamında uluslararası sözleşmelerden dolayı ülkemizin angajmanlarını karşılamak üzere de gerekli izin ve yetkilendirmeyi yapıyoruz.

Biliyorsunuz, bizim kanunumuzun temel amacı nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyonla ilgili faaliyetler sırasında halkın, çevrenin ve gelecek nesillerin radyasyonun olası zararlı etkilerinden korunmasını sağlamak. Bizim için ana tema, her şeyi radyasyondan korumamız lazım. Bu kapsamda önemli bir işlev görüyor, fonksiyonu var kurumumuzun. Hem çalışanların radyasyondan korunması, radyasyonla çalışmak zorunda kalan çalışanların ise radyasyon seviyelerinin takip edilmesi için ulusal bir doz veri kayıt sisteminin kurulması, aynı zamanda ülkemizdeki radyasyon kaynaklarının kayıt altına

alınarak takip edilmesi; yaklaşık 65 bin “dozimetre” dediğimiz radyasyon ölçüm cihazı ve 440 bin doz verisi bir yıl içerisinde Kurumumuz tarafından proses edilmekte, doz aşımalarına göre gerekli işlemler yapılmakta.

Yine olası muhtemel bir afet veya acil durumda AFAD Başkanlığımızla birlikte bu sürecin yönetilmesi, yine ulusal anlamda Türkiye’nin değişik yerlerinde yaklaşık 211 ayrı noktada Türkiye’nin her tarafındaki radyasyonun ölçülmesi, muhtemel bir seviye değişikliğinin takip edilmesi ve bunu da “ulusal radyasyon izleme ağı” dediğimiz “RADİSA” kısaltmasıyla adlandırıyoruz, bunun sürekli takip edilmesi de bizim görevlerimiz arasında.

Yine gümrük girişlerinde ve havaalanı girişlerinde, daha doğrusu ülkemizin giriş ve çıkış noktalarındaki radyasyon tespiti de diğer unsur.

Kurumumuzun en önemli görevlerinden bir tanesi de denetim ve yerinde inceleme dediğimiz nükleer güvenlikle alakalı doğrudan denetimler ki bunlar bir nükleer tesisin saha çalışmalarından başlayıp işletmeye geçişinden sonra düzenleyici kontrolden çıkarılacağı aşama, kapatılıp düzenleyici kontrolden çıkarılacağı aşamaya kadar bu tesisin nükleer güvenlik açısından sağlaması gereken şartları, ekipmanların taşınması gereken vasıfları, personellerin taşınması gereken vasıfları ve işletme sınır koşulları da dâhil olmak üzere bu tesislere ilişkin her türlü denetim vazifesi yine Kurumumuzun görevleri arasında. Radyasyon uygulamaları, biraz önce de ifade etmeye çalıştığım dışısından nükleer tıbbına kadar, sanayisinde kaynak kontrolöründen tarımdaki uygulamalarına kadar radyasyonla yapılan, radyasyon kaynaklarıyla yapılan tüm uygulamalarda da söz konusu alanların tanzim edilmesi, söz konusu alanlarda çalışanların radyasyondan korunmasına ilişkin her türlü denetimde bizim Kurumumuzun mükellefiyeti arasında.

Biraz hızlı olarak devam edeceğim Sayın Başkanım. Bu şema aslında biraz karmaşık olarak görülsede Türkiye’deki nükleer ekosistemi gösteriyor. Düzenleyici bir Kurum ve Bakanlığımızın mükellefiyetleri var burada, sol tarafta özellikle -bana göre sol tarafta- lisansladığımız, yetkilendirdiğimiz tüzel kişiler var. Burada ana birkaç tane büyüklere bahsedeceğim. Akkuyu gibi, İTÜ gibi reaktörleri bulunan yerlerde, radyasyon tesislerinde ve radyasyon uygulamalarında bu yaklaşık Türkiye çapında 50 bin değişik noktada şu anda radyasyon uygulaması var.

Yine Bakanlığımızın nükleer politikalarının oluşturulması, nükleer enerji politikalarının oluşturulması ve atık yönetimi konusunda oluşturduğu bir mekanizma var. Kurumumuz aynı zamanda Millî Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Enerji İşleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı gibi birçok kamu kurumu ve kuruluşuyla da görevlerini yerine getirirken Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı gibi önemli iş birliği yapmamız gereken kurumlar. Ayrıca, uluslararası iş birliği yaptığımız kurumlarımız var; Ajans, OECD, Euratom, WENRA gibi ve diğer düzenleyici kurumlar bizim ana, temel şeyimiz.

Bu teklif taslağı, Anayasa Mahkemesinin iptalinden sonra önemli ölçüde tüm kurum ve kuruluşların katılımıyla taslakların hazırlanması sürecinin akabinde huzuruza sunuldu. Ana olarak 9 bölüm, 29 maddeden oluşan bir kanun taslağımız var. Birinci bölüm klasik amaç kısmı; ikinci bölüm genel ilkeler; üçüncü bölüm yetkilendirme ve yetkilendiren kişinin sorumlulukları, denetim ve yerinde inceleme gibi hususlar; dördüncü bölüm radyoaktif atıklar özelinde yapmış olduğumuz sistem, mekanizma; beşinci bölüm doğrudan Paris Sözleşmesi’nden kaynaklanan sorumluluklarımızı yerine getirmek anlamında düzenlenmiş nükleer zararlarla ilişkin bölümler; altıncı bölüm de Kurumun kuruluşuyla alakalı; yedinci bölümde Kurumun teknik destek aldığı kuruluş olan NÜTED’in kuruluşu; sekizinci bölüm cezai hükümler yani adli ve idari yaptırımlar; dokuzuncu bölüm ise bu kanunun uygulanması sırasında, yasalaştıktan sonra ihtiyaç duyulacak diğer çeşitli hükümler ve geçiş hükümleri olmak üzere.

Genel hükümlerimiz, aslında uluslararası anlamda bizim gibi düzenleyici Kurum olarak diğer ülkelerde faaliyet gösteren düzenleyici kurumlardan farklı olmayan genel hükümlerimiz, bunlar temel prensiplerdir. Ajansın, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının da öngörmüş olduğu temel prensipler. Birkaç tanesinden bahsetmek istiyorum: Düzenleyici sistemin kurulması lazım, anlaşma ve sözleşmelere uyulması gerekiyor.

Güvenlik ve emniyet bizim en önemli önceliğimiz, bundan vazgeçemiyoruz.

Yine, bu genel ilkelerde belirttiğimiz hususlardan bir tanesi de hiçbir şekilde nükleer güvenlik ve emniyetin zafiyete uğratılamaması düzenlenmiştir.

Yetkilendirme, çok önemli bir enstrüman düzenleyici kurumlar için, bütün düzenleyici kurumlar için önemli bir enstrüman. Biz bu yetkilendirmede 3 ana unsur öngörüyoruz: Lisans, izin ve yetki belgesi. Yine, nükleerin temel terminolojisinden dereceli yaklaşım yaparak hangi faaliyetin lisans, hangi faaliyetin izin ve hangi faaliyetin de yetki belgesi alması gerektiği düzenlendi. Tesis bazında faaliyet gösterenlere lisans, uygulama bazında faaliyet gösterenlere ağırlıklı izin vereceğiz. Yine, lisans verilen bazı faaliyetlerin içerisinde ayrıca izin süreçlerini de tanzim ettik. Yani burada yetkilendirilen kişinin sorumlulukları üçüncü bölümde belirtiliyor.

Yine, denetim ve yerinde inceleme gibi fonksiyonlarımızı icra etmek üzere kurum tarafından yetkilendirilecek olan kurum denetçilerine ilişkin düzenlemeler, kurum denetçilerinin vasıflarının belirlenmesi, kurum denetçilerinin yetkilerinin, denetlediği yerdeki yetkili kişiye karşı hak ve yükümlülüklerinin belirlendiği hususlar ve bu kapsamda alınacak olan dış zekâ entegrasyonu da dâhil olmak üzere destekler ve yine nükleer silahların yayılmasının engellenmesi anlamında nükleer güvence denetimlerimiz ajansı...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Biraz daha hızlı olabilirsek, saat 16.00'a yetiştirmemiz lazım. Zaten kanun teklifi arkadaşlarda var, bu sunumu da bütün arkadaşlara, bize gönderirseniz, göndeririz tekrar.

Buyurun.

NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU BAŞKANI ZAFER DEMİRCAN – Tamam.

Dördüncü bölümde, radyoaktif atıklara, kullanılmış yakıtlara ilişkin düzenlemelerimiz var.

Beşinci bölümde de nükleer zararlara ilişkin hukuki sorumluluğun düzenlenmesi hususu var. Beşinci bölüm, önemli bir bölüm, Paris Anlaşması'nın uygulanmasına yönelik olarak işletenin sorumluluğu, işletenin bu sorumluluğunun sınırları ve teminat gösterme yükümlülükleri, nükleer sigorta havuzu, nükleer zararların tazmini, mekanizmaları, yetkilendirilen mahkemeler, dava hakları gibi hususlar burada belirleniyor. Aynı zamanda oluşması muhtemel bir zararın tespit komisyonları ve bunlara ilişkin süreçler de burada belirleniyor.

Altıncı bölüm, kurumun kuruluşunun bölümü. Kurum, klasik 5018 kapsamındaki düzenleyici kurum hiyerarşisi içerisinde kurulan bir kurum ve buna ilişkin personelle alakalı düzenlemelerimiz var.

Yedinci bölüm, teknik destek kurumumuzun kurulmasına ve bununla ilgili düzenlemelere ilişkin.

Sekizinci bölüm, madde 24, cezai, adli ve idari yaptırımlara ilişkin hususlar.

Dokuzuncu bölümümüz “Çeşitli Hükümler” adı altında olan bölümümüz. Bu bölümde, bu kanunun yasalaşması, akabinde muhtemelen diğer kanunlardaki hususlar, bir kısım kanunların iptali, mülga edilmesi de dâhil olmak üzere uygulamaya yönelik olan hükümlerimiz var. Geçici bir maddemiz var, bu maddede de geçiş hükümlerini düzenliyoruz.

Saygılarımı sunuyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Sayın Demircan, çok teşekkür ediyorum.

Şimdi de talep sırasına göre çok değerli üyelerimize söz vermek istiyorum.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Başlamadan bir soru sorabilir miyiz?

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Çepni, buyurun.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – 9’uncu maddede deniyor ki: “Radyoaktif atıkların ülkemize girişinin yasaklanması ve bu kuralın istisnalarına yer verilmektedir.” Bu istisna kısmına biz ulaşamadık, nerede, bu istisna nedir?

NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU BAŞKANI ZAFER DEMİRCAN – Efendim, şöyle: “Radyoaktif atık” tanımı bir daha kullanılmamak üzere atık hâline getirilmiş hususlar, radyoaktif bulaşmış, radyoaktivite olmuş sistem ve şeyler. Bu radyoaktivitenin bir kısmı insanın kendisinin ürettiği radyoaktivite olabiliyor, bir kısmı da doğada kendiliğinden bulunan radyoaktif madenler olabiliyor. Şimdi bir örnek olsun diye söyleyeyim: Bir petrol sondajı yaparken sizin petrol sondajını yaptığınız metal aksam derinlere indikçe doğada kendi içinde bulunan bir radyoaktif maddeyle kirlenebilir. Bunlar yüzeysel olarak kirliliklerdir, bunlar giderilebilir, yıkanmayla ya da zımparayla giderilebilirler. Bu, aslında gerçekte karşılaştığımız bir sorun olarak karşımıza çıktığı için burada bir istisna tanıdık. Eğer doğası gereği doğada bulunan bir radyoaktif maddeyle kirlenmişse ve bu da “norm değerler” dediğimiz doğal değerlerde, doğal değer seviyesinde ise biz bu tür maddelerin yurda girişini engellemiyoruz.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) - Bunun kanundaki şeyi nerede?

NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU BAŞKANI ZAFER DEMİRCAN – 9’uncu maddenin (2)’nci fıkrasında şöyle geliyor efendim: “Radyoaktif atıkların transit geçişine ve doğal radyoaktif maddelerin bulaşmış olduğu malzemenin ithalatına...” Bunlar genelde ülkemize hurdayla gelen malzemeler, bir nükleer reaktör malzemesi değil, radyasyon uygulama malzemesi değil, doğada kendiliğinden... Bir örnek olsun diye söyleyeyim: Mesela Çanakkale sahillerinde bizim bazı yerlerde deniz kumunun radyoaktif seviyesi diğer yerlere göre bir miktar daha yüksektir ve orada kullanılacak herhangi bir ekipmanın radyoaktif kontamine olma durumunda da doğal anlamda böyle bir ekipmanın yurda girmesinde biz sakınca görmedik.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teşekkür ediyoruz.

Evet, talep sırasına göre söz isteyen Cumhuriyet Halk Partisi İzmir Milletvekili Sayın Murat Bakan.

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkanım, teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcım, Komisyon üyesi arkadaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle bizim 2 Komisyon üyesi arkadaşımız rahatsız, Mahir Polat Covid, diğer arkadaşımız Ednan Arslan da bir küçük operasyon geçirdi, her ikisine geçmiş olsun diyorum. Ayrıca Sayın Başkanım, annenize ve Hacı arkadaşımızın da babasına geçmiş olsun dileklerini iletiyorum.

HACI TURAN (Ankara) – Sağ olun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, Sayın Bakanımız konuşurken nükleer güç santrallerinin Türkiye’nin karbon nötr olmasında çok büyük etkisi olacağını söyledi. Bununla ilgili bir şey yapayım, nükleer güç santrali Türkiye’yi karbon nötr hâle getirmez. Neden getirmez? Karbon emisyonunu düşürmez ancak yeni karbon emisyonu oluşmasını engeller. Yani siz kömürlü termik santrallerin çıkarttığı emisyonu ortadan kaldıramazsanız yeni kömürlü termik santral planlar ve mevcutları

kapatmazsanız emisyonu düşüremezsiniz, mevcut emisyon devam eder. Dolayısıyla bu bilgi doğru bir bilgi değil, bu bakış açısı doğru bakış açısı değil, Sayın Bakan da bunu Mecliste yaptığı konuşmada aynen söylemişti, ben onu da eleştirmiştım.

Diğer taraftan, kanun teklifini hazırlayan arkadaşımızdan nükleer güç santralleriyle ilgili bir güzelleme geldi, biz bunu da doğru bulmuyoruz. Nükleer güç santralleriyle ilgili bizim görüşümüz iktidar partisi gibi değil.

Şu ana kadar Türkiye’de, dünyada enerji politikaları tüm diğer politikaları belirliyordu ama geldiğimiz noktada Paris Anlaşması’ndan bahsediyorsunuz, artık iklim politikaları diğer tüm politikaları belirliyor. Yani iklim politikaları enerji politikalarını belirliyor, iklim politikaları sağlık politikalarını, ulaştırma politikalarını, eğitim politikalarını yani multidisipliner bir alan oldu iklim politikaları, hepsinin üzerinde. Dolayısıyla öncelikle iklime bakarak -belki ben çok söylüyorum bunu- yüz milyarlarca gezegen içinde tek canlı yaşamının olduğu bu mavi gezegenin geleceği, ülkemizin geleceği açısından bakmamız lazım tüm politikalarımıza, enerji politikaları ve nükleer politikalara da böyle bakmamız lazım.

Şimdi, yine Kurum Başkanımız sunumunda halkın radyasyondan etkilenmesini engellemekten bahsetti. İzmir’de Gaziemir’de nükleer atık var, daha Gaziemir gibi bir ilçenin, yerleşim yerlerinin içindeki bir nükleer atığı ortadan kaldıramamış, bununla ilgili tedbir alamamış bir Kurumun dev bir nükleer güç santralinin ortaya çıkaracağı sorunlardan halkı koruyacağını söylemesi bize inandırıcı gelmiyor.

Şimdi, nükleer enerji üretimi öngörülen, öngörülemeyen ve telafisi mümkün olmayan birçok mali ve güvenlik riskleri içeriyor. Siyasi iktidar ülkenin nükleer santral ihtiyacı olup olmadığı konusunda ciddi bir analiz yapmadan, alternatiflere göre nükleer enerjinin zarar, risk ve maliyet hesabını somut olarak ortaya koymadan, nükleer enerjiyle ilgili bütünlüklü bir politikanın nasıl oluşturulacağını açıklamadan Paris Anlaşması kılıfı altında Nükleer Düzenleme Kanun Teklifi’ni Meclise getirdi. Yani bugüne kadar olduğu gibi ülkemiz adına hayati sonuçlar doğuracak bu düzenlemede bile kamuoyunun detaylıca bilgilendirilmesi, konunun uzmanlarının görüşünün alınması, nükleer enerji santrallerinin neden olacağı olumsuzluklara ilişkin kaygılara yeterli cevapların verilmesi gibi asgari koşullar yerine gelmeden bu düzenleme Meclise geldi. Şimdi nükleer enerji alanında bu düzenleyici çerçevenin iki önemli temel bileşeni var. Bunlardan birisi uluslararası anlaşmalar, anlaşmalarla uluslararası kuruluşların oluşturduğu normlar, standartlar, kurallar ve öneriler; ikincisi ülke özelinde oluşturulan düzenleyici otoritenin, çerçevenin unsurlarının oluşturulması. Nükleer enerjide güvenlik hayati önem taşıyor. Düzenleyici otoritenin bağımsızlığı, saydamlığı ve teknik kapasitesi gibi unsurlar önemli ancak nükleer enerji gibi bir alanda yeterli değil. Bunun nedeni, dünyada örnekleri görüldüğü ve acı biçimde tecrübe edildiği üzere, santral işletmecisi ve enerjiden sorumlu bakanlığın önceliklerinin ve güvenliği yönelik ilkelerinin her zaman uyumlu olmaması. Bu, Fukuşima Nükleer Güç Santrali kazasında ortaya çıktı. Orada da kazanın hükümet, düzenleyiciler ve TEPCO arasındaki danışıklıktan ve bu tarafların yönetim eksikliğinden ortaya çıktığı söyleniyor. Biliyorsunuz, Fukuşima’da bir deprem ya da deprem sonucu oluşabilecek tsunaminin önlemi alınmıştı ama o tsunamiyle santralin yedek güç sistemlerinin devreye alınması noktasındaki eksiklikler ortaya çıktı. Yani siz nükleerle ilgili bir adım attığınızda önce geriye dönüp bir bakmanız lazım ne oldu diye. Nükleerle ilgili yapılan, yani biz diyoruz ya “Halkın radyasyondan etkilenmesini önleyeceğiz.” ya da mesela, diyorsunuz “Bu zararların nasıl tanzim edileceğini belirleyeceğiz.” Şimdi, ben hemen bununla ilgili size, nükleer güç santrallerinin sebep olduğu kazalar, yani nükleer güç santrallerinden dolayı ortaya çıkan kazalar... Mesela, bir tanesi, Kosmos 954 kazası, nükleer güçle çalışan bir uzay aracı Kanada’nın üzerine düştü. Diğer, Üç Mil Adası

kazası, Amerika Birleşik Devletleri'nin tüm nükleer politikasının, nükleer güç santralleri politikasını etkiledi ve o zaman tahmin ediyorum, yanlış hatırlamıyorsam Amerika Birleşik Devletleri 54 tane yeni projeyi iptal etti. Kyshtym patlaması ve bu, uzun yıllar Sovyetler Birliği tarafından gizlendi, 30'a yakın köyü haritalardan silen bir patlamadır. Çernobil, yani bizim Karadeniz'de -Başkanımız da Karadenizli-kanserden ölenlerin büyük çoğunluğu Çernobil kazasında o radyoaktif bulutların Karadeniz'in üzerine yağmur olup yağmasından o insanlar öldü. Yani bir nükleer güç santralinde oluşacak kazanın yaratacağı etkinin telafisi mümkün değil. İşte, Kazım Koyuncu bizim Karadenizli sanatçımız, mesela, kanserden öldü, Allah rahmet eylesin, çok insan öldü. Dolayısıyla, kaza oldu, kaza olduktan sonra bu zararları nasıl telafi edelim? O ölen insanı geri getirmek mümkün mü? Değil. Dolayısıyla, bu riskleri göze almadan nükleer güçle ilgili bir değerlendirme yapılamaz. Onları da hiçbiriniz konuşmanızda, burada hem kanun teklifini getiren hem Bakan Yardımcısı hem kurum yetkilisi arkadaşımız nükleer güç santralleriyle ilgili risklerden hiç bahsetmedi.

Şimdi, nükleer enerji alanına girmek son derece karmaşık bir süreç nükleer santral faaliyetleri çevre açısından yarattığı potansiyel ve geri dönüşü imkânsız bir tehlike var, bunu görmek lazım. Bu anlamda biz nükleer güç santrallerine karşıyız. İklim krizinin derinleşen etkisiyle beraber nükleer enerjinin barındırdığı büyük riskler göz ardı ediliyor ve nükleer enerji temiz, ucuz ve güvenli bir enerji kaynağı olarak pazarlanmaya çalışılıyor, şu an yaptığınız da o. İşte, Paris Anlaşması'ndan bahsediyorsunuz, "Ülke karbon nötr olacak." diyorsunuz ama şöyle söyleyeyim, Alman Merkel Hükümetindeki herhâlde en son Çevre Bakanının açıklamasıydı, diyor ki: "Şunu bir düşünün, biz Almanya'da sadece 3 kuşak nükleer enerji kullandık ama atıklarını yok etmek için en az 30 kuşağın yaşlanmasına ihtiyaç var. 'Yani o yakıt çubuklarını doğadan yok edemiyorsunuz. Ortaya çıkardığınız nükleer enerjiyi ve o atıkları yok edemiyorsunuz.' Bunun ucuz bir enerji çeşidi olduğunu iddia eden herkesi aslında buraya getirmek gerekiyor." Japonya eski Başbakanı Naoto Kan diyor ki: "Türkiye'ye nükleer enerjiyi tavsiye ettiğim için pişmanım, utanç duyuyorum." Sayın Cumhurbaşkanına temiz enerji olarak tavsiye etmişti. BBC Türkçe'nin sorularını yanıtlarken bu şekilde söylüyor. Kendileri Fukuşima'yı yaşadılar ve değerlendirmeleri bu şekilde.

Yine, radyasyonun genetik zararları, yaşam süresinin kısalması ve sağlık problemleri nedeniyle doğrudan yaşamsal bir tehditken asit yağmuru, ozon tabakasının delinmesi gibi çevreye verdiği zararlar nedeniyle aynı zamanda ekolojik bir tehdittir. Nükleer kazalardan kaynaklanan riskin, doğası gereği çok büyük olması, kapsama alanının genişliği ve zararın uzun süre sonra ortaya çıkabilmesi nedeniyle de başka bir tür tehditle karşılaştırılamayacak kadar ciddidir. Çernobil faciasında yaklaşık 400 milyon Alman markı civarında zarara uğrayan Almanya örneğinde Paris konvansiyonuyla belirlenen 15 milyon SDR gibi -SDR bir para takas yöntemi biliyorsunuz, bir para birimi gibi değerlendiriliyor- ortaya konulan parasal sorumluluk tavanının çok ötesinde zararlara yol açabilmektedir. Bununla birlikte, Trail Smelter tahkiminde verilen, hiçbir devletin ülkesinin egemenlik yetkisini başka bir devletin ülkesine veya buradaki mallara zarar verecek şekilde kullanamayacağına ve kullanılmasına izin verilmeyeceğine ilişkin kararın da hatırlatılmasının önemli olduğunu düşünüyoruz. Uluslararası çevre hukuku için önem teşkil eden davada (1938/41) davalı taraf Kanada ve davacı taraf ABD iken Kanada'nın ABD sınırına yakın bir kasabasında bulunan fabrikanın çıkardığı gazlar sınırın ötesine geçerek Amerika'daki kasabaları etkiliyor. Bunun üzerine ABD, olayı milletlerarası tahkime götürüyor ve yapılan inceleme sonucunda Kanada suçlu bulunuyor.

Bu kanun teklifinin ruhunu biz tarihe baktığımızda okuyabiliyoruz. 17 Kasım 2015 tarihinde dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Ali Rıza Alaboyun Akkuyu Nükleer Santral Projesi'nde sürecin hızla işletilmesi gerektiğini belirterek "Rusya'nın Akkuyu için getirdiği 3 milyar doların yatırıma dönüşebilmesi için gerekli 3 düzenleme bir an önce Meclisten geçmeli, bu yüzden Ruslar

Akkuyu'da ilerleyebilmek için yeni Hükümetimizi bekliyor.” diyor. Gelineen noktada Akkuyu Nükleer Güç Santrali kamu mülkiyetinde olan atom enerjisi kuruluşu Rosatom tarafından yapılıyor ve işletilecek. Türkiye, inşa alanını ve gerekli izinleri bedelsiz temin ediyor fakat santralin yapılacağına ve işletileceğine dair tasarım, radyoaktif atıkların imhası dâhil olmak üzere hemen hiçbir yetkiye sahip olmayacak Türkiye. Santral devreden çıkarma işlemi sonuna kadar Rosatom'un mülkiyetinde kalacak ve Rosatom'un hissesi asla yüzde 51'in altında olmayacak. Dolayısıyla Akkuyu, egemen bir devletin sınırları içinde olup da başka bir devlete ait olan ve o devlet tarafından işletilen ilk ve tek nükleer güç santralidir değerli arkadaşlar. Nükleer güç santrallerine karşı olmamızla beraber, bu proje Türkiye'nin egemenlik haklarına terstir. Milli olması gereken enerji kaynağımızı bir başka ülkeye her şeyiyle teslim ediyorsunuz; bunu da ayrıca doğru bulmuyoruz, bunun ne kadar önemli bir şey olduğunu şu an Ukrayna-Rusya savaşında da görüyoruz. Ayrıca, yakıt sadece Rus TVEL firması tarafından temin ediliyor, tüm vasıflı eleman kadrosu Rusya'dan geliyor. Türkiye fosil yakıtların tedariki anlamında Rusya'ya fazlasıyla bağımlı; petrolümüzün yüzde 66'sı, doğal gazın yüzde 33'ü... Nükleer enerji projesi bu bağımlılığı daha da yukarıya çekecek. Hani, diyorsunuz ya “Enerji güvenliği, arz güvenliği için farklı kaynakları kullanacağız.” diye ama Türkiye şu an bu nükleer güç santraliyle beraber enerji bakımından Rusya'ya göbekten bağlı bir hâle geliyor. Bununla ilgili hiçbir değerlendirmeniz yok. Ayrıca, bu VVER-1200 denenmemiş bir tasarım olup bununla ilgili Rusya'nın hiç deprem tecrübesi bulunmuyor. Kaza riski ve atık meselesi daima ilk sırada gelen sorular.

Akkuyu, ülkenin en fazla turist çeken bölgesinin tam ortasında bulunuyor. En ufak bir söylentinin dahi ekonomik maliyeti olacak Türkiye'ye. Ecemiş Fay Hattı üzerinde yer alan Akkuyu, aynı zamanda aktif bir deprem bölgesi fakat bu durum projede önemsenmiyor. Bu durum, lisansa imza atan bilim adamlarından Profesör Tolga Yarman tarafından da belirtildi. Türkiye ve Rusya arasındaki anlaşma Rusya'ya abartılı imtiyazlar ve tam denetim sağlıyor, üstelik herhangi bir bağımsız ulusal kurumun yürüteceği gözlem mekanizmalarından da muaf tutuluyor.

Reaktör tipi VVER-1200. Bu reaktör hiç denenmemiş daha önce, Akkuyu bu açıdan ilk. Türkiye'nin tasarımı gözden geçirme yetkisi olmayacak. Akkuyu Nükleer Enerji Santrali 4.800 megavat toplam kapasiteli 4 reaktörden oluşuyor. Toplam tesisat maliyetinin yaklaşık 20 milyar dolar olduğu tahmin ediliyor. Siz bunları teyit edersiniz şimdi. Elektrik bir Rus firması tarafından üretilecek ve Türkiye'ye ilk on beş yıl boyunca arkadaşlar, 12,35 sent/kilovatsaat sabit fiyatıyla satılıyor. Bu da ilk on beş yıl boyunca Rus firmasına 71 milyar dolar ödeme teminatı şeklinde hesaplanabilir.

2021'de yapılan YEKA GES-3 yarışmasında kilovatsaat başına verilen alım garantisi 2,5 ila 3,5 dolar sent arkadaşlar, güneş enerjisi santralinden bahsediyorum. Akkuyu'yla kıyasladığınızda, Akkuyu'da elde edilen enerji güneş enerjisinden elde edeceğimizin 3-4 katı. Türkiye'de enerji ihtiyacına yönelik olarak ciddi enerji verimliliği önlemlerinin uygulanmasını ve bununla birlikte fosil yakıtlar ve uranyum gibi yenilenemez enerji yakıtları kaynaklarının kullanımının sifıra indirilmesini biz talep ediyoruz.

Nükleer enerji santralleriyle ilgili bu enerji arz güvenliği, ucuz elektrik; bunlar doğru değil, nükleer enerji pahalı enerji. Farklı elektrik üretim tesislerindeki ömür boyu maliyetler hesaba katıldığında seviyelendirilmiş enerji maliyeti hesaplarına göre nükleer enerjinin daha pahalı olduğunu görüyoruz.

Nükleer santrallerin maliyet tahminleri ile gerçekleşen maliyetler arasında da ciddi farklar var. Mesela, Finlandiya'da 2005 yılında yapılmaya başlanan ve 2009'da bitirilmesi öngörülen Olkiluoto-3 nükleer reaktörüyle ilgili 3 milyar avro hesaplamışlar bitimini. Şu an inşaatı sürüyor hâlâ ve proje 8,5 milyar avroya ulaşmış arkadaşlar. Buna karşı yenilenebilirde, bu seçeneklerde maliyeti giderek ucuzluyor, verimliliği artıyor yani güneşin maliyeti ucuzluyor, rüzgârın maliyeti ucuzluyor. İşte, biz

Glasgow'a gittiğimizde gördük, rüzgâr türbinleri aynı zamanda hem dalgadan enerji üretecek hem de rüzgâr enerjisini aynı anda üretecek noktaya gelmişler, yani bu enerji yenilenebilirde giderek çeşitlenen, ucuzlayan... Etrafımız, üç tarafımız denizlerle çevrili, off-shore rüzgâr enerjisi santralleri yapabilecek durumumuz var ve hiçbir şeyi tüketmemiz gerekmiyor. Mesela, bu radyoaktif güç santrallerinde kullanılan bazı şeylerden bir tanesi plütonyum, yanlıştır varsa düzelsin Kurum Başkanımız. Arkadaşlar, yarım kilo plütonyumu dünyaya eşit olarak dağıttığımızda iki yüz kırk bin yıl etkisi ortadan kalkmıyor ve tüm insanlık kanser oluyor; yarım kilo plütonyumdan bahsediyorum yani böyle bir risk. Uranyum için de aynı şey geçerli. "Üç yüz yıl" diyorlar belli elementlerin doğadan ortadan kalkması için. Yani biz bir iş yapıyoruz ve üç yüz yıl sonramızı ipotek altına alıyoruz.

Yüksek maliyetin yanı sıra nükleer şu sebeplerden dolayı da bir enerji kaynağı olarak sürdürülebilir değil: Nükleer madencilik ticari zinciri, nükleer güç santrallerinin işletmesi, nükleer atıkların yönetimi ve nihayet yeniden işlenmesi, sızıntı ve kirlenme riskleri içeriyor. Gelecekteki binlerce yıl için zehirli bir miras oluşturuyoruz. Son derece zehirli nükleer ürünlerin yaratılması, atığın güvenli bir şekilde depolanamaması teknolojinin sürdürülemezliğini gösterir. Nükleer enerji santralleri binlerce yıl radyoaktif kalacak atıklar üretir. Bu atıklar kesinlikle yok edilemez. 11 Mart 2011'de -az önce söyledim- tsunami sonrası Japonya'nın Fukushima kentinde yaşanan felakette ortaya çıkan radyasyonun atık havuzlarından kaynaklandığı unutulmamalı ve bu atık havuzlarını ne yapacaklarını şaşırıyorlar Japonya'da, diyorlar ki: "Çaresiziz, bunu seyretmek için okyanusa bırakmak zorundayız." Ve denize bıraktılar oradaki milyonlarca ton atık suyu yani yediğimiz balıkta onun etkisi var ve Japonya'da balıkçılık çok gelişmiş, en çok balıkçılar tepki gösteriyor çünkü orada balıkçılığı bitiriyorsunuz radyoaktif madde bırakarak. Fukushima'da yaşananlar, deprem kuşağında bulunan ülkemiz için nükleer santrallerin ne denli risk oluşturacağını gözler önüne sermiştir. Her tür tedbiri alabilirsiniz ama depremle ilgili, doğal afetlerle ilgili tedbiri alamazsınız.

Denizlerimiz iklim krizi ve buna bağlı sıcaklık artışından günümüzde ciddi şekilde etkileniyor, ekosistemler bozuluyor ve istilacı türler gittikçe yayılıyor. Mesela, Kızıldeniz'deki balon balığı Akdeniz'de artık, bizim buradaki yerel türlerimizi tüketiyor. Nükleer santralin soğutma suyu denizlere karıştığı takdirde hâlihazırda baskı altında olan denizler, ekosistemler daha da büyük tehdit altında olacak arkadaşlar.

Yukarıdaki nedenlerden dolayı nükleer enerji üretmekte konvansiyonel bir yöntem olan nükleer füzyon, en tartışmalı ve en fazla itiraz edilen enerji kaynakları içinde yer almaya devam ediyor.

Türkiye'nin değerlendirilmeyi bekleyen yenilenebilir enerji potansiyeli ise çok fazla. Sadece güneş enerjisi potansiyelimiz yılda 380 milyar kilovatsaat, bugünkü elektrik tüketimimiz ise yılda 330 milyar kilovatsaat; bakın, potansiyele bakın ve tüketimimize bakın. Enerji verimliliği ve tasarruf potansiyellerinin değerlendirilmesi yani tüketimi azaltmak, aslında doğaya en az zarar veren en ucuz enerjiyi üretmek demek.

Biz uzun zamandır nükleer enerjiye karşı çıkıyoruz. Mevcut bütün teknolojik seçenekler çevresel etkileri ve tehlikeleri, uygulanabilirlikleri, toplumsal kabul edilebilirlikleri ve maliyetleri açısından değerlendirmeye alındığında 23 farklı düşük karbon enerji teknolojisi arasından nükleer teknoloji; güvenliği, nükleer çoğalma sorunları ve sosyal kabul edilişine ilişkin endişeler gibi etmenler yüzünden en düşük sırada yer alıyor. Enerji verimliliğine ilişkin önlemlerin alınması lazım; Bakanlığın asıl yapması gereken bu.

Sonuç olarak şöyle söyleyeyim arkadaşlar: Bu kanun teklifi de nükleer güç santraliyle emisyonun azaltılacağı söyleminin olduğu kadar temelsiz. Nükleer güç santralleri sıfır emisyon değildir, zaten yapımı sürecinde emisyonu üretiyorsunuz; temiz enerji ve yeşil enerji de değildir. Çernobil ve

Fukuşima'yı hatırlatıyoruz. Çernobil'de 200 bin insan öldü, 100 bin çocuk sakat doğdu; bu bilinen etkisi. Tekrar söylüyorum: O radyoaktif bulutlar Karadeniz'e yağmur oldu yağdı, hâlâ Karadeniz insanı o nükleer santral patlamasından dolayı uzun süreli kanser riski altında.

Türkiye yenilenebilir imkânları açısından son derece zengin, özellikle rüzgâr, güneş ve jeotermal enerji -tabii, jeotermal de doğru kullanılırsa ve enjeksiyon yöntemiyle büyük potansiyele sahip- ancak bunlar nükleer enerji saplantısının gölgesinde kalıyor. Bakın, enerjide dışa bağımlılığımız yüzde 70 oranlarında. Enerji fiyatları iç etkenler dışında, dış etkenler nedeniyle de dalgalanıyor. Şu an enerjide dışa bağımlılığımızı Ukrayna krizini, işte Rusya'dan aldığımız doğal gazı düşünerek değerlendirin. Fosil yakıtlarına bağlı politikalar yerel, küresel çevre sorunlarına yol açıyor, dışa bağımlılığımızı artırıyor. Fosil yakıtlarla ilgili de Enerji Bakanlığının -onu da eleştiriyoruz nükleer güç santralinin yanı sıra- hâlâ Türkiye'nin kömürden çıkışıyla ilgili bir projesi yok, Çevre Şehircilik Bakanlığı zaman zaman telaffuz ediyor ama Enerji Bakanlığının -Çevre ve Şehircilik Bakanlığının üzerinde de bir vesayet makamı gibi- Türkiye'nin tüm enerji politikalarını kömür, nükleer gibi aslında temiz olmayan enerji üzerine kurduğunu düşünüyoruz. Fosil yakıtlar ve devreye girdiğinde nükleer enerjiye dayalı elektrik üretimi, enerji dönüşümün önünde de büyük engel. "Biz bunu yaptık, artık yenilenebilirle yeterince önem vermeyebiliriz, bu kadar güç oluşturuyoruz, elektrik gücü oluşturuyoruz." diye düşünüyorsunuz. Hâlbuki Türkiye'nin yenilenebilir potansiyeli yeterli, buna ihtiyaç yok.

Yenilenebilir enerjiye geçiş, enerji verimliliği, yeşil hidrojen... Mesela yeşil hidrojenen hiç bahsedilmiyor, artık dünya yenilenebilirlerden hidrojen elde ediyor ve dünyada bu teknoloji giderek geliyor. Mesela pembe hidrojen de var, o da nükleerden elde edilen ama hiç ondan bahsetmiyoruz, farklı, gri hidrojen var, mavi hidrojen var ama bizim için önemli olan yeşil hidrojen. Türkiye bu konuda da hidrojen konusunda teknoloji üreten ülke olacakken yine teknoloji takipçisi bir ülke olacak; onu da burada görüyoruz.

Ulaşımında petrole bağımlılığımız sürüyor. Yük ve yolcu taşımacılığında kara yollarının payı yüzde 89. Yolcu taşımacılığında hava yollarının payı giderek artıyor, bu da iklim krizi açısından daha kötü. Demir yollarının payı artırılmadıkça ulaşım kaynaklarında emisyonları düşürmek çok zor ama Türkiye elektrikli araçları teşvik etmesi gerekirken elektrikli araçlara ek vergi koyuyor.

Evet, güneş enerjisinin büyük santraller aracılığıyla değil, bireyler, kooperatifler, belediyeler, halkın katılımına açık kooperatif modelleri aracılığıyla büyümesi lazım. Buna ilişkin de Enerji Bakanlığının bir misyonu, bir vizyonu yok, yine tamamen büyük sermaye grupları üzerinden bu işi yürütüyor. Halbuki bireysel kullanım çok önemli, artık güneş enerjisi teknolojisi o kadar gelişti ki evlerin çatılarına yaptığınız güneş enerjisi panelleriyle ve onu depolayarak sistemden hiç elektrik almadan kendi enerjinizi üretebiliyorsunuz. Dolayısıyla, bireysel kullanımının teşvik edilmesi lazım, bu konuda da Enerji Bakanlığını eleştiriyoruz.

Yani nükleer enerjiyi söyledim zaten, alım garantisini. Yakıtta, teknolojide Rusya'ya bağımlıyız; kaza riski vesaire.

Yenilenebilir enerjiye yapılacak yatırıma sadece dışa bağımlılığı azaltacak bir kaynak olarak bakmıyoruz. Üretimde yüzde yüz yerli kaynak kullanılsa da yirmi beş yıl ve ötesindeki ömürleri boyunca rüzgâr, güneş gibi kaynaklar size fiyat garantisi veriyor. İlk yatırım maliyeti sonrası bakım giderleri dışında değişecek hiçbir yakıt gideri yok. Yani elektriği önümüzdeki yirmi-yirmi beş yıl kaç mal edeceğinizi biliyorsunuz, bugün neyse fiyat yarın da o ama siz şu andan 4 kat yüksek fiyatla bu sözleşmeyi yapmış durumdasınız Ruslarla.

Yine, dediniz ki: “7 bin kişi çalışıyor şu an Akkuyu’da.” Bitince kaç kişi çalışacak bilmiyorum ama onu da söylersiniz herhâlde. Yenilenebilir enerjinin istihdam potansiyeli daha yüksek. Şöyle söyleyeyim: Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı, 2020 yılında Türkiye’de yenilenebilir enerji sektöründe 109 bin kişinin çalıştığını açıkladı ve potansiyelimizin çok azını kullanıyoruz. Orada inanılmaz bir istihdam potansiyeli var, onu da görmezden geliyorsunuz. Uluslararası Çalışma Örgütü bir araştırmasında, elektrik üretiminde güneş enerjisinin kömür ve doğal gazla göre 7 ila 11 kat fazla istihdam yarattığını -nükleer için de çok farklı değil- gösteriyor. Rüzgâr ve biyokütle de konvansiyonel kaynaklara kıyasla 3 kat fazla istihdam yaratma potansiyeli var. Dolayısıyla, burada Akkuyu’yla ilgili “7 bin kişi çalışıyor.” demenizin bizim için bir kıymet harbiyesi yok, biliyoruz ki yenilenebilir enerji daha fazla istihdam yaratıyor. Türkiye’nin enerji yoğunluğunu düşürmesi gerekiyor, son yıllarda bu konuda da yerimizde sayıyoruz. Bununla ilgili elimde tablolar var, isterseniz size veririm.

Sonuç olarak -maddelere geçtiğimizde tek tek eleştirilerimizi söyleyeceğiz- nükleer enerji, nükleer güç santralleri Türkiye’nin ihtiyacı olan bir şey değil. Türkiye’nin dışa bağımlılığını artırmaktan ve Türk halkı için, insanlık için, bu gezegen için risk oluşturmaktan öte bir anlamı yok. Bu şekilde sözlerimi sonlandırayım Sayın Başkan.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan, teşekkür ediyoruz.

Sayın Bayraktar, Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarımız konuşmalarını bitirdikten sonra sizlere söz vereceğim, notlarınızı alın.

Ben şimdi sözü Sayın Karadeniz’e vermek istiyorum.

Buyurun Sayın Karadeniz.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Teşekkür ederim Başkan.

Değerli Komisyon üyeleri, öncelikle sizi selamlıyorum.

Türkiye’de bir nükleer santral kurma çabası uzun yıllardır devam ediyor. Bunun ilk örneğini de Akkuyu’da gördük, karşı çıkmamıza rağmen böyle bir çaba içindesiniz ama bu yapılan nükleer santraldeki çatlaklar, patlaklar ve işin ilerleyememesi Türkiye’de bu işi sizin doğru yapmadığınızı ve Türkiye’de bu işin yapılmaması gerektiğini bir sefer daha gösterdi.

Bir, Anayasa Mahkemesinin iptali söz konusu. Her zaman olduğu gibi, 702 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hazırlandı, Anayasa Mahkemesi niye iptal etti? Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği şeyi biz şimdi burada kanunla... Gene Anayasa Mahkemesini baypas ediyoruz her zaman olduğu gibi.

Türkiye’de nükleer santral bana göre bir ihanet projesidir. Yıllardır söylüyoruz, Türkiye’de de biz daha enerji nakil hatlarını düzenlememişiz, enerjimizin dağıtım şirketlerini özelleştirmişiz ve Türkiye dünyanın en pahalı enerjisini kullanır duruma gelmiş ve Sinop’ta bir yerde nükleer santral kurarken, kurmaya çalışırken Türkiye’deki enerji nakil hatlarından kaybolan enerjiyi bile sağlayamayacak bir nükleer santral kurmaya çalışıyorsunuz. Görüyoruz, enerjide özelleştirilen şirketler kendi sermayelerini, kendi paralarını düşünürken kendi ilim de dâhil birçok ilde devamlı elektrik kesintileri, ufacık bir rüzgarda yıkılma, bir kar yağışında üç gün, beş gün elektrik kesintileri yaşıyoruz. Yani biz daha bunu başaramamışız, “nükleer santral” diyoruz. Nükleer santral yerli ve millî bir kaynakla yapılan bir santral değil, tamamen dışa bağımlı, bütün gücünü dışarıdan alan ve alım garantileri... Köprüleri bile yapamazken nükleer santral yapıp bu parayı da dışarı aktaracaksınız. Japon Hükûmeti o zaman 16,5 milyar dolar bir maliyet biçmişti, Türkiye kaynakları “20 milyar dolar” diyor. Onu dediğinde dolar 3 liraydı, şimdi 15 sınırına dayandı. Yani siz ilk başta şu ülkedeki vatandaşlarınızı bir koruma yöntemine gidin, daha sonra nükleer santralle ilgili, Türkiye’de olmayacağını, Türkiye’nin yenilenebilir enerji

üretecek kaynakların hepsine sahip olduğunu... Klişe bir laftır ama Almanya küçücük bir ülke, az bir güneşle ülkesini enerjiye boğabilirken biz bunu yapamıyoruz. Gittik, Fas'a gittik, Glasgow'a gittik, dünya iklimlendirme toplantısına; dünya artık yenilenebilir enerji kaynaklarını konuşuyor. Dünyanın konuştuğu bu, dünyanın geleceği bu; iklimle alakalı, küresel ısınmayla alakalı Türkiye de bundan payını alacak. Bizim, aslında, bunları yapmamız lazım ama gene apar topar bir gece 4'te nükleer santralle ilgili bir torba yasanın içine bir şey sıkıştırdınız, gece apar topar geçmişti bir yasa. Bunu da sanki böyle bir sıkıştırılmış, bir an önce yapılması gereken bir duruma sokmuşsunuz.

Ben Sinop Milletvekiliyim, 26 Nisan 1986 yılında Çernobil faciasını yaşayan, o dönemin Bakanı -Sayın Başkan, belki hatırlarsınız- Cahit Aral'dı. O yağmur bulutlarıyla gelen ve ülkemizi zehirleyen Çernobil faciasından sonra Cahit Aral bir açıklama yapmıştı, "Çay içilebilir." demişti, çayı da milletin gözü önünde içmişti ama bunu yapan Bakan kanserden vefat etti, Allah rahmet eylesin. Türkiye'de birçok şeyi bunun gibi göz ardı ediyoruz.

Sinop'ta yapmayı düşündüğünüz nükleer santral, fay hattının 90 kilometre yakınında. Fukushima da 150 kilometreydi, bir sarsıntıda Fukushima dünyanın en büyük felaketini yaşadı. Yani böyle hep bir inat, hep bir inat, bu şekilde gidiyoruz.

Maliyetlere bakıyorsunuz, maliyetlerle ilgili dışarı verdiğiniz garanti, çevresel atıkları ne yapacağınız konusunda bir bilgi sahibi değiliz.

Bu yasayla da her türlü yetkiyi tüzel kişiliklere bırakıyoruz. Nükleer santrali kurduk, bir sızıntı olduğunda ya da bunun işte, ne biliyim, denetlenmediği noktada cezaları konuşuyoruz ya. Bunun çevresel boyutunun ne olduğunu daha bilmiyor muyuz yani? Cezalarla Türkiye'yi mi kurtaracağız ya da bütçenize para mı sağlayacaksınız?

Cumhurbaşkanı gene Yönetim Kurulunu atıyor, yanlış mıyım Sayın Bakan, yanlış mı doğru mu yani Cumhurbaşkanı atıyor değil mi Yönetim Kurulunu? Yani Türkiye'de Cumhurbaşkanının bir bilmediği nükleer santral vardı, onunla ilgili de Yönetim Kurulu üyelerini bir akşam oturup atama yetkisi veriyoruz yani. Bir de huzur hakkı söz konusu çıkmış yani yasayı bütün nükleer enerjiyi bıraktık, bununla ilgili birtakım düzenlemeler yapıyoruz.

İmar Yasası'nı ortadan kaldırıyorsunuz yasayla. Biraz daha dikkatli olmak lazım, ülkenin geleceği için bence bu ihanet projesini ortadan kaldırmamız lazım, nükleer lobilere hizmet etmememiz lazım. Ülkemiz dünyanın en güzel ülkesi, en önemli jeopolitik konuma sahip bir ülkemiz ama daha ülkemizin bütün kaynaklarını yok edip buğdayı, samanı bile dışarıdan ithal eder duruma gelmişken, burada çıkıyoruz nükleer santral yapacağız deyip insanlara kendimizi güldürüyoruz. İlk başta yerli ve millî kaynaklarımızı kullanmamız lazım, dünya ne yapıyor bir bakmamız lazım ve ondan sonra tekrar Komisyonu toplamamız lazım.

Sayın Başkanım, bakın, Türkiye'de şu anda biz daha belediyelerimizin -kıyası olan 28 ilimiz var- evsel atık problemini çözemediğimiz, denizlerimizi mahvetmişiz. Marmara Denizi'nde müsülaj diyoruz, bakın, yeniden bir hareketlenme var, daha bir yıl içinde hiçbir şey geliştirmedik. Yani bunu neden söylüyorum? Bu kadar basit şeyleri bile çözemediğimiz. "İleri arıtma" denilen bir teknoloji var, biz "derin deşarj" adı altında... Trabzon da öyle, her taraf öyle Sayın Başkanım. Yani biz bu problemleri çözmeden nükleer santral bence çok gereksiz bir konu.

Bir de burada nükleer santralla ilgili bir Çevre Komisyonu toplantısında o zamanın Su Ürünleri Genel Müdürüne sormuştum su kaç derece ısınacak diye. Ben 8 derece duymuştum dedim, o dönemin Su Ürünleri Genel Müdürü "4 derece" dedi. Ya, bırakın, Türkiye'de, dünyada bir suyun sıcaklığı 0,5 santigrat derece değiştiğinde ne olacağını bilmeyen liyakatsiz arkadaşlarla nükleer santrali konuşuyoruz.

Sinop'taki o yapmayı düşündüğünüz yer, Karadeniz'in en büyük balık yumurtlama havzası. Nükleer santralin suyunu denizden çekip, 300 santigrat derece suyu tekrar havuzlarda soğutup da denize verecekmışiz.

Bakın, ben bir proje içindeyim, Türkiye'nin 28 ilini geziyorum. Türkiye'deki deniz ve balıkçılık üzerine. Gittiniz mi Zonguldak Çatalağzı'na? Sayın Başkan, buradan öneriyorum, bir gidin, görün. Termik santralin suyu denizden çekiliyor, denize verilen suyun sıcaklığı... Oradaki termik santral yetkilileri de oradaki borulara midye yapışmasın, maliyet artmasın... Bir de oradaki difüzörlerin soğutma sistemlerini enerji maliyetinden dolayı kapatmışlar, sıcak suyu denize veriyorlar, bir de üstünde midye, kabuklu hayvanlar çoğalmasın diye kloru basıyorlar. Ya, büyük çevre kirliliği var, Türkiye'de bunları yaşıyoruz. Gidin, Yalova'ya bir bakın, orada bir tersane var, dünyanın kullanmadığı raspa sistemini biz Türkiye'de kullanıyoruz. Az önce sayın milletvekilimiz dedi; dışarıdan gelen radyasyonlu, ne bileyim, parçalar, atıklar... Aliğa'ya gidin, bakın, ne oluyor. Dünyanın yapmadığı sistemi biz Türkiye'de gemi söküm parçalamayla... Hiçbir kontrol yok, denetim yok, ülkeyi mahvediyoruz. Yani Çevre Komisyonu üyeleri olarak ülkenin gerçeklerini biraz daha görmemiz lazım

Daha önce de gündeme gelmişti bu, bir hükümet değişikliğiyle nükleer santral projesi ötelendi, şimdi aynı şey gene yaşanacak yani bu aşikâr. Türkiye'de, önümüzdeki süreçte, bir seçimde... Türkiye'nin şu anda neyi düşündüğünü herkes görüyor. Onun için, giderken bile şu ihanet projelerini bir rafa kaldırın, Türkiye'nin gerçeklerini bir oturalım, konuşalım; Türkiye'de neler oluyor, ne yapmamız lazım, bir ortak akıl kullanalım, hiç olmazsa birtakım bir şeyleri biraz değiştirirsiniz.

Bu nükleer santral projesine kökten karşıyız, muhalefet şerhimizi koyacağız ve bu proje içinde ismi geçen arkadaşlara da söylüyorum: Bir sefer daha düşünün, Meclis çoğunluğunuza güvenmeyin. Meclis çoğunluğuyla, orada kanunu Meclise indirdiğimizde birçok arkadaşımız bu konuyla ilgili, kanunla ilgili belki hiç bilgi sahibi olmayacak, sadece ittifak ortakları bu kanunu istiyor diye Türkiye'nin geleceğine kötü bir damga vuracak projeye el kaldıracaklar. Onun için, oradaki arkadaşlara da orada sesleneceğiz.

Türkiye'de ve özellikle kendi ilimde yapılacak nükleer santrale kökten karşıyız. Sinop halkını da ezmeyin diyorum.

Saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Karadeniz, öncelikle çok teşekkür ediyorum ancak bir şeyin altını çizmek istiyorum. Şimdi, sizi severim.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Ben de sizi severim Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Bu bir devlet projesi, burada hiçbir arkadaşımızı ihanetle suçlamayı size yakıştıramadım. Bu ihanet projesi değil. Şu anda da görülüyor, dünyadaki savaşların nedenleri görülüyor. Bu, gelecekle alakalı, enerjiyi çeşitlendirmek açısından yapılmış olan, Türkiye'nin geleceğiyle alakalı yapılmış olan bir projedir.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Sayın Başkan, tutanaklara bakabilirsiniz “Türkiye için ihanet projesi.” dedim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Ben sizi dinledim Değerli Kardeşim, ben bunu kabul etmiyorum. Burada Bakanlıktan gelen bürokrat arkadaşlarımız var, yıllarını verdiler; vatanını, milletini, bayrağını ne kadar sevdiklerini biz biliyoruz.

Burada yenilenebilir enerji kaynaklarından bahsediyorsunuz. Biz de yıllardan beri, son on yılda, yenilenebilir enerji kaynaklarını yaptığımız zaman ne tür zorluklarla karşılaştığımızı görüyoruz. Bir taraftan “beyaz” bir taraftan “kara” diyoruz yani hangisinin olması lazım?

Trabzon'a sataştığınız için söylüyorum, Trabzon'da şu anda 12 megavat enerji üreten... Elbette, çöpleri denizlere atıyorduk ve çevreyi kirletiyordu. Şu anda biz orada 12 megavat enerji üretiyoruz. Özel sektör yaptı ama özel sektörü şu anda çalıştırmıyoruz. Peki, bu çöpleri nereye atacağız? Efendim, “Şunlar oluyor, bunlar oluyor...” Şunu söylemek istiyorum: Eleştiri, tamam... “Cumhurbaşkanı atamış.” Ya, Cumhurbaşkanı fanidir ya, yarın başka bir Cumhurbaşkanı olacak. Yani Cumhurbaşkanı Yönetim Kurulu üyelerini atamış diye... “Gidiyorsunuz.” diyorsunuz, ne güzel, Cumhurbaşkanı da atamış, burada fani zaten.

Tekrar ediyorum, biz bunları eleştirirken bir özeleştiri yaparak... Eleştirilerimiz, tamam. Ben bir kardeşiniz olarak burada bütün eleştirilerinizin -katıldıklarımız var, katılmadıklarımız var- elbette hepsine katılacak değilim ama bu yapılanları bir “ihanet projesi” diye eğer... Bütün herkesi töhmet altında bırakmayı ben kesinlikle kabul etmiyorum, bunu iade ediyorum, böyle bir şey olamaz. Türkiye Büyük Millet Meclisinde milletvekiliyiz, eleştirilerinizi yapın ama hiçbir arkadaşımız ihanet projesinin altına imza atmaz.

Yani Başkan olarak ben herkes konuşsun... Cevap vermek istemiyorum ama bana -söz hakkı- sataştığınız için ben söylüyorum. Asla böyle bir şey yok. Yenilenebilir enerji kaynaklarının da on yılda nereden nereye geldiğini hep beraber görüyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Karşılıklı olmasın...

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Karşılıklı değil.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Şimdi, Sayın Çepni söz istedi. Eğer müsaade ederseniz ben Sayın Çepni'ye sözü veriyorum.

Buyurun Sayın Çepni.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Evet, teşekkürler Kıymetli Başkan.

Ben de bütün katılımcı arkadaşları selamlıyorum.

Evet, tali bir Komisyon olarak toplandık ama öncelikle şöyle başlamak istiyorum: Şimdi, biz Çevre Komisyonu olarak bu ve buna benzer teklifleri böyle koştur koştur görüşüyoruz. Oysa bu düzenlemenin, başta Çevre Komisyonu olmak üzere, çok uzun boyutlu ele alınması gerekir çünkü biz burada öylesine, sıradan düzenlemeler yapmıyoruz yani sonuçları uzunca yıllar, onlarca, belki yüzlerce yıllar hissedilebilecek düzenlemeler yapıyoruz, dolayısıyla büyük bir sorumluluk ve ciddiyet gerektirir. Şimdi, yasa geliyor, koştur koştur geliyor önümüze, daha incelemeden Komisyon kuruluyor, belki de doğru dürüst görüşülmeden de Meclisten geçecek. Şimdi bu, tabii, başlı başına bir sorun, problem.

Şimdi, sunum yapan arkadaşımız da ifade etti, dedi ki: “Anayasa Mahkemesi iptal etti, sonra buraya gelmek zorunda kaldık.” dedi. Evet, aynen de böyle oldu. KHK'lerle bütün bu sorunların bir biçimde çözülme alışkanlığı var yani “başkanlık modeli” denilen yönetim biçiminde KHK'lerle hemen hemen her şeyi aradan çıkarma temel bir politika hâline gelmiş durumda. Şimdi, ne kadar acıdır ki bunun buraya gelmiş olmasının sebebi, işte, bu Anayasa Mahkemesinin ret meselesi. Oysa bizzat Komisyonun kendisinin bunun burada çok daha uzun tartışılmasının koşullarını yaratması gerekirken maalesef bunları yapamıyoruz.

Değerli arkadaşlar, şimdi bu nükleer meselesi Çevre Komisyonunda tartışılıyor. Nükleer meselesi dünyada tartışılan bir mesele ama bizim bakış açımız öncelikle şöyle, biz daha öncesindeki birçok düzenlemede de bunu ifade ettik: Bizim esaslı bir tartışmaya ihtiyacımız var, esaslı bir tartışmaya. Yani enerji nedir; kimin için, ne için enerji; doğayla barışık olmak nasıl bir şey; doğa ile insan yararına bir siyaset, enerji politikası nasıl bir şey; bütün bunların tartışılması gerektiğini düşünüyoruz.

Şimdi, bakın, tüm dünyada küresel iklim kriziyle gündeme gelen bir yok olma süreci var. Şimdi, bütün dünya, insanlık, yakın bir gelecekte yok olma riskiyle karşı karşıya. Yani dolayısıyla bundan otuz sene öncesinde belki gündemimizde hiç olmayan bazı meseleler bugün gündemimizde. İşte “uzayda hayat, yaşam” tartışmaları var vesaire. Dolayısıyla, şimdi bugün yapacağımız tartışmalar öylesine tartışmalar değil, çok güncel tartışmalar. Enerji meselesi bunun başında geliyor.

Şimdi, bir avuç sermaye şirketinin yani 100’e yakın şirketin yönettiği bir organizasyona dönüşmüş durumda tüm dünya ve tüm dünyayı yöneten bu birkaç -10 tane- şirket tümüyle kendi kârlarından ibaret olan politikalarını tüm -7 milyar- insanlığa dayatıyorlar. Bütün bu şirketler, bahsettiğimiz şirketler, işte, emisyon salınımından tutun da kirliliğe varıncaya kadar bütün bunların esasen sorumlusu ve tüm devletler de bu politikalara angaje olmuş durumda. Örneğin, şöyle bir örnek vereyim: Mesela, bakın, şimdi Ukrayna’da bir savaş var. Bu savaşın esasen emperyalist bloklar arasında bir çekişmeden ibaret olduğunu fakat arada Ukrayna halkının, tüm halkın ezildiğini, yok olduğunu, yok olma riskiyle karşı karşıya kaldığını görüyoruz. Şimdi, bakın, Putin bir diktatör ve Putin yayılmacı politikaların sonucunda böyle bir işgale girişti. Öbür taraftan, Amerika’nın önderliğinde NATO -sözüm ona- tüm dünyaya demokrasi ihraç edecek ama dünyada yapmadığı, işlemediği suç yok. NATO’yu geliştirme, büyütme telaşında... Velhasıl, en nihayetinde, bu ülkelerin, bu blokların bir mücadelesi var.

Şimdi, bakın, biz de Türkiye olarak bu Akkuyu Santrali’ni Rusya’yla yapıyoruz. Şimdi, çok sayıda şey anlatıldı, ben size birkaç şey söyleyeceğim. Bakın, bu Rusya’yla kurulan ilişki... Şimdi, mesela, Rusya’ya yaptırımlar tartışılıyor fakat Türkiye adına çıkıp da bir kişi demiyor ki “Biz de Akkuyu Nükleer Santrali’ni yapmaktan vazgeçeriz.” Mesela bunu kimse söylemiyor, böyle bir yaptırımdan bahsetmiyor. Herkes birbirine topu atıyor, herkes öylesine yaptırım sözlerinin havada dolaştığını söylüyor ama Türkiye de aynısı yapıyor, Türkiye Hükûmeti de bu konuda son derece tutarsız bir politika içerisinde. Akkuyu’nun işletmesi yirmi yıl boyunca Rusya Nükleer Atom Kurumu Rosatom’da olacak ve daha sonrasında, yirmi yılın ardından da Akkuyu’nin hisselerinin yüzde 51’i yine Rosatom’da kalacak fakat sadece santralin kontrolü Türkiye’de olmuş olacak. Dolayısıyla, başından sonuna neresinden bakarsanız bir tutarsızlık. Şimdi, nükleer meselesi, nükleer güç santralleri meselesi, evet, bir ölüm projesidir. Yani bu proje hiç kimse tarafından açıklanmadı şimdiye kadar. Yani niye buna ihtiyaç var, bu açıklanabilmiş değil. Bugüne kadar yaşanan nükleer santral kazaları da dikkate alınarak bunun bir ölüm... Ve bu öylesine bir ölüm değil yani bir trafik kazasından bahsetmiyoruz. Sonuçları ölüm silsileleri biçiminde kuşaklar boyunca devam eden bir ölüm projesinden bahsediyoruz.

Şimdi, biz bu düzenlemenin buraya getiriliş biçimine esastan itiraz ediyoruz, Komisyonumuzun bunu tartışma biçimine esastan itiraz ediyoruz; Komisyonumuz böyle çalışmamalı, Komisyonumuz sadece yasaları burada geçirmek için araçsallaşmamalıdır. Bu Komisyon esas bir Komisyondur. Dolayısıyla, Komisyonumuz sadece böyle zamanlarda toplanmamalı, daha öncede bu eleştiriyi yapmıştık. Bize gelen, yaşanan çok sayıda gündem var. Bunlara ilişkin tartışmaları yapmalı, denetleme görevini yerine getirmelidir bu Komisyon.

Biz bu kapsamda bir kanun teklifini bugün verdik Meclise. Bu kanun teklifini bugün verdik ve bu kanun teklifini şimdi burada size de özetleyeceğim. Esasen, sonuç olarak burada şunu söylemiş oluyoruz: “Bütün nükleer santraller iptal edilmeli ve bu nükleer güç santralleri ve bu enerji biçimi

tümüyle yasaklanmalıdır.” üzerine kurulu bir kanun teklifi bu. Bunun hazırlanmasında Nükleer Karşıtı Platform, TMMOB, EMO, Polen Ekoloji, HDP Ekoloji Komisyonu ve özellikle Hocamız Beyza Üstün çok yoğun katkılar yaptılar. Öncelikle bu arkadaşlarımıza, kurumlarımıza katkılarından dolayı teşekkür ediyorum başlarken.

Şimdi, bakın, Türkiye, nükleer güç santrali için enerji ihtiyacını ve enerjide dışa bağımlı olmayı gerekçe gösteriyor, en temel argümanlarımızdan bir tanesi bu. Özellikle 2000’lerden sonra enerjide, enerji yatırımlarında büyük bir artış yaşanıyor. Enerji ihtiyacı olarak belirtilen durum, esas olarak gelişmiş ülkelerin terk ettiği ya da Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere transfer ettiği teknolojilerden bahsediyoruz, nükleer de böyle bir mesele. Bunlar: Elektrik ark ocaklı demir çelik üretimi, çimento gibi enerji yoğun sanayi sektörlerinin teşviki, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü tarafından geliştirilen megakent politikalarına bağlı kentsel dönüşüm projeleri, AVM gibi yollarla kentsel yaşamın bir piyasa hâline getirilmesi, ulaşım da kara yolu yatırımlarının esas alınması. Şimdi, burada şunu söylemiş oluyoruz: Bakın, bizim yeni bir yaşamı, doğa ile insanın sağlığıyla uyumlu bir yaşamı kurmak için bütün bunların tartışılmasına ihtiyacımız var yani bu beton ekonomisinin, bu yol ekonomisinin, bu enerji politikalarının hepsinin tartışılması lazım ya da şöyle söyleyeyim: Bugün hem Türkiye’de hem de dünyada ne yapılıyorsa tam tersinin yapılması lazım yani bu şirketlerin kârı uğruna yapılan bütün bu politikaların doğa ve insan yararına değiştirilip dönüştürülmesi, devrimsel nitelikli adımların atılması lazım; bu, artık bir zorunluluk.

Şimdi, bu demir çelik meselesi yani inşaat ekonomisi, çimento, beton ekonomisi... Bakın, Türkiye şu anda bir şantiyeye dönmüş durumda. Şöyle denebilir: “Şantiyeye dönmesi iyidir; kalkınıyoruz, büyüyüyoruz.” Fakat durum böyle değil. Türkiye bir çimento çöplüğüne dönmüş durumda, nükleer çöplüğe dönmüş durumda; dünyadan en çok çöp ithal eden ülkelerin başında geliyor.

Şimdi, bakın, eğer siz insanların doğduğu yerde yaşamasını sağlayamazsanız yani insanları Karadeniz’den, oradan buradan, o bölgeden, bu bölgeden İstanbul’a göç etmek zorunda bırakırsanız dolayısıyla o kentlerde yeni inşaatlar yapmak zorunda kalırsınız, bu da zaten inşaat şirketlerinin... AKP’nin zaten kendisini de tarif ettiği... “Biz ülkeyi bir şirket gibi yöneteceğiz.” demişti, AKP tam da böyle yapıyor. “5’li çete” diye bilinen -ama şöyle genişletebiliriz- yani “Anadolu sermayesi” denilen, “MÜSİAD sermayesi” denilen inşaat ekonomisine dayalı bu şirketlerin de bir koalisyonu olduğunu bildiğimiz AKP’nin yürüttüğü politikanın geldiği nokta bu.

Şimdi, örneğin, siz Kanal İstanbul’u yapıyorsunuz, Kanal İstanbul’a -iktidarın söylediği 500 bin- en az 1 milyon insanın geleceğini bilim insanları net olarak ifade ediyorlar -1 milyon ve üzerinde- dolayısıyla göç eden insanları oraya... Yeni kentler, İstanbul’u büyütürken megakentler yaratıyorsunuz. Bunun çözümü insanların oldukları yerde yaşamalarını sağlamaktır yani köyleri boşaltmadan, köyleri boşaltmak zorunda bırakmadan, oraları vahşi turizme -işte, bir taraftan Arap sermayesine, bir taraftan Avrupa sermayesine- pazarlamadan, peşkeş çekmeden insanların orada hayvancılık ve tarım yaparak yaşama şartlarını sağlarsanız megakentlere ihtiyaç olmaz, büyük kentlere ihtiyaç olmaz, Ankara’nın, İstanbul’un, İzmir’in nüfusu katlanarak artmaz. Dolayısıyla, burada sadece nükleer meselesi değil, bütün olarak bir politika eleştirisi yapıyoruz.

Bakın, tasarruf meselesi... Şimdi, deniliyor ki: “Türkiye’nin elektriğe, enerjiye ihtiyacı var.” Biz defalarca söyledik, bir kez daha söylüyoruz: Türkiye devletinin, Türkiye ülkesinin enerjiye ihtiyacı yoktur. Türkiye’de şu anda ihtiyaç olandan fazla elektrik üretimi yapılmaktadır; bu, bilim insanları tarafından çok net olarak ortaya konmuş bir realitedir.

Bakın, arkadaşlar, TMMOB ve EÜAŞ tarafından hazırlanan raporda mevcut enerji altyapısının rehabilitasyonu ve değişik tasarruf tedbirlerinin devreye konulması sayesinde yüzde 20'ye yakın tasarruf sağlanabileceği ortaya konuluyor. Sadece iletim hatlarının onarımından elde edilecek enerji Türkiye'de HES'ler ve nükleer dâhil olmak üzere birçoğunun gereksiz olduğunu ortaya koyuyor yani bu ihtiyacı fazlasıyla karşılayabiliyor.

Bakın, Türkiye'de 65 ilde 441 tane AVM var; dünyada böyle bir oran olduğunu ben bilmiyorum, bilen varsa söylesin, böyle bir oran yok, AVM enflasyonu... Ve orta ölçekli bir alışveriş merkezinin aylık elektrik gideri 15 bin hanenin elektriğine bedel. Tekrar söylüyorum arkadaşlar: Orta ölçekli bir alışveriş merkezinin aylık elektrik gideri 15 bin hanenin tükettiği elektriğe eşittir. Şimdi, bazen yapılıyor ya "Evde elektriği, lambayı söndürün, çocuklara eğitim verin." falan filan; bunlar gerçekten boş işler yani bunların hiçbir katkısı yok. Elbette ki yapmak lazım, elbette ki tasarruf etmek lazım her koşulda ama bir ülkenin ihtiyaçları söz konusu olduğunda "Evlerinizde bunu yaparsanız sorun çözülür." demek doğru değil, gerçekten doğru değil. Dolayısıyla tasarruf tedbirleri tartışılırken AVM'lerin de tartışılması gerekiyor.

Yine, bakın, ihtiyaç meselesi... Türkiye'de 10.457 adet enerji santralinde toplam 99.819 megavat kurulu güç bulunuyor, kurulu güç. Yine, bunların üretimi 319.275 megavat yani lisanslı üretim bu düzeyde ama gelin bakın ki tüketim 2021 Ocak-Aralık döneminde, tüketimin en yüksek olduğu andan bahsediyoruz, 56.304 megavat yani düşünün, tüketim maksimum 56 bin megavat ama üretilen enerji bunun neredeyse 3 katı. Şimdi, tabii, sormak lazım: Hangi enerji ihtiyacı, neyin ihtiyacından bahsediyoruz? Böyle bir şey yok. Bu tümüyle enerji şirketlerine yeni imkânlar, yeni olanaklar, kasalarını doldurmak için üretilen şehir efsaneleri bunlar. Yine nükleer güç santralinin gerekliliği açısından da baktığımızda bu veriler, bu nükleer güç santrallerine bu anlamda da ihtiyacın olmadığını gösteriyor.

Şimdi bakın, bir diğer mesele nükleer kazalar. Şimdi deniyor ki "Nükleer güç santralleri en zararsız, en tehlikesiz, en ucuz enerji sistemleridir." Tam tersine, ne ucuz ne zararsız; en zararlı ve en pahalı sistemlerden bir tanesi nükleer güç santralleri. Şimdi, sadece birkaç tane kazadan yine az önce hatibimiz de bahsetti, Murat Bakan arkadaşımız, ben de yine altını çizmek istiyorum, kazalar yaşandı. Şimdi 3 tane kazadan bahsedeceğiz ama sonuçları dünya açısından yüzyıllar boyunca hissedilen, hissedilecek kazalardan bahsediyoruz yani bir trafik kazasından bahsetmiyoruz. Şimdi, sadece Çernobil'de yaşanan kaza işte, bugün, bu Ukrayna'daki savaşla yine gündeme geldi, hâlâ orada aktif güç üniteleri var yani Çernobil kazasının yarattığı sonuçlar hâlen sürüyor. Karadeniz bölgemiz başta olmak üzere, bu açıklanan rakamların birkaç katını düşünürsek Karadeniz gerçekten bir soykırıma neredeyse uğradı bu Çernobil'den kaynaklı. Bunun sebebi de kim? İşte o "Çernobil zararsızdır." diyen hatta o dönem -işte, az önce yine bahsedildi- onun çayını içmeyi bir marifet olarak sunan iktidar yöneticileriydi fakat sonuçlar ortada. Şimdi, en son Fukushima kazası yaşandı. Şimdi, Fukushima kazası, tabii, şu açıdan belki dikkat değer: Japonların bu konuda teknoloji anlamında çok gelişkin olmalarından kaynaklı çok dikkatli olmalarını düşünürsünüz, beklersiniz ama yaşanan şeye baktığımızda denizde yaşanan bir depremin yarattığı sonuç son derece ağır ve nereye varacağı, ne kadar etkisinin olacağı da henüz kestirebilmiş değil.

Şimdi, dünyada nükleer ne aşamada? Dünyada nükleer şu aşamada arkadaşlar: Bakın, Avusturya, Filipinler ve Brezilya yapımı biten nükleer santralleri çalıştırmadan kapatmıştır, kapatmışlar. İsveç 1980 yılında yapılan referandum sonucunda 2010 yılında tüm nükleer santrallerini kapatma kararı alıyor. İtalya, İngiltere, İspanya, Belçika, Finlandiya, Rusya, Çin, Endonezya, Küba, Tayland ve Vietnam nükleer planlarını terk ediyorlar. Almanya'da son 6 nükleer santralden 3'ü daha kapatılmış. 2030 yılına kadar da rüzgâr ve güneşten üretilen yenilenebilir enerji kaynaklarında elektrik tüketimi

talebini karşılamayı hedefliyorlar. Türkiye’de ise tam tersine, Amerika’yı yeniden keşfetmiş gibi, nükleer güç santrallerini yeniden bulmuşuz, muazzam bir buluş gerçekleştirmişiz ve bunu da muazzam bir kazanım olarak sunmaya çalışıyoruz. Tümüyle bir manipülasyon, tümüyle yanlış bir siyasetle karşı karşıya kaldığımızı söyleyebiliriz.

Şimdi, bakın, Akkuyu Nükleer Güç Santrali’nin yapımı Mersin Akkuyu’da gerçekleşiyor, herkes biliyor. Her biri 1200 megavatlık toplam 4 üniteden oluşuyor ve 4.800 megavat gücünde olacak proje için önemli olan ekipman ve teknoloji ürünlerinin çoğu da Rusya’dan geliyor. Şimdi -neymiş efendim- dışa bağımlılıktan kurtulacaktık değil mi? Oysa bir bakıyorsunuz ki aslında tam tersine, bütün bu nükleer santraller dışa bağımlılığı katmerli hâle getiriyor.

Ucuz değil nükleer santraller, aksine pahalı. Otuz, kırk yıllık ekonomik ömürleri boyunca sıkça karşılaşılan kazalar, devre dışı kalmalar, bakımlar ve onarımlar nedeniyle çok pahalı hâle gelebiliyor. Tabii, buna şu dâhil değil yani kazalar sonucunda oluşan ölümler, silsile hâlinde gelişen doğa ve halk sağlığı sorunları, bütün bunlar bu riskin içinde yok.

Şimdi, bu arızalar meselesi de engellenemeyen bir durum yani bunlar engellenemiyor; her koşulda, bir biçimde arızalar devreye giriyor. Mesela, Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projesi, başladığı günden bugüne, tonlarca ağırlıktaki reaktörü taşıyacak olan beton zeminde oluşan çatlaklar, trafo patlamaları, su basmaları ve yine işçi eylemleri ve cinayetleriyle gündeme geldi, yani çok sayıda da işçi orada hayatını kaybetti. Tabii, bu kazalar meselesine orada yaşanan iş cinayetlerini de eklemek gerekir.

Yine, 2021 yılında 3 işçi, 24 Şubat 2022 tarihinde ise türbin yapımında kullanılan vincin halatının kopması sonucu 1 Rus işçi hayatını kaybetti. Yine, 27 Şubat 2022 tarihinde yani dün, işçi servisinin kaza yapması sonucu 18 işçi yaralandı.

Tabii, nükleer santrallerin civarında yaşayanlarda kanser vakalarında yüzde 400’lük artış ve genetik mutasyonlar sonucu normal olmayan doğumlar, yaygın lösemi hastalıkları da yaşanıyor.

Şimdi, tabii, deprem burada önemli meselelerden bir tanesi. Akkuyu Nükleer Güç Santrali’ne 25 kilometre uzaklığındaki aktif Ecemiş Fay Hattı’nda meydana gelecek bir depremde tam bir felaket yaşanabilir. Bu durumda, Türkiye’nin yanı sıra tüm Orta Doğu coğrafyasının etkileneceği biliniyor.

Şimdi, bakın, Türkiye’de yüzde 8-20 oranında olan elektrik, üretim, dağıtım ve iletim sistemlerindeki kayıp ve kaçak oranı -yani 8 ve 20 arasında oran- OECD ortalamasının 3 katı. Yani başta da söyledim, sadece bu meselede bile tutarlı bir devlet politikası hayata geçiren, kâr odaklı değil... Yani kâr odaklı bakan bir siyaset bunu yapmaz, yapma şansına sahip değil ama halk odaklı, doğa odaklı bakan bir devlet, hükûmet siyaseti elbette bu meseleyi çok rahat çözebilir. Şimdi, tabii, bu iletim hatlarının telafi edilmesi cepten para çıkmasına sebep olur, cepten para çıkarsa şirketlere hortumlayacak para kalmaz; dolayısıyla olmaz. Ne yapacağız? Ancak böyle yapacağız yani başka şans yok.

Şimdi, trafo ve enerji üretim santrallerinde yapılacak teknolojik yeniliklerle üretim kapasitesinin dörtte 1’i, yani 4-5 adet Akkuyu Nükleer Santrali’nin üreteceği elektrik elde edilebilir bu tasarruf önlemleriyle. Yine, ayrıca kompakt ampullerin kullanılması durumunda da en az 2 adet Akkuyu Nükleer Santrali’nin sağlayacağı elektrik tasarruf edilebilir.

Şimdi, Sinop’tan bahsedildi. Sinop Nükleer Güç Santrali Projesi’nde hazırlanan bilirkşi raporunda ise kaza durumunda acil tahliyenin güç olacağı, atıkların akıbetinin belirsiz olduğu, yer seçiminin hatalı olduğu, deprem, heyelan ve tsunami konusunda birçok eksikliklerin bulunduğu, çevredeki biyoçeşitliliği yok edeceği, tarım alanlarına, su varlıklarına telafisi imkânsız zararlar vereceği ortaya

konuluyor. Bilirkişi raporundan bahsediyoruz arkadaşlar, Sinop'ta. Ve burada, o su ısıtma meselesinin yarattığı, su ekosistemine vereceği zararların da çok kapsamlı ele alınması gereken büyük zararlar olduğunu söyleyebiliriz.

Şimdi gelelim en önemli meseleye: Atık meselesi. Radyoaktif atıkların zararsız hâle getirilmesi, nükleer santral yapmaktan daha maliyetli ve yine ciddi ekonomik yük getiriyor. Denilebilir ki “Radyoaktif atıkların doğaya, canlılara zarar vermesi kesinlikle engellenemiyor.” Bu, zaten, nükleer santrali savunanlar tarafından da bırakılan bir boşluk, orası bir boşluk, oraya dair hiçbir... İşte, 9'uncu maddede söyleniyor ama oluşacak olanların nasıl yok edileceği bilinmiyor. Mesela, Sinop NGS'deki depolama meselesi hâlâ muallak. Şimdi, Karadeniz Fay Hattı, Karadeniz'e paralel bir şekilde ilerliyor; deprem tehlikesine ek olarak Sinop'ta heyelan tehlikesinin bulunduğu da söyleniyor.

Şimdi, burada nükleer güç santrallerini büyük bir başarı olarak sunan arkadaşlarımıza soruyorum, bunun güvenliğini işte, bir biçimde anlatmaya çalıştılar: Bu İzmir'in Gaziemir'inde yanılmıyorsa on dört-on beş yıldır terk edilmiş bir fabrika bahçesinde nükleer çubuklardan ibaret bir atık alanı var. Şimdi, bakın, burada TAEK tarafından 2007 yılında yapılan araştırma sonucunda 100 bin ton radyoaktif atık gömülü olduğu rapor edilmiş, devletin resmî raporu. Tesiste Türkiye'de bulunmayan nükleer çubuklar... Türkiye'de bulunmayan çünkü Türkiye'de nükleer çubuk niye olsun, nükleer santral yok zaten. Nereden gelmiş bunlar? Bunu biz kime soruyoruz? Devlete soruyoruz. Defalarca sorduk, defalarca konuştuk, burada konuştum, Mecliste konuştum, soru önergeleri verdik vesaire. Sadece ben değil yani İzmir kamuoyu, halk, birçok vekil, muhalefet, herkes defalarca, belki onlarca kez bunu sordu fakat hâlen şu anda bu nükleer çubukların nereden geldiği, bunların neden kaldırılmadığı, bunun yarattığı sonuçlarla biz nasıl baş edeceğiz kapsamında bizim Çevre Komisyonumuzun yaptığı bir şey yok ve düşünün, biz şimdi burada güvenli nükleer güç santralleri meselesini konuşuyoruz. Daha İzmir'in merkezinde böyle bir meseleyi çözemeyen biz nükleer güç santrallerinin güvenliğini konuşuyoruz, en güvenli sistemler olduğunu tartışıyoruz. Şimdi, ben kendi adıma buna söylenecek söz bulamıyorum yani laf bulamıyorum gerçekten. Biz gittik, orada etrafındaki yerleşim yerleriyle konuştuk, kanser oranları inanılmaz artmış durumda yani inanılmaz artmış durumda kanser oranları. Zaten her ölçümde bu çok net olarak görülüyor yani normal değerın 219 katı düzeyinde bir nükleer radyasyon var.

Şimdi, tabii, sonuç olarak, bizim kanun teklifimizde ortaya koyduğumuz öneri şu: Akkuyu Nükleer Güç Santrali, Sinop Nükleer Güç Santrali dâhil olmak üzere tüm bu projeler derhâl iptal edilmelidir ve yeni nükleer güç santralleri yapılması yasaklanmalıdır.

Ben burada şunu söylemek istiyorum: Bakın, şimdi, bu yeni dönem siyasette şöyle bir acı gerçekle karşı karşıyayız yani sarayda kurulmuş “paralel” diyebileceğimiz bir sistem var, orada yasalar çıkıyor, şirketler talep ediyor, biz de Parlamentoda bunları bir biçimde oy çokluğuyla geçirmekle yükümlü bir sistemden bahsediyoruz. Şimdi, bu, tabii, bir taraftan da burada el kaldırıp indiren iktidar bloğunun kendi sorumluluğunun olmadığını düşündürtebilir, “Nasıl da bize geliyor, bizim yapacağımız bir şey yok.” denebilir ama ben bunun böyle olmadığını düşünüyorum. Bakın, bu Komisyon sıradan bir komisyon değil. Daha önce de söyledim, tekrar söylüyorum: Ekonomi politikalarını değiştirebilirsiniz, sağlık politikalarını değiştirebilirsiniz, efendime söyleyeyim, eğitim politikalarını değiştirebilirsiniz beş sene, on sene, yirmi sene daha fakat çevre ve ekolojinin yaşadığı tahribatı ortadan kaldıramazsınız. O yüzden herkes, bütün arkadaşlar bu sorumluluğun farkına varmalıdır. Bu Komisyondaki, öğleden sonra görüşülecek diğer Komisyondaki bütün katılımcılar bu yasa düzenlemesiyle bu nükleer santral meselesinde verdikleri oyların vebalini üstleneceklerdir. Ortada bir suç işlendiğini herkes görmek zorundadır. Bu, doğaya ve insana karşı işlenmiş çok açık bir suçtur ve buna el kaldıranlar tarihin

önünde, gelecek nesillerin önünde suçlu olacaktırlar. Bunu buradan bir kez daha söylüyorum, bunun altını kalın kalın çizmek istiyorum ve sonuç olarak şunu söyleyerek bitirmek istiyorum: Türkiye’de enerji meselesi bir kalkınma meselesi değildir, enerji meselesi gelecek meselesidir, doğa ve insanın geleceği meselesidir; bu şirketler kâr etsin diye ele alınacak mesel değildir. Kendimize gelelim. Şirket dediğimizde şöyle söyleyenler olduğunu biliyorum, daha önce de karşı karşıya kaldık: “Siz şirkete, sermayeye karşısınız.” Evet, biz sermaye ve şirkete karşıtlığımız şudur: Biz insana ve doğaya rağmen bir kalkınma olmayacağını söylüyoruz. Eğer bu şirket ve sermaye sistemi bir avuç insanı zenginleştirirken milyonlarca insanı açlığa ve yoksulluğa mahkûm ediyorsa biz bu sisteme elbette ki karşıyız. Biz istiyoruz ki insanlar emeğinin karşılığını alsın, doğayla barışık yaşasın, yarınını düşünmesin, geleceğini düşünmesin, bunun adına ne dersiniz biz bu sistemi savunuyoruz ama buna siz “Şirketler kâr edecek, iktidar da şirketler koalisyonudur. Dolayısıyla biz ülkeyi de bir şirket gibi yöneteceğiz.” dersiniz bu olmaz, buna biz siyaseten karşıyız. Bu bir tarafa koyuyorum, az önce söylediğime geliyorum. İnsanlığa ve doğaya, geleceğe, dünyanın geleceğine karşı bir suç işlemekten bahsediyorum ben, buradan çıkmak lazım ve bu konudaki bizim kanun teklifimizin de hızlı bir biçimde gündeme alınması gerektiğini de düşünüyoruz.

Bu anlamda bu düzenlemenin gündemden çıkartılması ve bu konuda tüm katılımcıların, iktidar ve benzeri basıncından kurtulup çok somut gerçeklere bakarak sorumluluk alması ve tutum alması gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Çepni’ye teşekkür ediyoruz.

Şimdi söz sırası Sayın Sıdali’da.

Sayın Sıdali, buyurun.

ZEKİ HAKAN SIDALI (Mersin) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Çok şeyler söylendi, çok da kıymetli şeyler söylendi. Dolayısıyla mümkün olduğunca tekrara kaçmadan ama onlar üzerinde de fikirlerimizi belirterek konuşmak istiyorum.

Öncelikle kanun yapma şeklimizle ilgili çok ciddi sıkıntılar yaşadığımız çok aşikâr. Ben Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi üyesiyim. Orada çok basit raporlar yazıyoruz mesela sporda şeffaflık gibi. Aşağı yukarı bir sene, bir buçuk sene konuşuyoruz, tartışıyoruz, insanlardan görüş alıyoruz, hepı topu bir tavsiye raporu ama bir -bir buçuk sene üzerinde konuştuktan sonra, kelime kelime, harf harf konuştuktan sonra yayınladığımız raporlar da gerçekten anlamlı oluyor. Fakat, şimdi, bizim durumumuza baktığımızda cuma mı, cumartesi mi artık hatırlamadığım bir akşam apar topar sizin davetinizle -sağ olun- çünkü Paris Anlaşması’ndan sonra ilk defa toplanıyoruz, çok da sık toplanmıyoruz. Hem birbirimizi görmemize vesile oldunuz ama maalesef sağlıklı bir kanun yapmaya vesile olamıyor bu sistem. O açıdan bu, hep acele etmek, gerçekten tekrar tekrar aynı kanunları, aynı şeyleri, aynı şeyleri, aynı şeyleri konuşmak zorunda bırakıyor hepimizi. Bakın, şimdi, hem sayın milletvekilimiz hem de Bakan Yardımcımız hem de kurumun sorumlusu beyefendi bir saate zor sığdırdı neler yapacaklarını, hatta siz kesmek zorunda kaldınız. Biz de bir buçuk iki saat içerisinde bu kanunun maddelerini konuşacağız, anlaşacağız, uzlaşacağız, katkı yapacağız; ondan sonra da verimli bir sonuç elde edeceğiz. Olmuyor yani aynı kanunları tekrar tekrar gündeme getirmek zorunda kalıyoruz. Bence bunu hep beraber düzeltmeliyiz; bu, sadece muhalefetin veya sadece iktidarın ayıbı değil; bu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sağlıklı çalışmadığının bir göstergesi ve bunu düzeltmek zorundayız. Bence bu çok hassas ve çok önemli, bütün konuştuklarımızdan bile belki daha önemli bir şey çünkü geleceğimizi biz burada yaptığımız kanunlar üzerine belirliyoruz.

Şimdi, bu kanuna gelirsek de yine orada da defolu bir KHK kararı görüyoruz. Dört sene boyunca yani bir şekilde kanuna uygun veya kanun dışında çalışarak buraya gelmiş, geçen sene 9 Mart itibarıyla Anayasa Mahkemesi bu KHK'nin uygun olmadığını söylemiş, bununla ilgili bir kanun çıkartmamızı söylemiş, aslında bizim bu kanunu hazırlamak için bir sene de vaktimiz varmış, bu vakti vermişler bize ama biz 28 Şubat sabahı toplanıyoruz, 1 Martta apar topar gelecek; muhtemelen bu hafta veya gelecek hafta konuşmak zorundayız yoksa beyefendinin kurumu açığa düşüyor yani bu, uygun bir şey değil; bu, hiçbirimize yakışan bir şey değil.

Şimdi, mesela, bir sunum var, keşke o sunumu bizimle paylaşıydınız, üzerinde çalışsaydık, katkı yapardık yani gerçekten katkı yapardık. Sonuçta, bu, çevreyle alakalı bir şey; bu, hepimizle alakalı bir şey. Yani benim çocuklarım, benim torunlarım, sizin çocuklarınız, kendiniz, geleceğiniz, hatta biraz evvel duyduğuma göre Merkel işte, üç dönemde yapılanın otuz kuşak gittiğini söylüyor, otuz kuşak için bir şey yapıyoruz aslında biz burada. Onu konuşuyoruz ama bence çok da ciddi konuşmuyoruz. Neyse, bence bu kadar eleştiri hepimize yeter diye düşünüyorum.

Şimdi, çok kısa, hızla geçmek istiyorum. Muhtemelen bir kısmında da tekrara düşeceğim. Bir yetkisizlik durumu söz konusu. Ben Mersin Milletvekiliyim, Mersin'de Akkuyu Santrali'nde ne olup bittiğini biz bilmiyoruz. Bir sürü dedikodu var, bir sürü şeyin olduğunu duyuyoruz, güya reaktörün tabanı 2 kere çatladı, 1 kere çatladığını zaten basından okuduk ama hiç kimse hiçbir şey bilmiyor. Yani düşünsenize, ilinizde bir tane nükleer santral yapılıyor ve siz hiçbir şey bilmiyorsunuz. Bence bu da çok anormal.

Akkuyu, yüzde 100 yabancı kontrolünde. Evet, bu, çok önemli bir sorun çünkü Sayın Bakan da söyledi, egemenlik hakkı ve yerli, milli olması gerekiyor bunun. Yani bu yerli, milli çünkü kontrol etmezseniz, bu nükleer santral, bırakamazsınız. Hani maliyet tarafını falan bir kenara bırakıyorum, işte, Japonlar “20 milyar” dedi -işte, ona geleceğim- ama biz 71 milyar ödeyeceğiz; bu, doğrudur, yanlıştır... Burada dile getirmek istemiyorum ama ya patlarsa da demek istemiyorum ya bir problem olursa ya orada bir sızıntı olursa ve bunlarla ilgili bizim ne kadar kontrolümüz var; bunu hiçbirimiz bilmiyoruz. Kime teslim ediyoruz bunu? Sıcak denizlerde ilk nükleer denemesini yani bu tarz santrali ilk defa yapan Ruslara teslim ediyoruz. Yani aslında deneme tahtası ve hatta, muhtemelen bugünün şartlarındaki bir şeyi çalışmışsınızdır; herhâlde gelecekte mesela beş sene sonra, on sene sonra Mersin'in iklim değişikliği sebebiyle çok ciddi bir şekilde ısınacağını, Akdeniz'in de ısınacağını hepimiz biliyoruz. O şartlara uygun mudur, onun ekosisteme ne tarz faydası, zararı olacak; onu da herhâlde Sayın Bakan Yardımcımız çalışmıştır, anlatacaktır diye düşünüyorum.

Çernobil'den çok bahsedildi, 26 Nisan 1986. Daha bir sene evvel, genç bir arkadaşına Çernobil'e bağlı olarak kanser teşhisi konuldu yani çok uzun zaman devam ediyor bu tarz hataların bedelleri, hepimiz de bunu yaşıyoruz, gözüken o ki yaşamaya da devam edeceğiz. Bunu Akkuyu'dan bağımsız söylüyorum ama çok ciddiye almamız lazım; çok da güvenilir, güvenilirlebilir birilerine teslim etmemiz lazım; bu ortaklığı da çok güvenilirlebilir birileriyle yapmamız lazım. Ukrayna'da ne yaptığı belli olmayan, dün gece itibarıyla nükleer tehditleri, tüm roketlerini Avrupa'ya çevirmiş olan, bize çevirmiş olan birine, biz ülkemizin içerisinde bir tane nükleer santral teslim ediyoruz; bunun bambaşka riskleri var. Bu, aynı zamanda -hepimiz için söylüyorum- Türkiye Cumhuriyeti için bir güvenlik tehdidi de içeriyor, bence bunu da düşünmemiz gerekiyor.

Özetle “deprem hattı” dediniz. İşte, Mersin -benim şehrim- Adana, Antalya, Kuzey Kıbrıs, Karaman, bunlar zaten birinci dereceden tehdit altında. Biraz evvel sunumunuzda -Akkuyu'yu sanırım- gösterdiniz, ne kadar güzel bir koya yaptığınızı gördünüz mü Sayın Bakan Yardımcım? Yani cennet gibidir; bir gün gelerseniz -belki de gelmişsinizdir, muhtemelen gelmişsinizdir- bir öncesindeki,

bir sonrasındaki koya da bakın, oralar da cennet gibidir. Yani Türkiye'nin en güzel koylarından birkaç tanesi Mersin'de sizin Akkuyu'yu kurduğunuz yerdedir ve orası bambaşka potansiyellere sahiptir. Mesele, enerji, iklim krizi; bunlar tamam, bunların hepsini konuşuruz ama neyi nerede yaptığımız ve niye yaptığımız bence çok çok önemli. Özellikle, birinde Avrupa'da 1'inci, diğerinde Avrupa'da 2'nci yani rüzgârda ve güneşte inanılmaz potansiyeli olan bir ülkenin... Hani konuşuruz belki birazdan niye 12,35 centten almak zorunda olduğunu ve niye böyle bir nükleer santrale sahip olmak zorunda olduğunu konuşmamız lazım. Ama diyorum ya, işte, mesela "kontROLSÜZLÜK" diye yazmışım bunu, reaktörde çatlak; kendi notumu okuyayım size, bence yeter, 2 defa: "Şaka değil, nükleer bu." "Şaka değil, nükleer bu."

Şimdi, mesela, Rus şirketine güvenip geçiyoruz. Ya, içinde olmalıyız biz bunun, bizim olmalı. Bizim yüzde 50'ymiş, ben yüzde 50'yi de bilmiyordum, yüzde 51'den daha azına razı olmuyormuş Ruslar. Ben sormak istiyorum; yani, o santralin içine girip herhangi bir problem olduğunda siz ne kadar yetkinsiniz buna müdahale etmeye? Çünkü olduğunuza dair endişelerim var, çünkü hepimiz biliyoruz Mersin'de kontrol etmeye gidenlere çay, kahve, kahvaltı, yemek ısmarlayıp geri gönderildiğini, içeride de herhangi bir kontrolünüzün olmadığını duyuyoruz. Gerçekse korkunç bir şey, umarım doğru değildir.

Bir de yine çok konuştuğumuz, belki de burada çok az dillendirdiğimiz bir liman meselesi var. Biliyorsunuz, biz orada Ruslara liman veriyoruz, içerisindeki her türlü hakkı da onlara veriyoruz. Muhtemelen askerî gemilerini yanaştırıp çıkaramayacaklar ama ne yanaştırıp ne çıkardıklarıyla ilgili bildiğim kadarıyla hiçbir yetkimiz, yaptırımımız yok. Bu da doğru mudur yoksa biz mi yanlış bilgilendiriliyoruz? Bunu da açıkçası öğrenmek isterim, belki de o madde 9'daki burada en baştan beri sorulan endişenin de giderilmesine fayda sağlayacaktır. Çünkü enteresan bir madde bu, diğer nükleer içeren yatırımların deposu, aktarma yeri veya nükleer bulaşmış ürünlerin merkezi olmanın önünü açıyor. Yani, belki siz bu niyetle yapmıyorsunuz, umarım yapmıyorsunuzdur yani Türkiye Cumhuriyeti'nin hiçbir sorumlu yetkilisinin yapmaması gereken bir şey ama kanununuz yarın başka birinin bunu yapmasına müsaade ediyor. Bu açıklık var kanunda; düzeltmek, değişiklik maddesi vermek isterdik ama bu benim dördüncü senem Türkiye Büyük Millet Meclisinde, ne yazık ki bu konularda muhalefet olarak verdiğimiz herhangi bir şey kabul edilmedi. Kanunlar çıktı, bazılarındaki haklı çıktık, sonrasında tekrar tekrar aynı kanunlar önümüze geldi ama bu İzmir Gaziemir sadece küçük bir örnek olarak kalır. Gerçekten çok büyük bir risk alıyorsunuz bu kanunla beraber, sizden sonraki hükümetlere de bence çok büyük bir sorumluluk veriyorsunuz. Umarım, Sayın Komisyon Başkanının söylediği gibi Cumhurbaşkanlığı en kısa zamanda değişir de bizler en azından bu sorumluluğu sizden daha iyi taşımaya çalışırız.

Yani, işin özeti: Santrali geçtik, nükleer çöplük riskiyle karşı karşıyayız veya karşı karşıya mıyız? Valla, baş sallayarak olmasını ben de temenni ederdim Kıymetli Başkanım ama sizinle tanışamadık, siz de atanmışsınız, ziyaretlerde bulunuyorsunuz ama kanun daha bugün çıkacak, dolayısıyla bence o da çok, en azından basına fotoğraf verme kısmının çok şık olduğunu düşünmüyorum; onu da belirtmek isterim.

Şimdi, biraz fiyata gelelim. Çok pahalıya alıyoruz, 20 milyar dolardan bahsettik, 71 milyar ödüyoruz, buna "yerli, milli" diyoruz. Yani biz zaten kazığı belli bir miktarda yedikten sonra evet, Türkiye'de üreteceğimiz yerli ve milli olacak ama diğer 51 milyar dolar da yerli ve milli, bizim hepimizin alın teri, hepimizin emeği hani. Bunları yaparız biz, yapmalıyız, yapabilmeliyiz; yapamayacaksak da bu işlere girmemeliyiz. Çok söylendi, çok rahat GES'ler veya ES'ler rüzgâr ES'lerle ilgili alternatif üretebiliriz, çok daha fazla istihdam yaratırız. Gerçekten, özellikle yenilenebilir enerji tarafına nükleer, yenilenebilir enerji bile değil ama bir tarafından sıkıştırmaya çalışıyorlar ama diğer tarafta gerçek

yenilenebilir enerjide inanılmaz iş potansiyeli, istihdam var. Bu, bugünün konusu değil Başkanım ama bir gün toplarsanız en azından resmî olmasa bile biz Çevre Komisyonu olarak ülkenin geleceği için hep beraber neler yapacağız, onu konuşsak inanılmaz faydalı olur.

Evet, bana sorarsanız risk var, menfaat yok, aktif deprem bölgesinde... Yani, artık siz nasıl değerlendiriyorsunuz? Yeşil kalkınmadan anladığım, benim anladığım rüzgâr, güneş; Avrupa lideri Türkiye'nin bu konuda inanılmaz potansiyelini değerlendirmesi gerekir.

Ben bu kanunun çok detaylı hazırlanmış bir kanun olduğunu düşünmüyorum, çok eksikliği olduğunu düşünüyorum, çok daha fazla tartışılması gereken bir kanun olduğunu düşünüyorum. 9 Mart gibi bir sıkıntınız var, onu çözdükten sonra yeniden geleceğini düşünüyorum. Dolayısıyla, bence hepimiz geleceğimiz için bir sorumluluk almamız, en azından bu tali komisyonda ve bence bu kanuna hepimiz beraber “hayır” demeliyiz diyeceğim ama biliyorum boşa söyleyeceğim. Ama bizim oyumuz, kanunun hazırlıksızlığı anlamında ve Akkuyu’yla ilgili yeterli kontrolümüzün olmamasından başlayarak diğer saydığım tüm sebeplerden dolayı “hayır” olacak.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Sıdalı, ben de çok teşekkür ediyorum.

Söylediklerimizin içerisinden cımbızla bir şey çekip aldınız.

ZEKİ HAKAN SIDALI (Mersin) – O kadar olacak.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Tebrik ediyorum sizleri, tebrik ediyorum.

Ben şunu söylemek istiyorum: Bir yıl kaldı seçimlere, bir yıl. Arkadaşlar, hep ondan bahsediyor; görüyorum ki ümitsizler, halkın vereceği kararlar önemlidir. Biz halk iradesiyle geldik. Bugün 28 Şubat. Yani “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.” diyen bir ecdadın torunlarıyız. Cumhuriyetimizin kurucusu “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.” dedi, onların sayesinde biz buradayız. 28 Şubat bugün demokrasi adına kara bir gündür. Biz halkın iradesine inanıyoruz, güveniyoruz, Allah nasip ederse bir yıl sonra -bir yıldan daha fazla mı var, bir yıldan daha fazla var- o zaman halkın önüne çıkarız; halkın terazisi neyi gösteriyor, neyi tartıyor o zaman görürüz. Ama yani arkadaşlarımızda karamsarlık var, ben onu söylemeye çalışıyorum yani birazcık gelecekle alakalı karamsarlıkları var. Yani burada “Külliye, Recep Tayyip Erdoğan; Külliye, Recep Tayyip Erdoğan.” Hep orayı adres göstererek... Bence çok değerli milletvekili arkadaşımın, Oğuzhan Kaya’nın ve değerli 87 milletvekili arkadaşımızın kanun teklifinde yaptığı mücadeleye de esasında biraz saygı göstermek lazım. Onlar çalıştılar, bu teklifi onlar verdi; değerli bürokratlarımız da onlara elbette ki destek verdiler, yıllarını vermiş olan bürokrat arkadaşlarımız var yani ben onlara saygı duyuyorum, tebrik de ediyorum bu çalışmalarından dolayı.

Sizlere de başarılar diliyoruz Sayın Sıdalı. El mi yaman bey mi yaman göreceğiz inşallah, Allah nasip ederse seçimlerde.

Teşekkür ediyorum.

Ben şimdi Sayın Özer’e...

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Başkanım, bu açıklamayı karşıya yaptınız sanki.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Çepni sana sataşmadım lütfen.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Hayır, hayır; açıklamayı bize değil de yani sanki arkadaşlarınıza yaptınız gibi geldi de.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yo, ben bu tarafa doğru baktım, biz kendimizden eminiz Allah’a şükürler olsun.

Sayın Özer’e ben sözü vermek istiyorum.

Sayın Özer buyurun.

AYDIN ÖZER (Antalya) – Şimdi, ben konuşmacı arkadaşları hakikaten dikkatle dinledim ve bu konuda da bilgilendik de. Yani bu kadar endişe, bu kadar yaşanmışlık varken özellikle ülkemizde, dünyada yaşanmışlık varken, Çernobil'i yaşamışken, Japonya'yı yaşamışken ve bunun bize etkilerini hep beraber yaşamışken bu kadar endişeli bir durumda tespitlerini yaptılar, yaşanmışlıkları var.

Şimdi, bir de ülkemizi düşünüyorum ben, şöyle bir bakıyorum hakikaten Türkiye Cumhuriyeti'ne; işte efendim, enerji dağıtımı özelleştirilmiş, enerji kayıpları bir türlü giderilmemiş, bu enerji kayıplarına ilişkin yatırımlar içerisinde bir yatırım yapılmamış, en son Isparta'da beş gün elektrik kesilmiş bir kar yağışıyla ve tüccarlara teslim edilmiş bir zihniyet var şimdi. Böyle bir denetimsizlik içerisinde -ben tarımcıyım- HES'leri düşünüyorum. Geçen yıl büyük bir kuraklık yaşadı Türkiye ve tarımcılar ile HES'ler arasında bir çatışma çıkmak üzereydi, imdada Allah ya Rabbülâlemin yetişti, bu sene yağışlar bol, belki bu seneyi kurtardık ama gelecek sene aynısı olur mu olmaz mı bilmiyorum.

Size küçük bir örnek vereyim: 80 bin nüfuslu bir ilçede yaşıyorum, Antalya'nın Kumluca ilçesinde yaşıyorum ve üç gündür içme suyu verilemiyor ilçeye. İçme suyu kaynağında bir tane HES var. HES'le ASAT arasında büyük bir sıkıntı var, büyük bir çatışma var ve yani bunlarla karşı karşıyayız. Bunlara baktığım zaman, şöyle bir ortam görüyorum arkadaşlar: Sanki bir vizyonsuzluk görüyorum, sanki bir geleceği görememe görüyorum. Yani o yüzden de zaten bu nükleer santral meselesine arkadaşlar hakikaten dikkatle yaklaşıyorlar, biz de ben de dikkatle yaşıyorum. Yani bu kadar yönetilemeyen, bu kadar sıkıntılı bir ülkede bu kadar düzensiz, vizyonsuz yapılanların içerisinde bir nükleer santral gibi... Bir sürü deneyimler yaşamış, bir sürü kaçaklar yaşamış, en son Akkuyu Nükleer Santrali'nde temelde 2 tane çatlak oluşmuş, bunu dahi denetleyememiştir yani daha temelden başlamışız çatlakları denetleyememeye. Bunun sonucunda, bu süreci biz nasıl yöneteceğiz?

Bir de artı -arkadaşlar daha iyi incelemişler, söylediler az önce- Türkiye'nin önündeki yüz otuz yılı ipotek altına alıyoruz, yüz otuz yıl. Ben sanıyorum ki...

Bak, biraz önce Sayın Bakan konuşurken, Sayın Karadeniz konuşurken, diğer arkadaşlar da konuşurken ben sizlere baktım, ben Komisyon üyesi arkadaşlarıma baktım; samimi söylüyorum, ben iyi bir yüz okuyucusuyumdur, iyi okurum yüzü; ben birçoğunuzun bu konuda hiçbir bilginiz olmadığını düşünüyorum yani yadırgadığımı söylüyorum. Bu konuya çalışılmamış, sadece buradaki Bakanlara bırakılmış, sadece Sayın Başkana bırakılmış. Komisyon üyesi arkadaşlarımdan bu konuyu ben okumalarını isterdim, bu kanunu bir elden geçirmelerini isterdim. Bu kanun dört yıl niye beklemiş? Dört yıl boyunca, sayısız adamın dediği gibi Avrupa'da bir şeyin bir dakikası bile konuşulurken hiç konuşulmadan, alelacele, bir Rusya-Ukrayna savaşının göbeğinde, hemen başlamışken, birden bu işin içerisine girilmesinin sebebi ne diye sormasını isterdim arkadaşlarımdan.

Tabii, enerjiye ihtiyacımız var, mutlaka enerjiye ihtiyacımız var ama bu enerji -arkadaşlarımız, işte tespitlerini söylüyorlar- hem çok pahalı hem de atığı var arkadaşlar. Türkiye'yi bir nükleer atık sisteminin göbeğine terk etme gibi bir durumumuz var. Ha, belki bundan, bu atık ticaretinden bazı firmalar para kazanacak.

Ayrıca, sorularım arasında bir sorum da var Sayın Bakan Yardımcımıza: Bu atık Türkiye'nin içerisinde mi kalacak, yoksa Türkiye burada bir koridor vazifesi mi görecek? Bunu da sizden öğrenmek istiyorum ayrıca.

Şunu söylemeye çalışıyorum: Hiçbir şeyi doğru dürüst yapamadığımız bir ülkede, hiçbir şeyi, çok basit olayları bile kontrol edemediğimiz bir ülkede bir nükleer santral hikâyesine kalkışmayı ben çok uçuk ve denetlenemez bir sistem içerisinde görüyorum. Hele bir de yüzde 51 -arkadaşların dediği gibi-

karşı taraftaki ortağa teslim edilmişse, Rusya'ya teslim edilmişse iki gün sonra Orta Doğu'da patlayacak veyahut da kuzeyde patlayacak böyle bir savaş devam ederse biz ülke olarak bunun neresinde olacağız, neresini denetleyeceğiz, çok merak ediyorum.

Ben inanıyorum ki hepinizin kafasında soru işareti var, ben inanıyorum ki Bakan Yardımcılarının da bu denetleme kurulunun başındaki arkadaşın da kafasında soru işaretleri var, ben inanıyorum ki Komisyon Başkanımızın kafasında da soru işareti var.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Var var.

AYDIN ÖZER (Antalya) – Son olarak bir şey söyleyeceğim: Az önce Komisyon Başkanım dedi ki: “Umutsuzsunuz.” Umutluyuz arkadaşlar, yirmi yıllık düzeltilemeyen bu sistemi düzeltmeye geliyoruz. İlk seçimde de iktidarı; hiç merak etmesin Sayın Komisyon Başkanım da sadece belki yerimiz değişmiş olabilir.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Özer'e çok teşekkür ediyorum. Umutlarını kaybetmesinler, biraz daha beklesinler. Umut neydi? Garibin ekmeğiymiş.

SEMİHA EKİNCİ (Sivas) – Ya hayaller de olmasa...

AYDIN ÖZER (Antalya) – “Fakirin ekmeğidir.” derler.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, evet.

Ben şimdi, çok teşekkür ediyorum. Tabii, esprilerle beraber, demokrasi bu; tekrar ediyorum, biz halk iradesine saygı duyan bir anlayışın temsilcileriyiz. Demokrasi, halk iradesi, “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.” Tekrar ediyorum, bugün 28 Şubat, demokrasinin kara günüdür bugün. Bütün darbecileri nefretle ve şiddetle de kınıyorum. Ne mutlu ki böyle; evet, azimli, kararlı, gelecekle alakalı sandıkta... Elbette ki milletin terazisi orada olacak, sandıkta kim millet iradesini teslim ederse ona da saygımız vardır. Biz milletimize güveniyoruz, hep beraber güveniyoruz.

Evet, Sayın Işık, söz sizin, buyurun.

MUAZZEZ ORHAN IŞIK (Van) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Son söylediğiniz sözle başlamak istiyorum: Evet, “Umut yoksulun ekmeğidir.” diye bir söz var. Şunu da bilmek gerekiyor: Umudun olmadığı yerde yaşam da olmaz; dolayısıyla evet, umutluyuz, hiç olmadığı kadar umutluyuz ve gerçekten, bu ülkeyi, bu ülkedeki halkları, gençleri umutsuzluğa sürükleyen bu sistemden ve zihniyetten de en kısa zamanda kurtulacağımıza inanıyoruz. Böyle bir temenniyle de inançla da başlamak istiyorum sözlerime.

Evet, yine, iktidarın bilindik, klasik bir tekrarıyla Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi'ni hızlıca yine iktidar geçirmeye çalışıyor. Açıkçası, az önce yasa teklifini veren milletvekillerinin ve kendilerine destek sunan bürokratların değerli katkılarından bahsettiniz Sayın Başkan ancak maalesef ki bürokratlarımızın, Bakanlığımızın o değerli katkılarını bizimle paylaşmalarına çok da tahammül edemediniz, sözlerini kestiniz ve sunumlarının tamamını dinleyemedik. Hani bunu da herkesin bir düşünmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani bir sunuma bile bir saat tahammül edemeyip hızlıca yasayı geçirmeye çalışıyorsunuz. Mademki hızlıca geçireceksiniz bu formalite komisyonların toplanmasına gerek yok. Evet, belki hani komisyonları yapmazsanız İç Tüzük'e takılacaksınız, dolayısıyla hani bu formaliteleri yerine getiriyorsunuz ama biz yine de sözümüzü söyleyeceğiz çünkü bu yasa sadece bu Komisyonda olanları ilgilendirmiyor; 84 milyon Türkiye halklarının ötesinde binlerce bitki örtüsünü, yine canlıları ve Türkiye sınırlarına komşu olan diğer milyonları da ilgilendiren, onların yaşamını ilgilendiren ve etkileyecek olan bir yasal düzenleme.

Tabii ki insanlar çeşitli enerjilerden on binlerce yıldır faydalanmaktadır. Yerleşik düzene geçtikçe, insanın doğanın sahibi olduğu algısı yerleştikçe, kentler büyüyüp metropolleştikçe enerji ihtiyacı da artmıştır. Ancak radyoaktivitenin kullanımı sadece son iki yüz yıllık süreçte açığa çıkmıştır. Türkiye’de ve dünyanın birçok yerinde olduğu gibi kapitalizm ve piyasa koşullarına terk edilmiş bir enerji piyasası egemen durumdadır maalesef ki. Sizin de enerji politikalarınızda halkların ihtiyaçları değil rantın, sermayenin ve sömürünün öncelikleri esas alınmaktadır. Kanseri vakalarının çok hızlı ve kontrolsüz bir şekilde arttığı çağımızda radyasyona maruz kalan milyonlarca insanın yaşamları da tehdit altındadır. Maalesef, bu konuda bir farkındalık ve bilinçlendirme amaçlı bir politika ve sağlıklı işleyen bir denetim mekanizması da yoktur. Doğa talanı ve tahribatı sonucu salgınlar, hastalıklar, kanser vakaları hızla artıyorken, küresel iklim krizi tüm dünyanın gündemindeyken ve su kaynakları da hızla tükeniyorken iktidarların nükleerdeki ve AKP iktidarının da bu nükleerdeki ısrarını anlamak gerçekten mümkün değil. Bu ısrar nedeniyle dünya bir nükleer çöplük üzerinde patlamaya hazır bir bomba gibidir.

Üstünden otuz beş yıl geçmesine rağmen hâlen Çernobil faciasının etkilerini yaşıyoruz, yaşamaktayız. Türkiye sınırına 16 kilometre uzaklıkta olan Metzamor Nükleer Santrali’nde de oluşabilecek herhangi bir sızıntının sadece Ermenistan’ı etkilemeyeceğini hepimiz de çok iyi biliyoruz çünkü Çernobil’den deneyimliyiz. Şimdiye kadar nükleer santrallerde etkileri binlerce yıl süren ve telafisi mümkün olmayan onlarca ölümcül kaza yaşanmış, binlerce insan yaşamından olmuş ya da engelli kalmıştır; yüzlerce, belki binlerce çocuk da dünyaya engelli olarak gelmiştir bunların etkisiyle. Bu felaketlere “kaza” demek de çok hafif kalır çünkü bunlar kaza değil göz göre göre gelen, getirilen felaketlerdir. 2011 yılındaki Fukushima’da sonra dünya genelinde nükleerden bir kaçış süreci yaşanırken Türkiye’nin yangına körükle gitmesini de biz, gerçekten, hani, şaşkınlıkla izliyoruz; izlemiyoruz aslında, engel olmaya çalışıyoruz ama maalesef ki apar topar, sayı çoğunluğuna güvenerek hızla geçiriyorsunuz.

Evet, değerli arkadaşlar yani bundan hepimiz sorumluyuz. Kimse sadece “Bir yerden talimat geldi, ben sadece o talimata uydum.” diyemeyecek çünkü hepimizi, çocuklarımızı, işte, 30 kuşağı etkileyecek bir süreçte aslında onay vermek üzeresiniz; buna dikkat çekmek istiyorum.

Nükleer reaktörlerin çıkarıldığı yerlerde özellikle sıvı ve gaz atıkların geri dönüşümü de çok büyük tehlikeler barındırmaktadır. Vekilimiz de az önce söyledi yani sadece nükleer enerji değil onun atıkları da hem doğaya hem yaşamımıza ciddi anlamda tehlikeler yaşatacaktır. Bu atıklar nasıl toplanacak, ne yapılacak; bunlar da açıkça belirtilmemiş. Ayrıca katı atıkların geri dönüşümü için de yüksek teknoloji ve mutlak denetim mekanizmaları ve süreçleri zorunludur. Hafızalarımızdan Soma’da, Ermenek’te, Şirvan’da yaşanan maden katliamları hâlen silinmemişken, Sakarya Hendek’teki barut fabrikasındaki iş cinayetlerinin acısı hâlen canlıyken, tazeyken nükleer felaketlerin sonuçlarının da daha büyük acılara neden olacağını tahmin etmek herhâlde zor değil. Akkuyu Nükleer Santrali’nin daha inşaatı yapılırken yüzlerce işçinin yaralandığı kazalar yaşandı. Japonya’da yaşanan deprem sonrası meydana gelen nükleer sızıntının sonuçlarını hepimiz biliyoruz. Bu yüzden “Nükleerde ısrar etmek bir intihar girişimi.” demek doğru olacaktır. Akkuyu da tarihî depremlerin yaşandığı bir bölgeye yakındır.

Öte yandan, Çernobil’den Fukushima’ya ortaya çıkmıştır ki deprem, ihmal, sabotaj ve altyapı yetersizlikleri nedeniyle nükleer felaket riski her zaman vardır. Türkiye gibi yaşamın bu kadar değersizleştirildiği ülkelerde bu risk daha da fazladır. Herhangi bir sızıntı durumu milyonlarca kişinin acilen tahliyesini gerektirecektir ancak Türkiye’de depremler sonrasında yaşanan kargaşa ve yetersizliklere baktığımızda bile bunun çok mümkün olamayacağını, çok zor olacağını da tahmin edebiliriz. Daha geçen yaz yaşanan yangınlara, sellere müdahalede yetersiz kalan bir altyapının, olası bir nükleer faciaya müdahalesi de çok mümkün görünmüyor.

Yine, bir rant projesi olan Akkuyu Nükleer Santrali'nde herhangi bir risk oluşmasa bile faaliyete başladığı andan itibaren ekolojik bir felakete sebep olacaktır. Reaktör soğutmak için yapılacak işlemler Akdeniz'deki canlı yaşamı yok edecektir hatta yok etmeye başladı bile. Türkiye'nin nefesi olan ormanlarının, bacasız sanayisi olan turizminin bu kadar riske edilmesini, kısaca, kısa vadeli rant hesaplarıyla ancak açıklayabiliriz. Elbette ki bizler enerji üretimine karşı değiliz ama enerji üretiminin yandaşlara, yandaş şirketlere, güvenlikçi politikalara ve rant odaklı yaklaşımla yapılmasına karşıyız. Tabii ki halkın barınma, ulaşım, üretim, istihdam ve refahı için yeterli düzeyde ve ucuz enerji üretilmelidir ancak bu üretim rant uğruna, doğayı ve yaşamı yok ederek yapılmamalıdır. Dünya genelinde nükleer enerjiye dayanan bir enerji politikasının terk edilmesi için ekolojistler ve yaşamı savunanlar mücadele ediyor, edecek. Soluduğumuz havadan, içtiğimiz suya hatta genetiğimize kadar etkili olan enerji çeşitlerinden en az zararlı olanlarını tercih etmeliyiz. Nükleer bunlardan biri değil, bir kez daha altını çiziyoruz.

Ayrıca, nükleer enerji dövize endeksli olduğu için aslında ifade edildiği kadar da ucuz bir enerji türü değildir; bu tesisler her yönüyle yabancı sermayeye aittir. Otuz kırk yıllık ekonomik ömürleri boyunca sıkça karşılaşılan kazalar, devre dışı kalmalar, bakımlar ve onarımlar nedeniyle çok pahalıya enerji üretilmektedir. Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projesi başladığı günden bugüne tonlarca ağırlıktaki reaktörü taşıyacak olan beton zeminde oluşan çatlaklar, trafo patlamaları, su baskınları, işçi eylemleri ve iş cinayetleriyle de gündeme gelmektedir. Nükleer santral inşaatında iş güvenliği koşulları da bulunmamaktadır maalesef. Resmî kayıtlardaki bilgilere ulaşılmamakla birlikte, sadece basına yansıyan bazılarından bahsetmek istiyorum: 2021 yılında 3 işçi, 24 Şubat 2022 tarihindeyse türbin yapımında kullanılan vincin halatın kopması sonucu 1 Rus işçi hayatını kaybetmiştir. 27 Şubatta yine, işçi servisinin kaza yapması sonucu 19 işçi yaralanmış, 1 işçi maalesef hayatını kaybetmiştir. Yine, 22 Şubatta onlarca işçi bu kazalarda yaralandı.

Bir nükleer santralin normal çalışması esnasında çevreye yaydığı ve kaza sonucu ortaya çıkan radyasyon, canlılara besin ya da solunum yoluyla geçmektedir. Bu radyasyonlar kansere yol açmaktadır. Nükleer santrallerin civarında yaşayanlarda kanser vakalarında yüzde 400'lük artış ve genetik mutasyonlar sonucu normal olmayan doğumlar, yaygın lösemi hastalıkları da görülmektedir. Yani burada birkaç etkisini aktardık. Gerçekten yaşam üzerinde çok ciddi etkileri ve sonuçları var.

Bu tesislerin kurulması Türkiye halklarının talebi değil, iktidarının, işte, yine, rant temelli yatırımlarıdır. Nükleer bir çılgınlığa savrulmadan yenilenebilir ve halkın yararına bir enerji politikasına derhâl geçilmelidir. İktidara bir kez daha öneride bulunalım çünkü gidicisiniz, evet. Bunların geri dönüşümünü yapmak biraz zor olacaktır yoksa sizin gideceğinizden eminiz.

Nükleer enerji için ayrılan bütçe güneş ve rüzgâr enerjisi için ayrılmalıdır. Dünya nükleerden vazgeçti. Türkiye'nin bu ısrarı ülkeyi felakete götürüyor gerçekten.

Maalesef Türkiye enerji üretiminde dışa bağımlıdır, ifade ettik. Türkiye'de tüm kaynaklar yabancı sermayeye satılmıştır. Bu nedenle enerjinin üretimi kadar tüketimi de pahalıdır ülkemizde. Akkuyu Nükleer Santrali'nin de yüzde 51'inin hiçbir zaman Türkiye'ye ait olmaması üzerinden bir anlaşma yapıldığı bilinmektedir. Görüştüğümüz yasa teklifinde de açıkça listelendiği gibi her maddede nükleer enerjinin ne kadar riskli olduğu görülmektedir. Cezalar ve idari yaptırımlarla sorunu çözme yaklaşımı, yaşanacak risk ve felaketleri maalesef önlemeyecektir çünkü biz denetim ve tedbirlerde de ne yazık ki yandaş kayırma anlayışıyla yaklaşıldığını gördük, deneyimledik; bunda da çok farklı olmayacak.

Tedbirsizlik kültürünün yaygın olduğu, deprem kuşağında olan, her on yılda bir darbe yaşanan, büyükelçiliklerinde gazeteci öldürülen, başkentinde canlı bombalarla yüzlerce insan öldürülen bu ülkede nükleer santral pimi çekilmiş saatli bir bombadır. İleride yaşanacak facialardan hepimiz sorumlu olacağız. Rant için yaşamı yok etmeyelim diyorum. Gelin bu halka bu tarihî kötülükten vazgeçelim, bu yasayı ve nükleer enerjilerinin tümünü iptal edelim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ederim Sayın Işık.

Özellikle ülkemizle alakalı, Türkiye Cumhuriyeti devletiyle alakalı, insanların öldürüldüğü güvensiz bir ortamı, böyle, tarif ediyorsunuz.

MUAZZEZ ORHAN IŞIK (Van) – Yaşadıklarımızı söyledim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Türkiye Cumhuriyeti devleti, şu anda bütün dünyada insan hak ve özgürlükleri açısından imrenilen ve ezilmişlerin ve garibanların sığınacak bir yeri olmuş olan bir ülke; aynı zamanda, ezilmişlere, garibanlara din, dil, ırk, mezhep ayrımı yapmaksızın yardım eden bir ülkedir. Ben bunu kabul etmiyorum, bunu da altını çizerek söylemek istiyorum.

MUAZZEZ ORHAN IŞIK (Van) – Ben yaşananları söyledim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yaşananlara siz kendi pencerenizden bakarsınız. Ben yaşananları değil, ben gerçekleri söylüyorum; bir.

İki: Hep ranttan bahsediyorsunuz. Şunu söylemek isterim: “Rant, rant, rant...” Şurada bir poşet yasası çıktı. Burada poşet yasası çıktıktan sonra da bizimle alakalı, şahsımla alakalı... Benim imalathanem vardı, hiç bunu gördünüz mü? Kendi imalathanem vardı, poşet imalathanem vardı. Rantçıyız ya, hepimizi rantçılıkla suçluyorsunuz. Bir örnek, küçük bir örnek; bunu söylemek istemezdim ama söylemek istiyorum: Benim poşet imarethanem vardı, hiç kimsenin haberi olmadan buradan poşet yasasını çıkardık; kendi zararımıza da olsa milletin faydasına olan bir yasayı çıkardık. Biz böyle bir anlayışın temsilcileriyiz yani kendimize zarar olsa dahi bu yasayı çıkardık, bunu bilen arkadaşlarımız var. Hiç kimse kusura bakmasın.

Hatta, böyle, bu Türkiye Büyük Millet Meclisini, millî iradenin temsilcilerini, toplumun önüne atarak aşağılıyoruz, kendi kendimizi küçültüyoruz. Lütfen, buradan milletvekillerinin saygınlığını artırmada hepimizin görevi var; sizin de var bizim de var. Ben bir markete gittiğim zaman “Bunu AKP’li bir milletvekili çıkardı, bu poşet yasasını; fabrikası var.” diye orada söyledi. Sordum ben kendisine, dedim ki: “Siz kaç ton poşet alıyordunuz?” “6 ton.” dedi. “Şimdi ne kadar alıyorsunuz?” “2,5 ton.” Dedim ki: “Bu milletvekilinin ne kârı var?” Dedi ki: “Orayı hiç düşünemedim.” İşte böyle olumsuz algılarla milletvekilleri, millî iradenin temsilcileri itibarsızlaştırılıyor. Yani her şeyde, böyle, bir şey aramamız lazım bunun altında. Eleştirilerimizi yapalım, eleştirilerimizi yapalım, bunlara saygı duyarız ama milletin temsilcilerini de itibarsızlaştırmak için elimizden geleni yapmayalım. Hatta, bu yüce Meclisin itibar kazanması için hepimizin görevi var, sizin de göreviniz var. Bunu söylemek isterim ben.

Sayın Komisyon üyelerinden Sayın Ağralı söz istedi.

Buyurun Sayın Ağralı.

ABDULLAH AĞRALI (Konya) – Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Tabii, bir sağlıkçı olarak söz almak istedim, bir de bir Konya Vekili olarak söz almak istedim. Tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de enerji konusunun çok boyutlu değerlendirildiği ve AK PARTİ döneminde de çok yatırımların yapıldığı bir dönem yaşıyoruz.

Şimdi, muhalefet çok değerli katkıda bulundu ama enerjinin bütün boyutları değerlendirilirken sadece bir yere angaje olmuş değiliz. Bugün, benim ilim Konya’da, 20 milyon metrekaare alan üzerinde, yüzde 75’i tamamen yerli olan ve üretime başlayan, 2023’te de tamamının bitirilmesi hedeflenen, bittiği zaman da 2 milyar 600 milyon kilovatsaat üretecek, dünyanın tek parselde yapılan en büyük güneş enerjisi santrali kuruldu ve çalışıyor şu anda. Bunu ifade etmek isterim.

İkincisi: Nükleer, tabii, önemli bir konu, ha, çok aşına olduğum bir konu değil ama bir işi doğru kullandığınız zaman şifaya da sebep olabilir. Bugün tıpta nükleer tıp birimi var. Nükleer tıp biriminde, biz, teşhis amaçlı ve yeri geldiği zaman tedavi amaçlı radyoaktif madde kullanmaktayız. Yani siz radyasyonu doğru kullandığınız zaman bu şifaya sebep olabilir. Şimdi, öyle şeyler ifade edildi ki tabii ki kanserin sebeplerinde çevrenin, beslenmenin, gıdanın, radyasyonun çok etkisi vardır ama bunu bir şeye bağlamanın da doğru olduğunu düşünmüyorum. Bunu ifade etmek istedim.

Bir de Başkanım, yani “Burası çok önemli bir Komisyon, siyaset yapmayalım.” diyoruz ama madem birkaç şey söylendi, ben de son olarak... Bugün 28 Şubat. 28 Şubat, temel hak ve özgürlüklerin askıya alındığı, inançlarını ve ibadetlerini yaşamak isteyen yediden yetmiş herkesin cadı avına tabi tutulduğu bin yıl sürecek denilen süreci bu millet gömmüştür ve bu sürecin acıları “Pardon.” demekle de geçirilecek kadar değildir. Bu millet bunu çok iyi bilir, yeri geldiği zaman da bunun gereğini yapacaktır.

Saygılar sunuyorum Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet Sayın Ağralı’ya çok teşekkür ediyorum.

Sayın Ersoy, buyurun.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Öncelikle, Sayın Özer’in bilgisizlikle suçlamasını reddediyorum. Nükleer enerjinin ve onun yarattığı tehditlerin ne olduğunu, aslında, biz sokağa çıksak, bir çocuğa sorsak herhâlde o da cevap verecektir. Biz Çernobil gibi bir facia yaşamışız, sevdiklerimizi kaybetmişiz ve onların hastalık sürecini izlemişiz bütün bir ülke olarak; bunu unutmak tabii ki mümkün değil. Yani, bütün ülke olarak, bütün insanlar olarak bunların acısını çok iyi bir şekilde hissettik, o yüzden bu konuyla ilgili bilginizin olmaması mümkün değil.

AYDIN ÖZER (Antalya) – Ben şöyle düzelteyim: “Bilgisizlik” demeyelim de “ilgisizlik” diyelim; “ilgisiz” demek istedim.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – İlgisiz de değiliz, ilgisiz de değiliz.

Sayın Vekilimin ifade ettiği gibi, nükleer enerji özellikle sağlıkta çok kullanılıyor ve hepimiz de bunu defalarca kullandık. Tabii, bilinçli kullanmak lazım, olaya bilinçli bakmak lazım; o konuda haklı olabilirsiniz.

Sayın Vekilimin söylediği söz de bana çok manidar geldi: Elektrik kesintilerinin bir başarısızlık, devletin başarısızlığı gibi tanımlanmasına da ben karşı çıkıyorum çünkü benim kızım Boston’da yaşıyor şu anda ve her gün konuşuyoruz, her telefon konuşmamızda da elektrik kesintisinden bahsediyor. Yani, bizim dünyanın en büyük gücü olarak nitelendirdiğimiz bir ülkenin elektrik kesintisi yapmasını bir başarısızlık olarak görmüyor demek ki onlar yani onların bakış açısı farklı. Onu dile getireyim dedim.

Sayın Bakan da evet, kendisini çok seviyoruz, gerçekten çok güzel hazırlanıyor, bize çok güzel bilgiler veriyor, beraber Glasgow’a da gittik ve her konuşmasında da fosil yakıtlardan uzaklaşılmasını söylüyor, evet, çok haklı; bütün dünya bu yöne bakıyor, bu yöne doğru gitmeye çalışıyor. Ancak şimdi,

bu bakış açısında dünyanın büyük devletleri ne yapıyor, ona bakmak gerekiyor. Ne yazık ki ne Amerika ne Çin daha fosil yakıtlardan uzaklaşacağını söylemedi ya da fosil yakıtlarla enerji elde etmesine son vereceğini ifade etmedi henüz.

Evet, şimdi, gelelim bizim Enerji Bakanlığımıza. Bizim halkımızın enerji güvenliğini sağlamak zorundayız, bunu da yapacak tabii ki Enerji Bakanlığı yani bizim insanımız evine girip düğmeye bastığında lambasının yanması gerekiyor. Belki bunu sağlayamadığımız zaman biz çok büyük oranda oy kaybedeceğiz, o yüzden de Enerji Bakanlığına çok büyük sorumluluk düşüyor.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Oy kaybetmemek...

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Oy kaybetmeme anlamında değil, halkın enerji güvenliğini sağlamak zorundasınız ve küresel bir bakış açısıyla, küresel gerçeklere göre dünya nereye gidiyor, onlar neler yapıyor, biz bunları iyi takip edip biz de kendi gerçeklerimize göre kendi enerji güvenliğimizi sağlamak zorundayız çünkü büyük bir güç savaşı var, bunu hepimiz biliyoruz, hele, şu yaşadığımız son zamanlarda enerji de çok büyük oranda bu güç savaşının odağında yer alıyor; onun için biz, bakış açımızı ona göre tayin etmek zorundayız. Bilgisizlikle suçladınız ama...

AYDIN ÖZER (Antalya) – “İlgisizlik.”

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – “İlgisizlik” diyelim.

Bizim aslında tek farkımız şu: Biz, devletimize güveniyoruz, ona inanıyoruz ve onun yaptıklarının da Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayan insanların menfaati doğrultusunda olduğuna inanıyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Yılmaz.

Yusuf ağabey, buyurun.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Çok Saygıdeğer Başkanım, çok Saygıdeğer Bakan Yardımcımız ve onun değerli heyeti, çok saygıdeğer milletvekillerimiz; ben de hepinizi sevgiyle saygıyla selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum.

Bilim insanlarına göre 21’inci yüzyılda -daha doğrusu, 20’nci yüzyılın da öyle ama önümüzde, 21’inci yüzyılın birinci çeyreğini geçtiğimiz bugünlerde- insanlığın iki önemli konusu var: Biri gıda, biri de enerji. Bilim insanları “Gıdaya hükmeden dünyaya hükmeder, enerjiye hükmeden de bölgesine -enerji konusundaki bölgesel üstünlüğü elde ettiği alana- hükmeder.” diyor, enerji ve gıda bu kadar önemli. Aslında biz ona belki de son yıllarda içinde bulunduğumuz bu küresel ısınmayla birlikte suyu da katabiliriz yani üç önemli mesele var: Gıda, enerji ve su.

Şimdi, ben hiç unutmuyorum: 1980 ihtilali olmamıştı daha, Türkiye Bulgaristan’dan elektrik enerjisi ithal ediyordu. Bulgaristan, 1980 öncesinde nüfusu 5 milyon civarında olan bir ülkeydi, biz o yıllarda 60 milyon nüfuslu bir ülkeydik; benim zoruma gidiyordu. Genç bir mühendistim, Karayollarında çalışıyordum; utanıyorduk, kendi aramızda konuşuyorduk, Bulgaristan’dan elektrik enerjisi ithal etmeyi bir türlü kabullenemiyorduk.

Arkadaşlar, o yıllarda Türkiye’nin de -ben yanlış hatırlamıyorsam, o yıllara tekrar bakmam lazım ama- 30 bin megavat civarında -belki de yok-belki de 20-25 bin megavat civarında bir kurulu gücü vardı. 2000’li yıllarda Türkiye’nin toplam kurulu gücü 35 bin megavatlar civarındaydı. AK PARTİ iktidarı 2002’den bu yana bunu 3 kat katladı yani şu anda 100 bin megavat civarında bir kurulu güç var, bunun aşağı yukarı yüzde 51’i de yenilenebilir ve yerli kaynaklarla oluştu ama şu anda 700-800 milyar dolar civarında gayrisafi millî hasılamız var, bu gayrisafi millî hasılayı ancak bu kadarlık bir kurulu güçle karşılayabiliyoruz. Eğer daha büyüyeceksek, daha zengin bir ülke olacaksak, nüfusumuz

artacaksa yani biz 2 trilyon dolarlar civarında bir gayrisafı milli hasılaya doğru gidiyorsak eğer bu gayrisafı milli hasılayı üretebilmek için bizim mutlaka kurulu gücümüzü artırmamız lazım. Yani bugün 100 bin megavatlar civarına gelmiş olan kurulu gücümüzün böyle, 2 trilyon dolarlık bir gayrisafı milli hasılaya yani kişi başına düşen geliri 20 bin dolarlar seviyesine getirebildiğimiz bir Türkiye’de bizim mutlaka ama mutlaka neredeyse 150 bin megavatın üzerinde bir kurulu güce ulaşmış olmamız lazım. Bu da bir enerji fakiri... Fosil yakıtlarda da fakirliğimiz söz konusu; diğer yer altı kaynaklarımızda da coğrafi olarak şanssızlıklarımızın söz konusu olduğu bir ülkede mutlaka enerjimizi çeşitlendirmemiz lazım. Risk var mı? Var. Yani nükleer enerji tabii ki bir risk, tabii ki birtakım potansiyel riskleri içeriyor ama teknoloji, beraberinde zaten risk getiriyor. Bilim ve teknolojinin getirdiği konforlar ve gelişmişliklerin bize yarattığı, yaşamımıza kattığı katkılarla hayatımızı donatırken beraberinde bir sürü riski de taşıyoruz yani uçağa bindiğinizde uçak bir teknolojik gelişme; uçak düştüğünde, Allah göstermesin, işte, kurtulma şansınız olmuyor. Otomobil bile risk günümüzde. Yani nükleer enerjinin risk olmadığını hiçbirimiz söyleyemeyiz, var ama bilim ve teknoloji, insanlık... Bu riskin de insanlığı tehdit eden bu nükleer sızıntı sıkıntısının da önüne geçmek için insanlık, bununla birlikte, yine birçok araştırmayı, birçok çalışmayı beraberinde yapıyor, yapmakta ve yapmak zorunda. Kısacası, Türkiye olarak şu anda -dönemsel olarak bu toplantıyı yaptığımız, bu konuyu konuştuğumuz günlerde- belki de dünyanın en önemli, bugüne kadar yaşanmış en ciddi savaşlarından birinin eşliğinde olduğumuz günlerde bunu konuşuyoruz. Bugün Rusya’nın Ukrayna’ya saldırması... Aslında enerji potansiyellerine sahip olan bir ülke, enerjiden elde ettiği büyük zenginliğin öz güveniyle birlikte bir başka ülkeye veya sadece o ülkeye değil bütün Batı Avrupa’ya kafa tutacak hâle gelmiş. Ama bunu neyle yapıyor? Bunu... Biraz önce söylediğim gibi, bilim insanlarının söylediği gibi, insanlığın iki önemli meselesi var: Biri enerji, biri gıda. İşte, enerji meselesini halletmiş olan bir Rusya dünyaya kafa tutan bir ülke hâline geliyor. Kimseye kafa tutmak falan filan gibi bir emperyal düşüncesi olmayan bir ülkede yaşıyoruz. Kurucu liderimiz Mustafa Kemal Atatürk de “Yurtta sulh, cihanda sulh!” diyor; hiçbir zaman için ondan uzaklaşan bir vizyon ve misyona sahip değiliz ama mutlaka ve mutlaka enerjimizi çeşitlendirmemiz gerekiyor. Kurulu gücümüzün, işte, içinde nükleerin de olduğu mutlaka yeni ve yenilenebilir enerjilerle ilgili ülkemiz potansiyelinin sonuna kadar kullanılması gerektiğinin tersine kimse bir şey söylemiyor. Rüzgârı, jeotermal, efendim, güneşi sonuna kadar kullandığımızı ve kullanmakta olduğumuzu AK PARTİ iktidarı 2002’den bu yana gösterdi; aşağı yukarı 50 bin megavat yeni ve yenilenebilir enerji kapasitesi oluştu ülkemizde son yirmi yıl içerisinde ama nükleer de gerekli. Bütün tedbirleri alarak; insanlığın geleceğiyle ilgili bu enerji meselesinin gelecekte de olacak bir büyük ihtiyaç, büyük problem olduğunu varsayarak bu işlerin yapılması lazım diyorum.

Hepinizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ederim.

Sayın Ednan Arslan, buyurun.

EDNAN ARSLAN (İzmir) – Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Öncelikle, Komisyonumuza çalışmalarında başarılar diliyorum.

Önemli bir gündemle toplandık. Nükleer santral, bizim pek konusunda uzman olmadığımız... Hatta şöyle bir veri var elimizde: Biz şimdiye kadar ülkemizde 15-30 megaelektronvolt aralığında bir nükleer çalışmanın dışında herhangi bir nükleer çalışma yapmadığımız, 10 gram uranyumun dışında da herhangi bir şekilde bir uranyumu bertaraf etmediğimiz gibi bir gerçekliğimizin olduğu bir dönemde, yasası olmayan ama uluslararası ihalesi yapılmış ve inşaatı ve yapımı devam eden bir santralden bahsediyoruz, bir santralimiz var; yani biz yapıyoruz ya da yönetmeliği, kanunu arkadan uyduruyoruz gibi bir şey var.

Şimdi, öncelikle bu konunun Çevre Komisyonuna tali bir komisyon şeklinde geliyor olması bence, Sayın Başkanım, üzerinde Komisyon üyeleri olarak hepimizin düşünmesi gereken bir şey. Her ne kadar bu işin adı “enerji” olsa da buradaki asıl mesele yapım, işletmeden daha ziyade atıkların yönetimi meselesidir. Dünyanın kaygı duyduğu; burada oturan herkesin kendisi için, çocukları için, geleceği için kaygı duyması gereken mesele atıkların yönetilmesi meselesidir, atıkların sızması meselesidir, bir kazanın olmaması meselesidir ya da bir kaza olduğunda neler yapılması gerektiğiyle ilgili bizim aslında konuşuyor olmamız gerekir ve tam olarak da aslında bizim Komisyonumuzun konusu. Biz burada Çevre Komisyonu olarak bu konuda uzun uzun görüşmeler yapıp, hatta bu konuda gerekirse kanuna ilave edilecek şekilde ne tür tedbirler alacağımızı belirliyor olmamız gerekiyor ama maalesef, yine, yangından mal kaçırır gibi bir yasa teklifiyle karşı karşıyayız ama burada yaptığımız iş geleceği etkileyecek, gelecek nesilleri etkileyecek bir meseledir.

Bakın, burada bahsettiğimiz şey uranyumun yakıt olarak kullanılması, oradan elde edilecek olan çıktılarla da atom bombası yapacak kadar çekirdeklerin orada elde ediliyor olmasıdır. Mesela, burada nihai bertarafından bahsedilmiş yani yasa teklifine ilk imza atan arkadaşımız değerli bir hukukçu ama bu konuda, nükleer enerji ve nükleer enerjinin elde edilmesi yönünde çok fazla bilgisi olmadığı için eksik kalmış herhâlde orası. Bu atom çekirdeklerinin, uranyumun ya da nükleer atığın nihai bertarafı diye bir şey yok, bilimsel olarak da yok. Nasıl nihai yok ediyorsunuz? Öyle bir izotopla karşılıyorsunuz ki on bin yıl ısıması devam eder bunun, on bin yıl. O nükleer santral bu işlemi yapmış olur, işletmeden çıkmış olur, kapatılmış olur ama siz binlerce yıl o çekirdekleri koruyor, kolluyor ve güvenlik tedbirlerini alıyor olmanız gerekir yani bunun asıl maliyeti çevreyle ilgili, insan sağlığıyla ilgili maliyeti var.

EURATOM bu konuda birtakım direktifler hazırlamış, Avrupa’da 2 binden fazla sayfa tutan raporlar var. İnanın bunun yüzde 60’ı, 70’i, 80’i belki de çevreyle ilgili konular, çevreyle ilgili müktesebat ama biz bununla ilgili kanuni düzenlemeyi bir kanunumuz olsun diye getiriyoruz, alalecele geçirmeye çalışıyoruz. Bu kanun bence bir günde, bir ayda çıkarılabilecek bir kanun da değil. Tamam, bir kanunun yapılıyor olması, bu konuda bir düzenlemenin yapılıyor olması çok önemli, elzem ve gerekli de ülkemiz için ama ihalesini yapmışız, bir nükleer santral var, 2023’te ilk 2 ünitesini işletmeye alacaksınız; bununla ilgili herhangi bir şey yok.

Atıkları nükleer santral sahasında saklayacağız, depolayacağız işletme süresince. Peki, bu nükleer santral ihalesi yapılırken bu atıkların depolanacağı yerlerle ilgili, saklanacağı yerlerle ilgili alanlar uluslararası standartlara uygun yapılmış mıdır? Bununla ilgili Komisyona bir bilgi verilmesi gerekmez mi, Millet Meclisine bir bilgi verilmesi gerekmez mi? Ya da bu nükleer santral ihalesiyle ilgili bilmediğimiz, karanlıkta kalan bir sürü nokta var; bu konuda milletin vekilleri aydınlatılmaz mı? Maalesef hâlâ aydınlatılmıyoruz.

Peki, bu kurulan nükleer santral dünyada herhangi bir yerde faaliyette midir? Bence yok, bildiğim kadarıyla bir tek biz yapıyoruz herhâlde bunu. Başka yerlerde de inşaatlar devam ediyor ama işletmede olan yok diye biliyorum ben bu model, prototipi var ama işletmede olan bir nükleer santral olmadığını biliyorum.

Sonuç itibarıyla, yaparsınız, işletirsiniz ama asıl maliyet sondaki atıkla ilgilidir, onun saklanması, onun korunması, onun sızmasının engellenmesidir. Mesela, teklifte uranyum çekirdeği yakıt olarak kullanılacak, elektrik elde edilecek. Peki, ondan sonra çıkan plütonyum ne olacak? Bizde bir teknoloji transferi olmadığı için plütonyum Rusya’ya gidecek ya da şirketin sattığı yere gidecek çünkü transit geçiş izni de veriyoruz bu yasayla gördüğüm kadarıyla. Peki, ondan sonra ne olacak? Adam bunu nükleer teknolojiye kullanacak, belki atom bombası yapacak, sonra bize atık olarak geri gönderecek. TENMAK’ı da burada yetkili kıldınız.

Yani birileri bir iş yapıyor. Baktığımız zaman ilk 2 ünitenin yüzde 70'ine; 3'üncü, 4'üncü ünitenin yüzde 30'una alım garantisi vermişiz ve bu işin nihai sonuçlanmasından sonra, Türkiye Cumhuriyeti'nin kasasından işletme giderleri çıktıktan sonra yaklaşık 32 milyar dolar gibi bir rakam çıkacak ama bunun, çevreyle ilgili ciddi sıkıntılar yaratacak olan atıkların bekçiliği bize kalacak yani biz alacağız bu atıkları. Ne yapacağız bu atıkları peki biz, nerede saklayacağız? Neden biz bu maliyete katlanıyoruz? Eğer alıyorsa bu plütonyum çekirdeklerini, götürüp kendi teknolojileri için kullanacaklarsa, nükleeri dünyada kendi teknolojileri için kullanan ülkeler onu tekrar atık olarak neden bize iade ederler? Almamamız gerekiyor, bizim bunları almamamız gerekiyor.

Bakın, burada bir başka mesele bu sigortayla ilgili, sigorta havuzundan bahsediliyor. Kusura bakmayın, ben böyle çok rahatsız olduğum için detayları okuyamadım ama üstünkörü bakmak zorunda kaldım, bir sigorta havuzundan bahsediliyor. E, peki, ihaleyi alan şirketin ya da işletecek olan şirketin -yasa çıkmamış- daha sigortası yok; nasıl yapıyor bu işi? Ya, bir aracı bile trafiğe çıkarmadan önce bir trafik sigortası yapılır ya, trafik sigortası olmayan araç trafiğe çıkmaz, çıkamaz ama biz bir nükleer santral inşa ediyoruz, ilk 2 ünitesini 2023 yılında devreye alacağız, yasanın içinde bir sorumluluk sigortasından bahsediyoruz. Peki, sigortayı yaptıramazsa yani böyle bir şirket bulamazsa bu şirket, işletenler; kim yapacak bu sigortayı? Sorumluluğu hemen Cumhurbaşkanı alıyor. Cumhurbaşkanlığı bu konuda devreye giriyor, bu işi üstüne alıyor ve o sigortayla ilgili kısmı da Cumhurbaşkanlığı olarak biz hallediyoruz, daha sonra şirkete -anladığım kadarıyla- rücu edeceğiz. Ya, bu felaket yani; niye başından biz bu işleri tam olarak yapmıyoruz?

Dediğim gibi, daha sonra maddeler üzerinde de konuşuruz, ben daha fazla da bu konuda bir şey söylemek istemem ama burada benim gördüğüm “yap-işlet-sahip ol” modeliyle ülkemizdeki 2 milyon metrekaarelik bir araziye bir ülkenin şirketine vermişiz, o şirket geldi şimdi nükleer santrali yapıyor, sonra bu nükleer santrali çok güzel işletecek, çok güzel paralar kazanacak ama işin atık tarafı, çevreyle ilgili, insan sağlığıyla ilgili kısmı da bize miras olarak kalacak. Evet, Sayın Başkanın dediği gibi, ucuz enerjiye, temiz enerjiye bizim ulaşmıyor olmamız gerekiyor, dışa bağımlılığımızı azaltıyor olmamız gerekiyor. Allah'ınızı severseniz, bu nükleer santral bizim dışa bağımlılığımızı artırmış mıdır, azaltmış mıdır? Bir de bu sorunun cevabını bulalım. “Yap-işlet-sahip ol” modeliyle bir nükleer santralin topraklarımız üzerinde inşa edilir olmasının bize faydası nedir? Alım garantileri 12,35 sent, eğer isterlerse 15,33'e kadar çıkarıyorlar. Hesaplarını yaptık arkadaşlar, 32 milyar dolar para yani biz enerjiyi spot piyasalardan, piyasa takas fiyatlarından aldığımızda bunun çok daha altına alırsız ya, bu paraların çok daha altına biz bunu mal ederiz. E, nerede kaldı dışa bağımlılığımızı gidermek? Dışa bağımlılığı gidermek, yaptığım iş ve işlemin tamamen sizin olması demektir, bize ait olması demektir. Bu santral bizim değil “yap-işlet-sahip ol” modeliyle Rusya'ya ait bir santral. Yani biz bu Rusya'dan elektrik alacaksak bu santrali niye Akkuyu'ya kurdurduk ya? Verelim parasını, alalım bunlardan elektriği, dışarıdan versinler; iletim hatlarıyla alsaydık biz bu elektriği, niye bu belayı getirip başımıza bela ettik bu ülkede?

Sonuç itibarıyla, dediğim gibi, bizim Çevre Komisyonu olarak burada çok daha hassas olmamız lazım, çok daha çalışıyor olmamız lazım yani buradaki üç saat müzakereyle de çözülecek bir mesele değil bu mesele. Bu radyoaktif atıklar... Yani biz Gaziemir'de bile bir radyoaktif kirliliği on beş yıldır bertaraf edemedik; kim yetkilidir, kim yetkili değildir; yerelde kimin ne görevi var, kimin ne sorumluluğu var; bir ceza kesilmiş, tahsil edilmiş mi, edilmemiş mi; orada düzenli ölçümler yapılmakta mıdır, ne kadar bir toprak kirlenmiştir; bunu da tespit edememişken kalkıp şimdi burada işin -gördüğüm kadarıyla da- çevreyle ilgili kısmı çok böyle bilimsellikten uzak bir şekilde sadece hukuki yönü ön plana çıkan bir teklifle karşı karşıyayız.

Dediğim gibi, biz bu süreçte söyleyeceklerimizi madde madde de ilave edeceğiz. Şimdilik ben hepinize çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, Sayın Kenanoğlu, buyurun.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Hazırnu saygıyla selamlıyorum.

Tabii, bugün 28 Şubat, bir askerî darbenin yıl dönümünde ben de tüm darbeleri lanetlediğimizi ifade ederim; hem askerî darbeleri hem de halkın iradesini yok sayan sivil darbeleri de lanetlediğimizi, kınadığımızı ifade etmek isterim.

Tabii, vurgu yapıldı, 28 Şubat, inanç özgürlüğüne atfı yapıldı. Şüphesiz önemlidir, katılıyoruz, doğrudur, inançların özgürlüğünü savunmak gerekiyor. Ne ilginçtir ki dün İstanbul’da ve Türkiye’nin 9 ayrı ilinde Alevilik inancına mensup insanlar sokaklardaydı, inanç özgürlükleri ve eşit yurttaşlık temelinde taleplerini dile getirmek için sokaklardaydılar. 28 Şubatın yıl dönümünde de ilginç bir durum olduğunu ifade edeyim. Bunu kısaca söyledim, teşekkür ederim.

Şimdi, milletvekilliğinin saygınlığını artırma meselesi önemli, çok önemli bir konuya vurgu yaptınız. Şimdi, milletvekillerini -sokağa çıktığımızda- işte, halkın arasında gördüğümüzde ya da kamuoyundaki tartışmalarda milletvekilliğinin saygınlığını artırma meselesinin neye tekabül ettiğine baktığımız zaman ya bir işe yarayıp yaramamakla ilgili bir şeydir. Yani bir vatandaş açısından bir milletvekili, onun derdine çare olabiliyorsa, onun sıkıntısını çözebiliyorsa, onun sesine ses olabiliyorsa o zaman bir saygınlığı oluyor. Fakat milletvekilliğinin ya da milletvekilliği makamının bir bütün olarak bu kurumun işlevsiz hâle getirilmesi, hiçleştirilmesi tam tersine saygınlığı düşüren bir noktaya evriliyor. O nedenle, bizim milletvekilliğinin saygınlığını artırmamız gerekiyor -ki gerekiyor- çünkü seçilmişleriz ve halkın temsilcisiyiz dolayısıyla bir işe yaramamız gerekir yani bu “işe yaramak” kavramının bu kanunla çok alakası var.

Şimdi, cuma günü komisyonlara geldi kanun ve arkasından pazartesi günü toplantı, önce tali komisyon olarak Çevre Komisyonunda, saat 16.00’da -bakın, şu anda burada konuşulacak, maddelerin tümü tamamlanacak, ondan sonra şerhler yazılacak, verilecek- ana komisyona gidecek yani Enerji Komisyonuna gidecek. Ben, Enerji Komisyonu üyesiyim, o vesileyle burada olduğumu ifade etmek istiyorum. Şimdi, saat 16.00’dan itibaren de biz orada onu görüştüreceğiz, muhtemelen Komisyon Başkanımız da -tıpkı siz burada nasıl zor durumda kalıyorsanız- bize orada ricada bulunacak yani bir an önce bitirelim diye. Yani, buradan bir saygınlık çıkmaz yani buradan milletvekillerine bir saygınlık çıkmaz çünkü hazırlanmış, gelmiş, bir günde... Yani arada cumartesi, pazar var. Doğal olarak seçim bölgelerimizdeydik, çeşitli kimi etkinliklere, çalışmalara katıldık, danışmanlarımızın insani şeyleri vardı, cumartesi pazarları kullandılar falan... Dolayısıyla doğru dürüst -hani arkadaşlar alınıyorlar ama- ya hiçbirimizin teknik olarak bu yasaya bu kadar derinlemesine hazırlanabilme imkânımız yok, mümkün değil bu yani bu kadar kısa süre içerisinde. Pazartesi sabah 10.00’da toplantı, cuma günü vekillere de geldi, bize geldi ve pazartesi sabah 10.00’da toplantı. Şimdi, bu, ya hayatın olağan akışına aykırı bir durum yani arkadaşlar, biz şöyle hazırız, şudur, yok yani bu mümkün değil. Dolayısıyla, buradan da bir saygınlık çıkmıyor yani saygınlık böyle olmuyor. Bunun vaktizamanında, yeterli süre içerisinde komisyonlara, vekillere iletilmesi gerekir, kamuoyunda tartışılması gerekir. Bunun muhatabı olan yani bu yasanın muhatabı olan sadece kurumlar değil ki yani insanlar bunun muhatabı bir taraftan, bu kanunlardan etkilenen insanlar var ve bu insanların örgütlü olduğu sivil toplum kuruluşları var yani bir araya gelerek kendilerini ifade ettikleri. Örneğin onlar niye yok burada yani onlara gönderiliyor

mu? Muhtemelen, şimdi Enerji Komisyonunda da olmayacaklar çünkü Komisyona sordum, öyle bir girişim yok. Dolayısıyla, esasında biz bu kanunları, işte, burada kendi aramızda ya da daha doğrusu şöyle: Kendi aramızda değil, bizim bir katkımız yok bu kanunda. Sonuçta kanun bir yerde hazırlandı... Yani kanunu sunan arkadaşların katkısı vardır, yoktur ben onu bilemem, mutlaka kendileri hazırlayıp imzacı olduklarına göre işin içindedirler ama netice itibarıyla kamuoyuna ve vekillere cuma günü gönderildi. Yani kamuoyuna gönderilmedi, vekillere gönderildi, biz kamuoyuyla paylaşabildik ancak. Şimdi, dolayısıyla buradan verimli bir yasa çıkması, buradan bir sonuç elde edilmesi ve halkın yararına, toplumun faydasına bir iş çıkması beklenemez ve buradan milletvekillerine bir saygınlık falan çıkmaz yani esas milletvekilinin saygınlığının düşürülmesini tartışacaksak bunu tartışmamız gerekiyor, bu kanun yapma usulünü tartışmamız gerekiyor. Hakikaten, biz milletvekili olarak bir işe yarayalım, hepimiz açısından söylüyorum bunu yani iktidarı da muhalefeti de... Bir işe yarayalım; tartışalım, konuşalım, eksigini gediğini bulalım, yanlışını söyleyelim, düzeltmeler olsun, bilmem ne olsun. Arkadaşlar en nihayetinde şöyle değil yani birtakım eleştiriler muhalefete şöyle geliyor: “Ya, siz enerjiye karşısiniz; elektriği kullanmayacak mısınız?” Ya, niye karşı olalım? Telefon kullanıyoruz, internet kullanıyoruz, elektrik kullanıyoruz; bu dünyada, bu coğrafyada, bu ülkede yaşıyoruz. Dolayısıyla, bütünüyle böyle bir karşıtlık yok yani bu ezber, sloganlaşmış, muhalefetin muhalefetini hiçeştirmek için söylenmiş bir sözdür; ne şirketlere karşıyız ne enerjiye karşıyız ne de bu hayatın devamını oluşturabilecek faaliyetlere ve icraatlara karşıyız. Karşı olduklarımız çok açıktır; şirketlere hangi anlamda karşıyız, bunu arkadaşlarımız da dile getirdiler ve bu konuda... Örneğin, enerji konusunda da -yani madenler konusunda da, enerji konusunda da- biz baştan şunu söylüyoruz: Bunlar, şirketlerin kâr hırslarına bırakılmamalı. Şirketler en nihayetinde kârını düşünür, ya bu kadar basit. Biz Maden Kanunu çıkarırken Enerji Komisyonunda bir tartışma yapıyorduk -şirket temsilcileri var, işte, maden şirketlerinin derneği falan- dediler ki: “Biz altını sadece ormanlık alanların yüzde 3’ünden çıkarıyoruz.” Ya, çıkarma o zaman; madem sadece yüzde 3’üyse bırak o da orada kalsın çünkü o ormanın, o ekosistemin bu coğrafyaya, doğaya, insanlara, bizim geleceğimize, canlıların geleceğine faydası var. O altını çıkarmak zorunda mısın? Ama şirket böyle bakıyor, diyor ki: “Orada altın var ve benim çıkarmam lazım.” Niye? “Kâr edeceğim.” Şimdi, dolayısıyla, biz şirketlerin baktığı yerden meselelere bakamayız.

Çevre Komisyonu niye var? Çevre Bakanlığı niye var? Aslında olması gereken şudur: Hani bazen Aile Bakanlığı yapar bunu, bir kadına şiddet olduğu zaman, bir çocuğa yönelik bir şiddet olduğu zaman davaya mağdur lehinde taraf olur. Ya, Enerji Bakanlığı -hadi Enerji Bakanlığını geçtim- Çevre Bakanlığı, Çevre Komisyonu -bilmiyorum hukuken böyle bir yetkisi var mı ama en azından Bakanlık açısından- bir çevre felaketinde köylü ile enerji şirketi arasındaki bir davada bugüne kadar hiç köylüden yana taraf olmuş mu? Hiç böyle bir örnek var mı? Yok. Tam tersine, şirketten yana taraf olmuş yani hukuken olmamış ama gitmiş ona destek olmuş; kanunları onun lehinde çıkarmış; polisi, jandarmayı göndermiş; köylüyü dövdürmüş, coplattırmış; bu ülkenin askerini şirketin güvenlik personeli gibi kullanmış. Girin, bakın, basında bunun örnekleri çokça var; eğer “Yok.” diyorsanız ben size toplayıp göndereyim ayrıca dosya olarak.

Şimdi, dolayısıyla, bütün bunlara baktığımız zaman bizim, enerji açısından da madenler açısından da tümüyle toplumun ve bu doğanın geleceğini koruyan bir yerden kanun çıkarmamız gerekir, bakış açısını buradan oluşturmamız gerekir. Yani, Enerji Bakanlığı şirketleri düşünüyor olabilir bir taraftan hani bir mantık çerçevesiyle ama Çevre Bakanlığı, Çevre Komisyonu tümüyle doğanın ve doğasını korumaya çalışan vatandaşın yanında bir yerde konumlanmalıdır. Ya, bana çok enteresan geliyor Çevre Bakanlığının bugüne kadar hiçbir davada taraf olmayışı.

Şimdi, dolayısıyla, bu tartıştığınız kurum yani Nükleer Düzenleme Kurumu... Kim kurmuş bu kurumu? Bir kanun hükmünde kararnameyle kurulmuş. Milletvekilleri mi kurdu, biz mi kurduk yani? Şimdi, buradan bir saygınlık çıkar mı? Yani ülkenin önemli bir kurumu kuruluyor ve KHK'yle kuruluyor. Sonra, Anayasa Mahkemesine başvuruluyor, dava açılıyor ve Anayasa Mahkemesi iptal ediyor; ondan sonra şimdi Meclise geliyor "Bunu kanunlaştırın." diye. Yani, atamaları yapılmış, görevlendirmeleri yapılmış, bilmem nesi yapılmış, her şeyiyle işlemleri tamamlanmış; biz sadece el kaldıracacağız ya da itiraz edeceğiz, hepsi bundan ibaret yani muhalefet edenler itiraz edecekler, iktidardakiler "Evet." diyecekler ve böyle bir kanun çıkacak. Şimdi, dolayısıyla, buradan Meclise ve milletvekillerine de bir saygınlık çıkmaz arkadaşlar, bu Meclisi baypas etmek demektir yani Meclisi devre dışı bırakmak demektir. İnanın, bugün sokağa çıkın -yani hep birlikte çıkalım, çıkıyoruz çeşitli vesilelerle- kamuoyunda bir yoklama yapın, şunu sorun, deyin ki: "Ya, bu Meclisi feshedelim, milletvekillerini de evlerine gönderelim." Vallahi billahi vatandaşın çoğunluğu "evet" oyu verir buna. Niye? Kamuoyunda şöyle bir algı var: "Zaten bir işe yaramıyorlar ki sadece maaş alıyorlar, bir sürü masrafları var, 3 danışman çalıştırıyorlar, ondan sonra biz onları besliyoruz." Genel algı böyle, niye böyle? Çünkü bir işe yaramıyoruz. Niye işe yaramıyoruz? Çünkü kanunlar hazırlanıyor, geliyor, biz sadece el kaldırıyoruz. O nedenle, buradan Meclise bir saygınlık çıkmaz arkadaşlar, milletvekillerine yani bizlere de bir saygınlık çıkmaz yani Meclisin ve milletvekillerinin saygınlığını koruyacaksak önce bu Meclisi hakikaten kanun yapan, kanunların tartışıldığı ve uygulamaya konulduğu yer olarak düzenlememiz ve tasarlamamız gerekir. Tıpkı konuştuğumuz kurum gibi İletişim Başkanlığı, Devlet Arşivleri Başkanlığı, Millî Saraylar İdaresi Başkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı da KHK'yle kurulmuş ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve şu anda kanunsuz kurumlardır. Bunlarla ilgili henüz kanun da çıkarılmadı. Bir torba kanunla getirildi sonra ekim ayına bırakıldı, şu anda kanunları da yok bu kurumların yani böyle bir sistem. Biz "ucube sistem" dediğimiz zaman kızılıyorsunuz da hakikaten ucube sistem yani kanunu olmayan kurumlara yönetilen bir ülkedeyiz. Olur mu ya? "Kanun devletiyiz." diyoruz. "Hukuk var." diyoruz, "Yargı var." diyoruz hani, yoksa bile "Var." diyoruz; ha, diyorsak bunun en asgarisini oluşturmamız gerekmez mi? Bunu savunan bir yerde durmamız gerekmez mi? Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesi bunu iptal etti, hiç olmazsa biraz Meclisin saygınlığını koruyabilecek bir şey yaptı ortaya ancak biz bunun gereğini yine yapamıyoruz çünkü cuma günü gelmiş, bugün Komisyonlardan geçecek ve çarşamba günü Genel Kurula gelecek bu kanun yani böyle tasarlanıyor. Çarşamba günü Genel Kurula gelecek ondan sonra görüşülecek, oylanacak, bitecek, kanunlaşacak filan; hepsi bu. Buradan Meclise bir işlev de çıkmaz, milletvekillerine bir itibar da çıkmaz. Öncelikle tümüyle bunu kabul eden, bu yasanın bu şekilde komisyonlara gelmesini, komisyonlardan bu şekilde geçmesine onay veren bütün arkadaşlarımızın açıkçası en başta kendilerine karşı bir saygısızlık ettiğini düşünüyorum. Yani bu şekliyle buna hep birlikte itiraz etmemiz gerekirdi.

Şimdi, değerli arkadaşlar, tabii, nükleer santrallerle ilgili bizim arkadaşlarımız görüşlerimizi dile getirdiler. Bu çalışmalara, bu işlemlere tümüyle karşı bir yerden duruyoruz, gerekçelerini de söyledik; hem ekonomik olmayışı hem yol açacağı felaketler hem de esasında temiz bir enerji kaynağı olmayışıyla ilgili bir şey var. Şimdi, bakın, Rusya ile Ukrayna savaşında bu işin içerisinde hassasiyet besleyen insanlar çok tedirgin oldular "Acaba Çernobil'de bir şey olacak mı?" diye. Yani ciddi bir tedirginlik yarattı hepimiz üzerinde çünkü Çernobil'in felaketleriyle karşı karşıya kaldık. Benim de yeğenim o süreçte lösemi hastası oldu, Çernobil'deki o süreçte, onun akabinde yani her birimiz bulunduğumuz yerlerde bunun açısını çektik arkadaşlar; bu, böyle kolay bir mesele değil. Hakikaten biz burada bazen kendi kendimize soruyoruz, diyoruz ki: "Niye konuşuyoruz ki zaten bir şey olmuyor, zaten bu geçecek, gidecek." Ama sonra arkadaşlarla tartışırken diyoruz ki: "Yok, öyle değil. Biz tarihe bir not düşüyoruz." Bakın, bunların hepsine açılacak, bakılacak. Nasıl o çay içen Bakana, insanlara o çayı içmeyi teşvik eden

Bakana bugün herkes kendince bir laf söylüyor, kendi dünyasından; hakikaten bu notlara da bakılacak “Ya, bu yasa konuşulurken kim ne demiş, kim neyi savunmuş, hangi oyu vermiş, neler söylemiş?” diye. Biz burada tarihe, çoluğumuza çocuğumuza, torunlarımıza bir not bırakıyoruz ve diyoruz ki: Biz bu işe karşıydık ve bunun çıkmaması için de mücadele verdik, en azından “hayır” oyu kullandık, karşı konuşma yaptık, uyardık, ikaz ettik, itirazımızı dile getirdik. Şimdi, bunların hepsi, tarihin çeşitli dönemlerinde “Kim bu felaketleri ortaya koydu? Kim bu felaketlerin altına imza attı?” diye hepimizin karşısına çıkacak. Umarım, çok yakın zamanda olmaz ya da uzak zamanda olunca ne fark edecek onu da bilemiyorum ama hani, böyle bir şeyle karşılaşmayalım diyeceğiz ama atıklarının bile bir felaket olduğu bir yerde karşılaşmama imkânımız yok. Diyelim ki hiç kaza olmadı, deprem olmadı, santrale bir şey olmadı, her şey düzgün gitti; atıkları başımıza bela, o bile başımıza bela. Dolayısıyla buradan öyle bir kurtuluş söz konusu değil arkadaşlar.

Şimdi, biz bu enerji işlerinin tümüyle kamu eliyle yürütülmesi gerektiğini söylüyoruz ve şunu da ifade edeyim. Bazen arkadaşlar şunu söylüyorlar, diyorlar ki: “İşte, gelişmiş ülkeler diye ifade edilen ülkeler bu nükleer santralleri yaptılar, kullandılar, dünyayı kirlettiler. Biz niye yapmayalım?” Yani insanın şöyle bir aklı vardır belki diğer canlılardan farklı olarak: “Yaşanılan tecrübeleri aktarım” diye bir şeyi vardır yani aynı tecrübeyi bizim de etmemiz gerekmiyor. Bir komşumuz, bir akrabamız, bir eşimiz, dostumuz ya da başka ülkedeki bir insan bir mevzuyla ilgili, bir konuyla ilgili kötü bir tecrübe yaşamışsa bu tecrübeyi öğrenip onu tekrarlamamak gibi bir akla sahibiz, insan böyle bir şeye sahip. Diğer canlılarda kısmi içgüdüsel hareketler vardır ama insanın böyle bir aklı vardır. Şimdi, biz şöyle mi diyeceğiz yani? “Ya, bu insanlar, bu Avrupa nükleer santralleri yaptılar, bundan nemalandılar ama bu şöyle de felaketlere yol açtı. Bir de biz yapalım, biz nemalanalım, bizde de felaketlere yol açsın canım.” mı diyeceğiz yani? Ya, onların felaketinden ders çıkarmayacak mıyız? Yani onlar yanlış yaptı, bu işten nemalandı diye biz o yanlış tekrar mı edeceğiz yani bakış açımız bu mu olacak? Bunu ifade etmek isterim.

Şimdi, bir taraftan, Rusya-Ukrayna -bununla bitiriyorum Başkan- savaşında dikkat çekici bir husus var. Aslında Rusya bütün dünyanın kendisine bir ambargo uygulayacağını biliyor yani başına ne geleceğini biliyor; bunlar bunu öngöremez bir durumda değil fakat Rusya neyine güveniyor? Rusya şuna güveniyor...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Sayın Kenanoğlu...

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) - Bitiriyorum Başkan.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Toparlayabilir miyiz.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Tabii, tabii, son ifadem.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yani ben bölmek istemiyorum.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Yok, ben söyledim, siz orada konuştunuz, duymadınız.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yok, yok.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) - Son konu bu.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Toparlayalım lütfen.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Şimdi, Rusya neyine güveniyor? Rusya tarımına güveniyor yani Rusya son yıllarda tarım alanlarına ciddi bir şekilde yatırım yaptı, çiftçisini destekledi, tarım üretimini destekledi ve kendi kendine yetebilen, her anlamda, tarımda kendi kendine yetebilen bir ülke hâline geldi. Dolayısıyla dünyanın her tarafında ne kadar ambargo uygulanırsa uygulansın aç kalmayacağını, kendi tarımıyla ayakta kalabileceğini hesap eden bir Rusya var karşımızda. Bizim şu anda yatırım

yapmamız gereken konu şu: Tarımda, turizmde kendimize yetecek bir ülke hâline gelip bütünüyle bu alanları, özellikle tarım alanlarını daha kullanılabilir hâle getiren, çiftçileri destekleyen, tarım arazilerinin yok edilmesine değil, çoğaltılmasına yönelik yatırımlar yapmamız gerekiyor.

Bunları da ifade ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Sayın Kenanoğlu, çok teşekkür ederim.

Tümü üzerinde hem Komisyon üyelerimizin hem milletvekili arkadaşlarımızın görüşlerini aldık.

Şimdi Sayın Bayraktar’a kısa ve öz bir söz vereceğim. Sayın Bayraktar, kısa süre içerisinde toparlarsanız sevinirim.

Buyurun Sayın Bakanım.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN BAYRAKTAR - Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Çok değerli değerlendirmeleri aldık. Ben, müsaade ederseniz, bu genel eleştiri ve değerlendirmeleri aslında üç grupta gördüğümü ifade etmek istiyorum. Elbette nükleer güvenlikle alakalı, nükleer emniyetle alakalı endişeler ve yorumlar yapıldı; atık yönetimiyle alakalı yorumlar yapıldı ve tabii ki üçüncü şahıslara karşı hukuki mesuliyetle alakalı, sigorta konusuyla alakalı yorumlar yapıldı. Aslında tam da bu sebeplerle, bu gündeme getirilen eleştirilerle bu kanun teklifi sayın vekilimiz tarafından bu Komisyona ve Meclisimize sunulmuş oluyor çünkü esas itibarıyla bu nükleer alandaki hukuksal altyapının daha güçlü hâle gelmesi hedefiyle bu nükleer düzenleme kanunu teklifi sizlere sunuldu.

Türkiye, nükleer enerjiyle alakalı birçok uluslararası sözleşmenin tarafı. En son yine ocak ayında yürürlüğe giren Paris Çerçeve Sözleşmesi’nin de tarafı olduğu için üçüncü şahısların hukuki mesuliyetiyle alakalı yapması gereken altyapı düzenlemeleri var; aslında bu teklifte bunları yapıyoruz. Getirilen eleştirilere doğrusu hitap ettiğini düşündüğümüz bir teklif ama eleştirilerin bir kısmı da açıkçası Türkiye’nin enerji politikalarıyla alakalı gündeme getirildi ve nükleerle alakalı birtakım sorular oldu. Müsaade ederseniz onlara çok kısa değinmek istiyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Buyurun.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN BAYRAKTAR - Türkiye’nin enerjiyle alakalı ve iklimle alakalı hedeflerine baktığımızda ortaya çıkan iki tane temel gerçek var. Türkiye, enerji talebi artan bir ülke dolayısıyla bu artan talebi karşılamakla alakalı farklı kaynakları kaynaklarını çeşitlendirmek suretiyle devreye almaya çalışıyor.

İkinci husus da Türkiye’nin enerjide dışa bağımlılığı ki burada da yine gündeme getirildi. Biz, Türkiye’nin iklimle alakalı hedeflerinde gerçekçi bir şekilde bu iklim hedeflerinin, “2053 karbon nötr” hedefinin ve Meclisimizin de onayıyla taraf olunan Paris Anlaşması’ndaki hedeflerin gerçekleştirilmesi için nükleerin olmazsa olmaz olduğunu tekrar ifade ediyorum. Tahmin ediyorum, yine, bu salondaydı, iklim değişikliğiyle alakalı bir komisyonumuza yine bir sunum yapmıştım, orada da Sayın Bakanla yine bazı konuşmalarımız olmuştu. Şunu ifade etmek istiyorum: Bütün dünyanın iklimle alakalı, emisyonları düşürmeyle alakalı olmazsa olmaz olarak ifade ettiği ve en son Avrupa Komisyonunun tekrar gündeme getirip “yeşil” olarak ifade ettiği nükleer, Türkiye’nin iklimle ilgili hedeflerinde çok önemli bir yer sağlıyor.

Bizim iklim değişikliğiyle alakalı 3 ana kolda aslında hedeflerimiz var. Bir tanesi, nükleer; bir tanesi enerji verimliliği; bir diğeri de yenilenebilir. Yenilenebilirle alakalı bugün toplam kurulu gücümüzün yüzde 53’ü yenilenebilirlerden sağlıyoruz; Avrupa’da 5’inci, dünyada 12’nci sıradayız bu anlamda ve

son iki yılda devreye aldığımız 8 bin megavatlık santralin yüzde 98'i yenilenebilir santraller. Enerji verimliliğiyle alakalı 2017 yılından 2023 yılına kadar Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı kapsamında yine 4,2 milyar dolarlık yatırım yapıldı sanayiden tarıma, binalara, ulaştırmaya, enerji sektörüne kadar. Dolayısıyla bununla alakalı da yaptığımız tasarruflar önümüzdeki dönem de artarak devam edecek. Ama Türkiye -açılış konuşmasında ifade ettim- Akkuyu Nükleer Santrali'ni yaparak yaklaşık 35 milyon ton karbon emisyonu salımından sakınacak, bunu önleyeceğiz. Bunun yerine eğer şu andaki mevcut kaynaklarımız yani kömür, doğal gaz gibi fosil yakıtlar devam ederse yaklaşık 35 milyon tonluk bir ilave karbon emisyonu salınacak. Onun için, bunu yenilenebilir ve nükleer gibi emisyon salımı sıfır olan kaynaklarla sağlamaya çalışıyoruz. Bu anlamda, nükleerin emisyonları azaltmakla alakalı çok önemli bir rolü olduğunu düşünüyoruz.

Bu anlamda, 2010 yılında Rusya Federasyonu'yla bir hükümetler arası anlaşma yaptık, o anlaşma kapsamında da Akkuyu Nükleer Santrali'nde inşaat faaliyetleri şu anda devam ediyoruz Sayın Başkanım, kıymetli heyet üyeleri. Bu santralde... 2010 yılında hükümetler arası anlaşma Meclisimizden onaylandı ama 2018 yılında ancak inşaat ruhsatı alındı ve inşaat lisansı alınmak suretiyle aslında ilk beton dökülmüş oldu. Bu arada geçen sekiz yıllık süre içerisinde yaklaşık 53 farklı kurumda başta Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımız olmak üzere ve çevresel etki değerlendirme olmak üzere birçok konuda izinler, müsaadeler, onaylar alındı. Burada, deniz suyu sıcaklığından çevreye verilecek başka etkilere kadar bütün aşamalar detaylı incelenmek suretiyle bu izinler verildi.

Bakın, tekrar ifade ediyorum: Yaklaşık sekiz yıldan sonra Nükleer Düzenleme Kurumumuz o dönemki TAEK bir inşaat ruhsatı ilk reaktöre verdi, inşaat 2018 Nisanında başladı resmî olarak ve hâlen devam ediyor. Bugün o bölgeyle alakalı sadece Nükleer Düzenleme Kurumu değil, NÜDET değil, Bakanlığımız değil, üçüncü taraflar tarafından da yoğun bir şekilde denetim ve kontroller devam ediyor. Yani bu saha sahipsiz, kontrol edilmiyor gibi bir şey asla söz konusu değil, orada hem Uluslararası Atom Enerjisi Kurumunun hem diğer kurumların kontrolleri devam ediyor. Yaklaşık 80 kişilik bir Fransız şirketi Assystem'den bu konuda bir hizmet alıyoruz ve tamamen üçüncü taraf olarak, daha bağımsız bir organ olarak 80 kişilik bir teknik heyet burada çalışmalarına devam ediyor. NÜTED'den yaklaşık 40 kişi ve Nükleer Düzenleme Kurumundan da ilgili arkadaşlarımız bu sahada sürekli bulunuyorlar.

Biz, Enerji Komisyonumuzu inşallah mart ayı içerisinde Sayın Başkanım, sahaya götürmek istiyoruz. Eğer zataliniz ve heyetiniz uygun görürse mutlaka Çevre Komisyonumuzun da Akkuyu Nükleer Santrali'ni görmesini istiyoruz. Sahada şu anda -o rakamı düzeltelim- 20 bin kişi çalışıyor ve ben bunun hem bölge için hem Mersin için çok önemli olduğunu, önemli bir istihdam oluşturduğunu düşünüyorum; hummalı bir çalışma orada devam ediyor. Santral devreye girdikten sonra da 4 bin kişilik bir istihdamı sürekli bir şekilde sağlayacak.

İnşaatla alakalı faaliyetlerimiz böyle devam ederken şu konuya açıklık getirmeme müsaade edin lütfen: Hep söylenen, işte "Akkuyu çok pahalı." "Pahalı enerji alıyoruz." "Şirkete şu kadar sene boyunca bu kadar para ödeyeceğiz." Şimdi, rakamlar aslında hep şeffaf bir şekilde var, zaten netice itibarıyla Meclisten onaylanmış hükümetler arası bir anlaşmadan bahsediyoruz. Evet, Akkuyu'da üretilen elektriği on beş yıl boyunca kilovatsaat başına 12,35 dolar sentten alım garantisi var. Bu on beş yıllık yüzde 50 alım garantisi, tabii ki paranın zaman değerini devreye alırsanız toplamda yaklaşık 20 ila 22 milyar dolarlık bir alım rakamına tekabül eder ki bunun aslında santralin yapılan yatırımla alakalı bedelinin olduğunu görürsünüz.

Yani, bugün Türkiye'de, şu anda, ortalama toptan satış piyasasında fiyat yaklaşık 10,5-11 sent Başkanım, bugün itibarıyla. Yani bugün piyasadaki elektriği aldığımızdaki ödeyeceğiniz rakam bu, Akkuyu'dan alırken ödeyeceğimiz rakam 12,35 dolar sent. Dolayısıyla, tabii ki elektrik fiyatı piyasada

zaman zaman yukarı aşağı gitmek durumunda ama -yani, şimdi, burada, ticari olarak ne kadar iyi bir iş yaptığımızı illa söylemek için söylemiyorum ama rakamları değerlendirirken doğru şekilde değerlendirmenin de faydalı olduğunu- o yüzde 50'lik alım garantisinin dışındaki kısımda da Akkuyu Nükleer Santrali'nin diğer santraller gibi de -yani doğal gaz santrali, kömür santrali, diğer santraller gibi- piyasaya teklif sunacağını, belki daha uygun fiyatla teklif sunacağını... Çünkü santralin durma şansı yok, o santralin yılın her günü, yedi gün yirmi dört saat çalışması gerekiyor, dolayısıyla santralin ucuz fiyatla piyasaya teklif sunacağını ümit ediyoruz, bekliyoruz.

Avrupa'da da böyle olduğunu görüyoruz. Almanya örneği çok sık veriliyor ama Fransa örneğine çok değinilmiyor nedense nükleer olunca ama Fransa bugün elektriğinin yüzde 75'ni nükleerden karşılıyor. Çok kısa bir zaman önce Avrupa Komisyonu nükleeri "yeşil" olarak tanımladığında Fransız Hükümetinin açıklaması -biliyorsunuz- yeni santraller yapılacağı yönündeydi. Çok daha güncel bir gelişmeyi heyetinizle paylaşmak isterim; Almanya Ekonomi Bakanı çok kısa bir süre önceki açıklamasında -bu Rusya-Ukrayna krizinin özellikle tetiklediği bir şey belki ama- Almanya'daki nükleer santrallerin ömürlerinin tekrar uzatılmasının -yani nükleerden çıkacağını ifade etmişti biliyorsunuz- ciddi bir şekilde düşünüldüğünü ifade ettiler çünkü hayatın gerekliliği, hayatın realitesi, gerçekleri bizim kesintisiz, garantili bir elektrik ve enerji arzına ihtiyacımız olduğunu, Türkiye için de bütün dünya için de olduğunu ortaya koyuyor. Enerji arz güvenliği bir millî güvenlik meselesidir. Dolayısıyla, bizim nükleere, diğer kaynaklara, yenilenebilir kaynakların hiçbirine bunu öteleyerek, öbürünü dışlayarak bir şey yapmamız mümkün değildir. Bu, ekonominin gerçekleriyle de bağdaşmaz.

Bugün Türkiye'deki kişi başı elektrik tüketimi Sayın Başkanım, 3.800 kilovatsaat mertebelerinde. Bu rakam Avrupa'da bizim yaklaşık 2 katımız, Amerika'da yaklaşık 4 katımız. Şimdi, oradaki insanların nasıl refah seviyesi daha yüksek, daha kalkınmış bir toplum olarak ve daha iyi şartlarda yaşama hakkı varsa Türkiye'deki insanlarımızın da vatandaşlarımızın da bu hakkının olduğunu, dolayısıyla kalkınma hakkının, gelişme hakkının, daha iyi şartlarda, müreffeh şartlarda yaşamının gerekliliği olarak bizim elektrik talebimizin doğru şekilde karşılanması gerektiğini düşünüyoruz. Bu anlamda, nükleerin olmazsa olmaz olduğunu bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Ayrıca, bu sahada yapılan çalışmalarda kurumlarımızdaki arkadaşlarımıza da mühendislerimize de güvenilmesi gerektiğini düşünüyorum. Onlar gece gündüz çalışmak suretiyle buradaki kontrolleri hiçbir konuyu es geçmeden yani biz zaten buna hiçbir şekilde müsaade etmiyoruz ama onun dışında da nükleer... Bakın, uluslararası anlamda taraf olduğumuz birçok anlaşma var. Bu kapsamda Uluslararası Atom Enerjisi Kurumunun da diğer kurumların da yoğun bir şekilde denetimine açık, her zaman onların da bu santrallerle alakalı hususlarda denetim yetkisi var.

Sorularla alakalı bir iki değerlendirme de yapayım. Rosatom bu santrali, VVER-1200 reaktörünü ilk kez yapmıyor, ki 42 tane reaktör yapmış. Aslında aynı teknoloji den türetilmiş santraller bunlar. Şu anda aynı santralin, aynı reaktörün kullanıldığı aktif bir reaktör var ve 5 tane de Türkiye dışında devam eden santral var. Dolayısıyla, bunu ifade etmek isterim.

Onun dışında, ifade edildi deniz suyu sıcaklığıyla alakalı. Bunların hepsi aslında çevresel etki değerlendirme raporunda... Çok kapsamlı bir rapor. Çevre Bakanlığının temsilcisi arkadaşımız da Genel Müdürlüğümüz de burada. Sadece 0,5 derecelik deniz suyunu ısıtması söz konusu dolayısıyla bunun oradaki habitata, yaşama nasıl etki verdiğini aslında o rapor detaylı bir şekilde işlemiş durumda. Dolayısıyla, buradan suraya gelmek istiyoruz: Nükleer santraller Türkiye için ve dünya için... Ki açıkçası Meclisimiz, Paris İklim Anlaşması'nı da büyük bir çoğunlukla onayladı, hep beraber onaylanmış oldu ama Paris İklim Anlaşması'yla alakalı olarak çok önemli bir serh de düştü, Sayın Bakan çok iyi bilecektir. Meclisimiz, Türkiye'nin iktisadi ve sosyal kalkınma hakkına hanel getirmeksizin Paris İklim

Anlaşması'nı onaylayacağını söyledi, bunun çok önemli bir tarihi not olduğunu düşünüyorum. Bizim de bu Çevre, Küresel İklim Değişikliği Araştırma Komisyonunda o dönemde söylediğimiz şeylerden birini, açıkçası Meclisimiz de öyle gördüğünü ifade etmiş oldu ki onun demesi çok önemli. Biz, sosyal ve iktisadi kalkınma hakkımızdan vazgeçmek istemiyoruz, Türkiye'nin artan enerji talebinin mutlak surette kesintisiz, sürdürülebilir sağlanması lazım.

Yine, örneğin, Isparta'daki hadise eleştirildi. Elbette, dünyanın her yerinde beklenmeyen iklim olayları, hava olayları yaşanmakta. Bunlara karşılık sistemimizde zaman zaman aksaklıklar olmakta, bunları mutlaka daha iyiye götürmemiz lazım ama Isparta'da olan hadise şu: Isparta'da on yılda olan teknik arıza bir günde oldu yani hiçbir teknik sistemin buna hemen cevap verebilmesi ve buna hazır olması çok mümkün değil. Mesela, burada, Türkiye'nin şebeke olarak kayıplarından söz edildi. Türkiye şebeke olarak dünyanın 6'ncı büyük elektrik şebekesine, elektrik ağına sahip. 1,7 milyon kilometre dağıtım şebekemiz var ve yaklaşık 72 bin kilometre yüksek gerilim şebekemiz var dolayısıyla bu şebekenin sürekli enerjiyle tutulması, sürekli ayakta tutulması, her türlü iklim ve hava koşulunda ayakta tutulması gerçekten önem arz ediyor, biz de bu anlamda bu çalışmalarımızı yürütüyoruz.

Sayın Başkanım, çok soru var, bir kısmına müsaade ederseniz yazılı cevap vermek isteriz eğer uygun görürseniz. Müsaadeniz olursa son bir konuya değinerek bunu da böyle çok konuşulduğu için ve bir anlamda tarihe not düşmek adına ifade etmek istiyorum: Elektrik Mühendisleri Odasının çok yıllar evvel hazırladığı ve Türkiye'nin enerjisinin tamamının neredeyse güneşten karşılanacağıyla alakalı tamamen teorik bir çalışması var, Sayın Bakan -sanırım ifade etti- veya bir başka Sayın Vekilimiz bunu, Türkiye'nin 380 milyar kilovatsaatlık bir güneş potansiyeli olduğunu ifade ettiler. Şimdi, bu teorik rakam doğrudur ama bu teorik rakamdan şöyle geriye doğru geldikimizde bakın nereye geliyoruz? 380 milyar kilovatsaati üretebilmeniz için sizin yaklaşık 250 bin megavata yakın güneş paneli kurmanız lazım. Bunu da bazı hesaplamalara göre yaklaşık 5 bin kilometrekare yani neredeyse Edirne büyüklüğü kadar, bazı hesaplamalara göre biraz daha üzerinde bir sahaya kurmanız lazım. Bunun parasal karşılığını düşünürsek yaklaşık bugünkü rakamlarla -hani çok doğru bir hesap olmaz ama çok basite indirgersek- 150-160 milyar dolarlık bir yatırım anlamına gelir ve günün sonunda da aslında sadece gündüz elektriğiniz olur çünkü gece elektrik yok dolayısıyla biz hep şunu söylüyoruz...

MURAT BAKAN (İzmir) – Artık depolama sistemleri var.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN BAYRAKTAR – Bunu söylerken şunu söylüyoruz: Elbette ki son on yılda Türkiye, güneşte 8 bin megavatın üzerinde kurulu bir güce erişti, 11 bin megavatın üzerinde de rüzgâr kurulu gücüne erişti ki 2002'de bu rakam sadece 36 megavattı, çok küçük santrallerimiz vardı.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ama hedef, 2023'te 20 bin megavattı, sadece yarısını yapabildiniz rüzgârda.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN BAYRAKTAR – Şimdi, elbette ki şunu söyleyeyim, hedeflerimiz: 2023'le ve sonrasıyla alakalı, daha sonrasıyla da alakalı çok daha büyük hedefler var, bunları yaparken piyasa koşulları, yatırımcı... Bakın, Sayın Vekilimiz ifade ettiler: 30 bin megavat olan kurulu gücümüz 100 bin megavata geldi, 70 bin megavat ilave kurulu güç yaptık, 50 bin megavat değil Sayın Vekilim. O 70 bin megavatı tamamen yerli, yabancı özel sektör eliyle yaptık, yaklaşık 70 milyar dolar yatırımı bu ülkeye çekti. Yine benzer şekilde bu yeni yatırımları da özel sektörün eliyle yapmayı hedefliyoruz; daha çabuk, daha hızlı ve daha ekonomik olarak devreye girebileceğini düşünüyoruz. Dolayısıyla biz, hiçbir kaynağı dışlamadan, her kaynağı optimum şekilde sisteme katabilecek şekilde... Yani bizim güneşten de rüzgârdan da hidrolik kaynaklardan, jeotermalinden de azami şekilde istifade etmemiz lazım, bunların hepsini çevreyle uyumlu bir şekilde sisteme almamız

gerektiğini düşünüyoruz ama bu anlamda nükleeri de asla dışlayamayacağımızı düşünüyoruz. Nükleer santralin yüzde 100 şu anda hisseleri Rosatom’a ait, bütün yatırımı o yapıyor yani Türkiye’de herhangi bir şirket veya bir kamu şirketi 1 lira dahi bu projeye alakalı bir yatırım yapmıyor, bütün yatırım onlara ait ve yüzde 49’una kadar bu hisselerin başka yerli ya da yabancı yatırımcılara satışıyla alakalı da konunun önünde bir mâni yok.

Son sözüm, Akkuyu’yla bağlayayım Sayın Başkanım müsaade edersiniz: On beş yılın sonunda Akkuyu Nükleer Santrali’nden oluşacak işletme kârının yüzde 20’si de EÜAŞ’a yani devletimize kalacak; bu da yine anlaşmanın içerisinde olan bir madde ama zaman zaman belki atlanıyor. Sahayla alakalı her türlü kontrolümüz hiçbir konu es geçilmeden hem kendi mühendislerimizle hem üçüncü taraflardan aldığımız hizmetler vasıtasıyla yerine getiriliyor.

Çok soru vardı dediğim gibi ama böyle genel bir toparlama yapmak istedim. Ben tekrar heyetinizi ve şahsınızı saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Hem cevapları hem de sorulara vereceğiniz yazılı cevapları, hepsini bir bütün hâlinde tekrar gönderirseniz -şu andaki konuşmalarınız da dâhil- sorulan soruları cevaplarsanız, gönderirseniz çok mutlu oluruz, biz de milletvekili arkadaşlarımızla paylaşırsınız.

Şu ana kadar kanun teklifinin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlandı. Özellikle eleştirileriyle, yapıcı eleştirileriyle destek veren bütün milletvekili arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum katkılarından dolayı.

Şimdi teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, teklif daha önce tüm üyelerimize dağıtılmış olduğundan zaman kaybını da önlemek amacıyla teklifin maddelerini tekrar okutmadan okunmuş sayılmasını, varsa sadece önergelerin okunmasını ve görüşmelerin madde numarası belirtmek suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teklifin 1’inci maddesi üzerinde söz almak isteyen...

Sayın Bakan, buyurun...

OĞUZHAN KAYA (Çorum) – Başkanım, başlamadan usule ilişkin bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN MUHAMMET BALTA- Buyurun.

OĞUZHAN KAYA (Çorum) – Başkanım, İç Tüzük’ün 23’üncü maddesine göre “Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler. Tali komisyonlarca süresi içinde görüş bildirilmemesi; esas komisyonun...”

MURAT BAKAN (İzmir) – Biz her maddeyi kendimizle ilgili görüyoruz.

OĞUZHAN KAYA (Çorum) – Yani biz burada tamamını...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Kaya, biliyoruz, biz onu konuştuk.

MURAT BAKAN (İzmir) – Değerli Başkanım, burada bir uzlaşıyla...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – “Veya” diyor, biz onu konuştuk, biliyoruz.

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, 1’inci maddede kanunun amaç ve kapsamı eksik düzenleniyor. Nükleer Düzenleme Kurumunun teşkilat, görev, yetki, sorumluluk ve personeline ilişkin düzenlemelerin açıkça bu kanunda yazılıp Cumhurbaşkanı kararnamesine bırakılmaması gerekirdi. Düzenleyici kurumun kanunda olması gereken tüm ana özellikleri bu teklifte sıralanması gerekirken buna uyulmamış, kapsam ve amaç kısmı, kanuni belirlilik, hukuk devleti, yasama yetkisinin devredilmezliği, idarenin yasallığı gibi ilkeleri tam karşılamıyor.

Bir de biz nükleere karşıyız, bu nükleer düzenlemeye karşıyız, nükleer güç santrallerine karşıyız ancak bu düzenleme gerekli bir düzenleme çünkü netice itibarıyla bir nükleer güç santralimiz var. Dolayısıyla, bundan dolayı böyle bir kurumun oluşması gerekir ancak bu kurumun dünyadaki örnekleriyle aynı şekilde saydam, şeffaf, hesap verilebilir ve Parlamentonun da tam bir denetimi altında olması gerektiğini vurgulamak istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teşekkür ediyorum.

Sayın Çepni...

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Değerli Başkan, biz düzenlemenin tümüne karşı çıktığımızı söyledik yani nükleer güç santrallerinin tümüyle iptal edilmesi gerektiğini açıkladık dilimizin döndüğünce. Yalnız Bakanlık tarafından yapılan sunumda aslında birçok soruya yanıt alamadık. Şimdi, çok kötü bir düzenlemeyi bir biçimde yasalara uygun ifade edebilirsiniz. Yani şu anda Mecliste gelip de geri dönen başka bir yasa olmadı, belki birkaç tanesinin virgülü falan değişmiştir en fazla, noktalı virgül bile değişmemiştir ama bunların toplumda yarattığı sonuçları hepimiz biliyoruz, çok ağır sonuçlar yaşanıyor. Bunların birçoğu da oluşturulan yönetim kurulları, yöneticileri, sorumluları üzerinden gerçekleşiyor yani işte 3 maaş alanlar, 5 maaş alanlar kamuoyuna yansımıştı ve bir şirket gibi yönetme eleştirisini de yapmıştık. Yapılan sunumda da yine hassasiyetlere, kaygılara, şüphelere, bunlara dönük bir yanıtlama gelmedi. Şimdi, şöyle denildiği zaman... Bizim bu Akkuyu Nükleer Santrali’nde şu anda hiç bir yetkimiz yok aslında yani işin Türkçesi bu. Denetlenmesinde, inşasında... İnşasında hiçbir yetkimiz yoksa bizim yetkimiz bunun neresinde var mesela.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN BAYRAKTAR – Denetimde var.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Ama bakın, siz dediniz ki: “Bütünüyle Rusya yapıyor bunu.” Yani Rusya’nın tümüyle inşaatını yaptığından -ne diyelim yani- inşaatından niteliğine varıncaya kadar bütünüyle Rusya’nın yaptığından bahsettiniz ki doğru bu. Şimdi bütün inşaatının, bütün teknik altyapısının, üstyapısının Rusya tarafından yapıldığı bir sistemde bizim hangi denetlememiz var, ben bunu tam anlayamadım yani mazur görün.

Şimdi, dolayısıyla burada toplam olarak yapılan düzenleme, bununla ilgili 1’inci maddede koyulan perspektifin işin esasına dönük bir düzenleme olmadığını düşündüğümüzü belirteyim ve diğer maddelere dair de fikirlerimizi tek tek ifade edeceğiz yani öyle söyleyeyim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Çepni, teşekkür ediyorum.

Madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

1’inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

2’nci maddeye geçiyoruz.

Madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

2'nci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

2'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

3'üncü maddeye geçiyoruz.

Madde üzerinde söz almak isteyen var mı?

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben varım efendim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, 3'üncü maddede genel ilkeler sayılmış. Şöyle söyleyeyim: Maddenin (2)'nci fıkrasında halkın, çevrenin ve gelecek nesillerin radyasyona maruz kalma riskini içeren her türlü faaliyette esas alınacak ilkeler sayılmış. İlkeler kısmında bireysel ve toplumsal açıdan fayda sağlanması ilkesi muğlaklık taşıyor bize göre. Diğer yandan, çevre ve halk sağlığı yönünden ihtiyatlılık ilkesinin hayata geçirilmesi gerekmekte. İhtiyatlılık ilkesi, başkalarının sağlıklarıyla ilgili alınan sorumluluğun da bir gereğidir. Zararsız olduğu henüz kanıtlanamamış konularda zararlıymış gibi davranılmadığında, bireylerin ya da bireylerden oluşan toplumların, toplulukların sağlıkları da riske atılmış, istenmeyen durumlarla karşılaşılabilir.

Maddenin (3)'üncü fıkrasında, düzenleyici kontrole ilişkin verilecek muafiyetler ile bu muafiyetlerin sınır ve koşulları, güvenlik ve emniyetle ilgili gerekleri karşılayacak şekilde, dereceli yaklaşım esas alınarak Kurum tarafından yönetmelikle belirleneceğinden söz edilmiş. Kanunilik ilkesi gereğince muafiyetler idarenin düzenleyici işlemiyle değil sadece kanunla düzenlenebilir. Düzenleyici işlemle kanunda tanımlanmamış bir muafiyetin düzenlenmesi mümkün değil.

Bir de maddenin (5)'inci fıkrasında “Çalışanların, halkın, çevrenin ve gelecek nesillerin radyasyona maruz kalması riskini doğuracak her türlü faaliyete ilişkin olarak bu riskten etkilenebilecek kişilerin bilgilendirilmesi esastır.” denilmiştir. Söz konusu faaliyet sadece rıza üretilerek yapılmamalı, risk altındaki kişilerin bilgilendirilmesinin yanı sıra katılım haklarını kullanmaları da temin edilmelidir. Bu eksikliklerden dolayı olumsuz oy kullanacağız.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teşekkür ediyorum.

Sayın Çepni, buyurun.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Burada 5'inci maddesinde de belirtilen uluslararası seviyede kabul görmüş radyasyondan korunmanın ana sebebi...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – 3'teyiz biz şu anda.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Pardon, 5'inci maddede de belirtilen hususlardan bahsediyorum, 3'üncü madde olduğumuzu biliyorum. 5'inci maddede de belirtilen uluslararası seviyede kabul görmüş radyasyondan korumanın ana ilkeleri sıralanıyor bu maddede. Şimdi, biz girişteki yaptığımız konuşmada kazalardan bahsettik, yaşanan kazalardan özel olarak bahsettik yani başta Çernobil ve Fukuşima olmak üzere. Şimdi, bu kazaların da bugüne ve daha da sonrasına dair yaratacağı olası tehlikeler bilim insanları tarafından ortaya konuldu ve biz hâlihazırda bunun sonuçlarını yaşıyoruz, yaşamaya devam ediyoruz. Şimdi, söz konusu, yapılan sunumda bunlara dair özel bir vurgu yok yani bu kazalardan nasıl korunulacağı, nükleer atıkların nasıl bertaraf edileceği... Mesela biz Gaziemir'i söyledik, Gaziemir'le ilgili bir açıklama yapmadınız. Yani, mesela, hem bu toplantıda hem de başkaca toplantılarda mümkünse bekliyoruz.

Dolayısıyla, bu kaza riskini bizim bir biçimde -ne diyelim- tolere edebileceğimiz bir kazanç bizim açımızdan tarif edilemez yani böyle bir kazanç tarif edilemez, ne enerjiye ihtiyaç meselesi açısından ne de işte bağımlılık meselesi açısından. Kaldı ki bağımlılık meselesine zaten tekrar belki geleceğiz, orada da yaptığımız eleştirilere dönük bir açıklama gelmedi. Dolayısıyla, bu kaza meselesi, güvenlik meselesi bu düzenlemenin en temel sıkıntılarından bir tanesidir, nükleer enerji santralleri açısından en temel sıkıntılardan bir tanesidir. Dolayısıyla, bu maddeye de ret vereceğimizi söylüyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum.

Madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

3'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 3'üncü madde kabul edilmiştir.

4'üncü madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

4'üncü madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

4'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

5'inci madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

5'inci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

5'inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

6'ncı madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

6'ncı madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

6'ncı maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

7'nci madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

7'nci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

7'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

8'inci madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

8'inci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

8'inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

9'uncu madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı?

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, 9'uncu maddeyle ilgili hazırlamış olduğumuz bir önerge var, önergenin okunmasını rica ediyoruz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – 9'uncu madde üzerinde bir önerge var, önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4222) esas numaralı Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi'nin 9'uncu maddesinin (2)'nci fıkrasındaki aşağıdaki ifadelerin tekliften çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

“(2) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde üretilmiş ve kullanım süresi dolduğunda menşee ülkeye iade şartı ile ihraç edilmiş radyasyon kaynaklarına,”

Barış Karadeniz

Murat Bakan

Ednan Arslan

Sinop

İzmir

İzmir

Aydın Özer

Antalya

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Başka önerge? Yok.

Söz almak isteyen?

Sayın Çepni, buyurun.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Şimdi, bu 9’uncu maddede nükleer atıklara ve kullanılmış yakıtlara ilişkin, çalışanların, halkın, çevrenin ve geleceğin, gelecek nesillerin radyolojik tehlikelere karşı korunmasını teminen, güvenlik ilkeleri esas alınarak uygun tedbirlerin alınması için genel ilkeler düzenleniyor.

Şimdi, burada da yine, başta da belirttiğimiz kapsamda riskler gündemde. Buna en çarpıcı örneklerden bir tanesi olarak Sinop’u vermiştik. Sinop NGS Projesi’nde bilirkişi raporunda kaza durumunda acil tahliyenin güç olacağı, atıkların akıbetinin belirsiz olduğu, yer seçiminin hatalı olduğu vesaire tarzında bir bilirkişi raporu var ancak genel olarak nükleer santrallerle ilgili dünyada da -sadece Türkiye’de değil, dünyada da- nükleer atıkların nasıl kaybedileceğine, nasıl yok edileceğine dair herkes tarafından kabul edilen, uygulanan bir yöntem yok. Şundan dolayı bu riski söylüyoruz: Yani Türkiye dünyadan en çok çöp ithal eden ülkelerden bir tanesi. İzmir Gaziemir’de de bulunan nükleer çubukların, Türkiye’de halihazırda bir nükleer santral olmamasına rağmen bu çubukların nereden geldiği bilinmiyor. Demek ki nasıl oluyormuş bu? Başkaca ülkelerden –muhtemelen Avrupa ülkelerinden- bu nükleer çubuklar Türkiye’ye gelmiş durumdalar. Yani bunların nasıl geldiği bilinmiyor; gayiresmî, hukuksuz bir biçimde veya kaçak bir biçimde... Tırnak içinde söyleyeyim kaçak bir biçimde diye, muhtemelen devletin belli kurumlarının, kişilerin haberleri vardır. Bu anlamda, bu maddenin riskleri ortadan kaldıran bir madde olduğunu asla düşünmüyoruz, bu riskler sürüyor. Dolayısıyla, bu anlamda da maddeye “hayır” oyu vereceğimizi söylüyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Teşekkür ediyorum.

9’uncu madde üzerinde verilen önergenin gerekçesini okutuyorum: Buyurun.

Gerekçe:

Teklifin 9’uncu maddesinin (2)’nci fıkrasıyla radyoaktif atıkların Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına sokulamayacağına ilişkin kurala yönelik muafiyet getirilmektedir. Türkiye sınırları içerisinde üretilmiş olsa bile ihraç edilmiş bir radyasyon kaynağının kullanım süresi dolduğunda menşe ülkeye iade edilmesi yoluyla ülkemize geri getirilmesine izin verilmemelidir. Başka ülkenin kullandığı radyasyon kaynağından oluşmuş atıkların ülkemizde depolanması söz konusu edilemez. Ülkemiz bir radyasyon kaynağını ihraç ederken radyoaktif atık yükümlülüğünü kendi üzerinde bırakmamalıdır.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – 9’uncu maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 9’uncu madde kabul edilmiştir.

10’uncu madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

10’uncu madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

10'uncu maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 10'uncu madde kabul edilmiştir.

11'inci madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı?

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, 11'inci maddede bir önergemiz var, hem önergemizin hem gerekçesinin okunmasını rica ediyoruz.

11'inci madde üzerinde verilen önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekle olan (2/4222) esas numaralı Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi'nin 11'inci maddesine aşağıdaki hükmün (10) numaralı fıkra olarak eklenmesini arz ve teklif ederiz.

“Hesaplar Yönetim Kurulu faaliyetleriyle ilgili yılda bir defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Çevre Komisyonu'na bilgi verir.”

Barış Karadeniz

Murat Bakan

Ednan Arslan

Sinop

İzmir

İzmir

Aydın Özer

Antalya

Gerekçe:

Hesaplar Yönetim Kurulunun kamu kurumlarının temsilcilerinin yanı sıra nükleer santral ile diğer tesis işletmecilerinin katılımıyla oluşturulması öngörülmüş olup yürüteceği faaliyetler de radyoaktif tesislerin işletmeden çıkarılması ve radyoaktif atık yönetimi için kullanılacak olan özel hesapları kapsamaktadır. Bu hesapların, halkın can ve mal güvenliğini yakından ilgilendiren faaliyet alanlarına ilişkin olması ve oluşturulan kurulda doğrudan icracılar dışında etkilenecek olan kesimlerin temsilinin söz konusu olmaması dikkate alındığında TBMM'nin yıllık olarak bilgilendirilmesi kamu yararı açısından zorunludur.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – 11'inci madde üzerinde verilmiş olan önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

11'inci madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

11'inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 11'inci madde kabul edilmiştir.

12'nci madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

12'nci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

12'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 12'inci madde kabul edilmiştir.

13'üncü madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

13'üncü madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

13'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 13'üncü madde kabul edilmiştir.

14'üncü madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

14'üncü madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

14'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 14'üncü madde kabul edilmiştir.

15'inci madde üzerinde 1 adet önerge var.

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, gerekçesiyle birlikte önergemizin okunmasını rica ediyoruz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4222) esas numaralı Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi'nin 15'inci maddesinin kanun teklifinden çıkarılmasını ve diğer maddelerin buna göre teselsül ettirilmesini arz ve teklif ederiz.

Barış Karadeniz

Murat Bakan

Ednan Arslan

Sinop

İzmir

İzmir

Aydın Özer

Antalya

Gerekçe:

Teklifin “Nükleer Zararlara İlişkin Hukuki Sorumluluk” başlıklı Beşinci Bölümü kapsamında nükleer tesislerin olası bir nükleer kaza ya da sızıntı durumunda işletenlerin sorumluluklarını tespit eden düzenlemeler yapılmaktadır. Kanun Teklifinden çıkarılmasını istediğimiz 15'inci madde, bu bölümde amaçlanan işletenin sorumluluğunun tespitine yönelik diğer maddelerin tümünü geçersiz kılacak şekilde sorumluluğu Türkiye Cumhuriyeti devletine ve yurttaşlarımıza yıkacak bir içeriğe sahiptir. Nükleer tesis için gerekli sigorta veya teminat bulamayan işletenlere Türkiye Cumhuriyeti üzerinden sigorta garantisi sağlanması mali boyutu öngörülemez bir yük içermektedir.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – 15'inci madde üzerinde verilen önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

15'inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 15'inci madde kabul edilmiştir.

16'ncı madde üzerinde söz almak isteyen var mı?

16'ncı madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

16'ncı maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 16'ncı madde kabul edilmiştir.

17'nci madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

17'nci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

17'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 17'nci madde kabul edilmiştir.

18'inci madde üzerinde söz almak isteyen?

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkanım, 18’inci maddenin (4)’üncü fıkrası Cumhurbaşkanına aşırı yetki tanıyor. Tazminat miktarının kanunda öngörülen sınırın aşıldığı kısımları için ödemelerin nasıl yapılacağı, paranın nasıl bulunacağı konusunda Cumhurbaşkanının uygun göreceği tedbirleri almasını öngörüyoruz. Bu yetkiyi biz aşırı bir yetki olarak görüyoruz. Dolayısıyla, bu noktada, bu maddeyi eleştiriyoruz; olumsuz oy vereceğiz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Çepni, buyurun.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Şimdi, nükleer kazalara ilişkin çok sayıda veri sunuldu, bunun on yıllara, yüz yıllara varan sonuçları ortaya konuldu. Çernobil’i hâlâ yaşamaya devam ettiğimizi herkes biliyor. Dolayısıyla, şimdi, bu kazanın tarafı tam olarak kimdir, buna kim karar verebilir yani Çernobil kazasının mağdurlarını kim belirleyebilir isim isim? Yani bir kuşak, bir coğrafya bunun mağduru olmuştur. Dolayısıyla burada biçimsel bir düzenlemeden bahsediyoruz. Yani burada hangi kayıp tazmin edilebilir? Edilemez, mümkün değil bu. Burada son derece göstermelik bir düzenleme var. Bu anlamda Cumhurbaşkanının da burada yetki alması... Zaten ona alıştığımız yani o konuda bir şaşkınlığımız yok, tabii ki böylesi şeylere -nasıl diyelim- yedi gün yirmi dört saat imza atsa belki yetiştiremez ama hepsini kendisine bağlamaktan başka bir şansı da kalmadı. Tek adamlık, tek şeflik böyle bir şey. Dolayısıyla bu maddeye de itiraz ettiğimizi, karşı oy vereceğimizi söylüyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, teşekkür ediyorum.

18’inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 18’inci madde kabul edilmiştir.

19’uncu madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

19’uncu madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

19’uncu maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 19’uncu madde kabul edilmiştir.

20’nci madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

20’nci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

20’nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 20’nci madde kabul edilmiştir.

21’inci madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

21’inci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

21’inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 21’inci madde kabul edilmiştir.

22’nci madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

22’nci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

22’nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 22’nci madde kabul edilmiştir.

23’üncü madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

23’üncü madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

23’üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 23’üncü madde kabul edilmiştir.

24’üncü madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

24'üncü madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

24'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 24'üncü madde kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

25'inci madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

25'inci madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

25'inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 25'inci madde kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

26'ncı madde üzerinde söz almak isteyen var mı?

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum, nefes aldım.

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, pardon, 26'ncı maddeden sonra eklenmek üzere bir önergemiz var, 26'ncı maddeden sonra. Bu maddeden sonra bir önergemiz var, 27'nci maddeye geçmemeniz için söylüyorum, eklenmek üzere.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, 26'ncı madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

26'ncı madde üzerinde değişiklik önergesi var mı? Yok.

26'ncı maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 26'ncı madde kabul edilmiştir.

Yeni madde ihdasına ilişkin bir önerge var, okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4222) esas numaralı Nükleer Düzenleme Kanunu Teklifi'ne 26'ncı maddeden sonra gelmek üzere ek madde olarak aşağıdaki hükmün eklenmesini arz ve teklif ederiz.

“Kurum, faaliyetleriyle ilgili olarak yılda bir defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Çevre Komisyonu'na bilgi verir.”

Ednan Arslan

İzmir

Murat Bakan

İzmir

Barış Karadeniz

Sinop

Aydın Özer

Antalya

Gerekçe:

NDK'nin yürüteceği faaliyetler halk ve çevre sağlığını yakından ilgilendirmekte olup TBMM'ye yıllık faaliyetleriyle ilgili bilgi vermelidir. EPDK, BDDK, Sermaye Piyasası Kurulu gibi bağımsız düzenleyici otoriteler gibi NDK'nin de TBMM'ye bilgi verme sorumluluğu yasayla düzenlenmelidir.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

26'ncı maddeyi oyladık.

YASAMA UZMANI SONER ÇAKAR – Yok, yeni madde ihdasını oyladık.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Sayın Başkanım, herkes kabul etti.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sehven değerli arkadaşlar.

27’nci madde üzerinde söz almak isteyen var mı?

Sayın Çepni, buyurun.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Ben son olarak bir söz almak istiyorum Başkanım, zaten başka bir madde kalmadı, geçici madde var 2 tane.

Girişte bir konuşma yapmıştım, bir değerlendirme yapmıştım ve bizim Çevre Komisyonu olarak bu düzenlemede çok daha kapsamlı bir hazırlık, çok daha kapsamlı bir tartışma yapmak görevimiz ve sorumluluğumuz olduğunun altını tekrardan çizmek istiyorum. Çevre Komisyonu olarak nükleer güç santrallerinin ülkede kurulması, geliştirilmesi konusunda bir rol üstlenmiş olmamızın, bu suça ortak olmamız anlamına geldiğini bir kez daha söylüyorum. Nükleer santrallere ilişkin Sinop’ta, Akkuyu’da ve tüm Türkiye’de çok kapsamlı eleştiriler var. Hem genelde hem de yerelde nükleer karşıtı platformlar var, demokratik kitle örgütleri, insan hakları örgütleri, partiler, bilim insanları bu konuda çok kapsamlı veriler ortaya koyarak bunun neden ölüm olduğunu ortaya koydular, anlatmaya çalışıyorlar tüm dünyada fakat tüm dünyada bunu savunmaya devam eden, bir şirket mantığıyla meseleye bakan, kâr-zarar meselesiyle meseleye bakmaya çalışan bir anlayış var. Biz bu anlayışı kökten reddediyoruz. Doğaya ve insana rağmen hiçbir gelişme ve kalkınmanın savunulamayacağını söylüyoruz. İnsanlığın gelişimi, dünyanın gelişimi bunun ispatıdır. Dolayısıyla bu düzenlemeye bu Komisyondan onay vermiş olmak bizim açımızdan son derece sıkıntılı ve sorunlu bir tutumdur, bunu bir kez daha burada söylüyoruz ve bu tutuma ortak olmadığımızın ve olmayacağımızın altını çiziyoruz ve bütün buradaki bileşenleri, katılımcıları da bu konuda bir kez daha uyarıyoruz. Hem bugün hem de tarih açısından bir suça ortak oluyorsunuz, insanlığa ve tarihe karşı sorumlu olacaksınız ve buna dâhil olanlar tarihte, insanlık önünde bunun hesabını mutlaka vereceklerdir, bundan kimsenin şüphesi olmasın diyorum ve teşekkür ediyorum.

MURAT BAKAN (İzmir) - Sayın Başkan, kısa bir şey söyleyeceğim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, bu “Akkuyu’ya mart ayında Enerji Komisyonunu götüreceğiz.” dediniz, bizi de davet ettiniz, biz memnuniyetle geliriz. Komisyon Başkanımız şey yaparsa Akkuyu’da yapılan çalışmaları biz yerinde görmek isteriz, öncelikle bunu söylemek istiyorum.

İkincisi, bu Gaziemir’le ilgili konu neredeyse tüm arkadaşlarının yani İzmir milletvekili olan 3 arkadaşın söylediği değil, herkesin değindiği bir konu; bununla ilgili sizden net bir açıklama bekliyoruz İzmir milletvekilleri olarak, sadece Çevre Komisyonu üyeleri olarak değil. Onu yazılı mı yapacaksınız, artık nasıl yapacaksınız, Gaziemir’le ilgili kafanızda bir çözüm var mı? Bunu da tekrar hatırlatma babında belirtmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Karadeniz, buyurun.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) - Ben de tekrar söyleyeyim, Sinop’ta bu nükleer santral kurma çabası Sinop halkı tarafından reddedilmektedir. Şunu da kayıtlara geçmesi adına söylüyorum: Çevre Bakanlığının yaptığı ÇED tanıtım toplantısı yani halkı bilgilendirme toplantısı önceden kurgulanmış,

içeri halk alınmamış; orada üniversite tarafından öğrenciler içeri alınmış, halka da “Yer yoktur.” diye önden barikatlar kurulmuş. Halkın alınmadığı bir ÇED tanıtım toplantısını, halkı bilgilendirme toplantısını tekrar reddettiğimizi ve Sinop’un bu işe karşı durduğunu bir sefer daha belirtmek istiyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, kayıtlara girmesi açısından, 26’ncı maddeden sonra verilen yeni madde ihdasıyla alakalı önerge kabul edilmemiştir. Onu söyleyip 27’nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 27’nci madde kabul edilmiştir.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Geçici 1’inci madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

Önerge var mı? Yok.

Geçici 1’inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

28’inci madde üzerinde söz almak isteyen? Yok.

Önerge var mı? Yok.

28’inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

29’uncu madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

Önerge? Yok.

29’uncu maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 29’uncu madde kabul edilmiştir.

Değerli arkadaşlar, teklifin maddeleri üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin tümünün oylanmasından önce, kanunların hazırlanmasında uygulanan usul ve esaslar çerçevesinde teklifin kanun tekniğine uygunluğunun sağlanması amacıyla Komisyon Başkanlık Divanına redaksiyon yetkisi verilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Komisyon üyelerimiz, değerli arkadaşlarım; teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Teklifin tümü kabul edilmiştir.

Ben, burada, tekrar, teklifin tümünün kabul edilmesinde katkıda bulunan iktidarıyla muhalefetiyle bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Özellikle Komisyon üyelerimize, Sayın Murat Bakan’a -beraber istişare ettik sabahleyin “Saat ikide bitireceğiz.” diye konuşmuştuk- Sayın Çepni’ye ve diğer arkadaşlarımıza -burada bizlere yardımcı oldular, katkı verdiler- aynı zamanda da zamanında bitirilmesiyle alakalı destek veren bütün milletvekili arkadaşlarımıza, anlayış gösteren bütün milletvekili arkadaşlarıma, Sayın Bakanımıza, çok değerli bürokrat arkadaşlarımıza tekrar yürekten teşekkür ediyoruz. Sayın Murat Bakan’ın da -soyadı Bakan, ömür boyu bakan- söylediği gibi bizler de mart ayındaki santral alanında bütün milletvekili arkadaşlarımızla, Komisyon üyesi arkadaşlarımızla oraya elbette ki katılacağız. Yine kanun teklifini veren çok değerli milletvekili arkadaşımıza, Sayın Oğuzhan Kaya’ya ve çok değerli arkadaşlarına katkıları için yürekten teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; Mecliste genel olarak tali komisyonların toplanmaması gibi bir eğilim var. Biz istisna olarak, belki ilk Paris Anlaşması’nda tali komisyon olarak toplandık. Biz o zaman muhalefet milletvekilleri olarak Komisyonu toplantıya çağırmak için bir imza toplayarak Sayın Komisyon Başkanımıza takdim etmiştik, öyle toplanmıştı. Bu defa öyle bir şeye ihtiyaç olmadan, karşılıklı yapıcı ve anlayış şeyinde... Ben kendisini telefonla aradım, o da “Benim yaklaşımım toplanmasından yana.” dedi ve toplandı. Yani Çevre Komisyonu olarak

Parlamentoda diğerkomisyonların yapmadığı bir şeyi yapıyoruz, burada karşılıklı istişareyle, uzlaşıyla, yapıcı bir şekilde hareket ediyoruz. Bu yeterli mi? Yeterli değil. Aslında yasama çalışmalarının çok önceden, bu yasa hazırlanırken ya da komisyonda uzun uzun, madde madde, tek tek istişare edilmesi lazım. Böyle kısa bir zamanda, hızlı bir şekilde buradan çıkması aslında doğru değil. Ama bu bile Meclisin geneli düşünüldüğünde, bizim Komisyon olarak farkımızı ortaya koyuyor. Yetmez ama bu şekliyle de yapıcı yaklaşımdan dolayı Komisyon Başkanımıza teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, çok teşekkür ediyoruz katkılarınız için.

Teşekkür ediyorum. İnşallah bir daha ki yasama döneminde veya bize teklif edilen bir yasa da buluşuruz. Ama öncelikle mart ayında, Sayın Çepni, beraber gideceğiz.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Gideriz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Peki, kolay gelsin.

Kapanma Saati: 14.19

